XIII 1973
1-6

SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO - PASTORALNI LIST

GODINA XIII MAKARSKA 1973. BROJ 1

KRŠĆANSKO MOLJENJE PSALAMA

Iskustvo nas uči da za dobro obavljanje biblijskih i liturgijskih molitava nije dovoljno da ih molimo u svojemu, dakle u posve razumljivom jeziku. One su redovito tako pune teškog sadržaja da su nam potrebna i druga pomagala. Molitva je samo onda molitva, razgovor duše s Bogom, ako je izraz našeg uma i srca, naročito još kad se služi propisanim, dakle tuđim riječima. Kod psalama imamo sreću da su njihove riječi Bogom nadahnute, jer tu je »Bog slavio sama sebe da nas nauči kako ćemo ga mi slaviti« (sv. Augustin). Ipak, samo svijesno prihvaćanje i izgovaranje nadahnutih molitava nije još sve ono što Crkva želi da postigne kad nama, novozavjetnim vjernicima, naređuje da molimo te starozavjetne molitve. Dosta je pročitati čl. 100—109 Opće uredbe novog Časoslova pa da se vidi kako je moguće i koliko je važno moliti psalme kršćanski.

U tu svrhu mnogo mogu pomoći tri sredstva koja pruža sam psaltir novog Časoslova. Dok naslov svakoga psalma, koji je daleko važniji od njegova broja koji nam ništa ne kaže, sa par riječi označuje sadržajni (literarni) smisao dotičnog psalma, antifona i još više podnaslov (redovito uzet iz NZ-a ili iz najstarijih crkvenih pisaca) svakoga psalma prenosi nas u Kristov ili u kršćanski svijet. Tko se zdušno i s razmišljanjem zaustavi kod ta tri vrlo kratka teksta na početku svakoga psalma, bez sumnje će ih moliti bolje i kršćanskije. Redovito će to, barem upućenom moliocu, biti dosta da psalme moli kako preporučuje Crkva i kako sigurno i sam želi.

Briga Crkve da se časoslov, u zajednici ili zasebno, obavlja što bolje ide još dalje. Poznato je da su se kroz stoljeća molitelji poslije svakog psalma zaustavljali duže ili kraće i u šutnji razmišljali glavne njegove misli. Zatim bi vođa kora izrekao još posebnu molitvu kojom bi ukratko obuhvatio sadržaj izmoljenog psalma i primijenio ga na raspoloženje, stav i potrebe molitelja. Kongregacija za bogoštovlje obećala je u V svesku novog Časoslova donijeti takve molitve za sve psalme i kantike. Taj neobvezatni dio novog

Časoslova Kongregacija tek pripravlja pa ona već sada dozvoljava da se može, dok ne iziđe taj Dodatak časoslova, svatko sam pomoći. »Saopćenje o Časoslovu za neke redovničke zajednice« (II e) od 6. kolovoza 1972, predviđa da svaka zajednica može predložiti na odobrenje Kongregaciji svoju zbirku takvih »molitava nakon psalama«.

Za naše je benediktinske samostane Kongregacija, dne 13. XI 1972, odobrila da se smiju i službeno služiti slobodnim prijevodom takvih psalmovih molitava koje je, prema poznatom stručnjaku P. Gelineau, donio »Salterio corale« (Torino 1965 Elledici) i s kojima se služe mnoge zajednice i pojedinci u Italiji. Gdje kod razdijeljenih psalama izvornih nema molitve sastavljena je nova na sličan način. U ovom broju »Službe Božje« donosimo prijevod tih molitava za sve psalme i kantike novog Časoslova. Uz gore spomenutu ulogu takvih molitava mogu one biti pri ruci svakom voditelju zbornog moljenja psaltira da pomoću njih, također i prije svakog psalma, manje upućene molitelje upozori na sadržaj i glavne misli dotičnog psalma. To može, uz spomenute naslove i antifone, mnogo pomoći da svi svaki psalam spremnije započnu i sabranije izmole.

Dobro je navesti i načela po kojima su niže prevedene molitve sastavljene. Malo su duže, jer, prema običajnom rasporedu liturgijskih molitava, svaka više ili manje sadrži: 1) zaziv (»Gospodine«), 2) dogmatsko ili historijsko opravdanje molitve u vezi s nekim vidom otajstva spasenja (»ti«), 3) prošnju (»daj«) i 4) zaključak s Amen zajednice. Zaziv je često jedan »božanski naslov« uzet iz samog psalma. Dogmatski ili historijski dio molitve izražava i ističe ono kršćansko otajstvo koje barem na neki način tvori duhovni smisao dotičnog psalma. Prošnja primjenjuje Bogom nadahnutu molitvu psalma na nas i na naše molitveno uzdignuće koje želi što više obuhvatiti prostorno i vremenski. Zaključak nam stavlja pred oči puno eshatološko ostvarenje naših želja i Božje neizmjerne darežljivosti. Na taj način te molitve nude bogato i puno shvaćanje svakoga psalma prema četiri smisla koje je kršćanska tradicija redovito tražila u svim biblijskim tekstovima. Poslije izgovaranja ili pjevanja psalma prema njegovu sadržaju (literarni smisao) dolazi psalmova, od Crkve sastavljena i odobrena molitva koja nas upućuje u tri opsega duhovnog smisla koji je za nas praktično najvažniji: alegorijski je smisao istaknut u dogmatskom ili historijskom dijelu molitve, topološki ili moralni smisao u navedenoj prošnji i, na kraju, anagoški ili eshatološki smisao u zaključku. Te su molitve, također posve u skladu s cijelom tradicijom, upravljene bilo »Bogu« (a to za nas znači: trojednomu) po Bogo-čovjeku Kristu, bilo samom Kristu kao našemu Gospodinu i Spasitelju.

Korisna je i slijedeća praktična napomena iz istog uvoda tali-janskog »Salterio corale«: Kad se svrši psalam s njegovom antifo-nom predmolitelj kaže »Pomolimo se«. Svi ustanu ili, prema prili-kama, kleknu i neko vrijeme u šutnji i sabranosti svatko moli kako zna i može na temelju izmoljenog psalma. Zatim predmolitelj pro-čita psalmovu molitvu koju svi potvrde i izgovore: Amen. Taj će svi složno i sabrano izgovoriti ako predmolitelj pazi da prikladnim tonom svoga glasa istakne i možda malo produži zadnji slog mo-litve.

Valjda ne treba nikome dokazivati da će takvo moljenje psa-lama drukčije odjeknuti u našem životu i vrijediti pred Bogom od dosadašnjeg »skakanja« s psalma na psalam. A što je najvažnije, samo takvo će recitiranje ili pjevanje psaltira biti zaista kršćansko kao što dolikuje i kako omogućuje novi Časoslov.

M. Kirigin

Psalam 1.

Pomolimo se. — Gospode Bože naš, ti si sreća onih koji uživaju u tvojem zakonu. Presadio si nas uz vode svoje mi-losti da s križem tvoga Sina donesemo trajni rod. Daj da nas on na dan suda nađe vjerne i da uđemo u zbor pravednika za sve vijeke vjekova. Amen.

Psalam 2.

Pomolimo se. — Gospodine i Bože naš, od tebe je rođen tvoj jedini Sin, Isus Krist, naš Gospodar. Njega si ti posve-tio za Kralja na Sionu, u tvojoj svetoj Crkvi, i pribavio si mu pobjedu nad svim njegovim neprijateljima. Daj nam mi-lost potrebnu da njega upoznamo i njemu služimo pa da tako izbjegnemo srdžbi koja dolazi i da uživamo u njegovu vječnom kraljevstvu. Amen.

Psalam 3.

Pomolimo se. — Bože, spasitelju naš, ti si čuo vapaj svoga Sina kad su ga napadali njegovi neprijatelji i oslobo-dio si ga time što si učinio da uskrsne od mrtvih. Odgovori i na vapaje svoje Crkve koju napadaju sa svih strana i okru-ži je štitom svoga spasenja pa će onda uzdignuti glavu u sla-vi uskrsnuća. Amen.

Psalam 4.

Pomolimo se. — Svemogući i vječni Bože, ti si čuo molitvu svoga Krista-Pomazanika, za njega si izveo čudesna djela i oslobodio ga tamnice smrti. Ne dopusti da se naše srce smete i zatvori njegovu glasu. U šutnji ćemo i miru čekati da nad nama zasja svjetlost njegove slave. Amen.

Psalam 5.

Pomolimo se. — Bože pravde i milosrđa, ti prezireš bezakonje i mrziš laž. Vodi nas putem Isusa, našega Spasitelja, koji je put istina i hram tvoje slave. S Crkvom, koja slavi tvoje sveto ime, klicat ćemo od veselja kroz vijeke vjekova. Amen.

Psalam 6.

Pomolimo se. — Bože milosrđa i ljubavi, ti si gospodar života i smrti. Sjeti se muka svojega Sina i gledaj na rane svoje Crkve. Dođi da nas izliječiš i da nam poštediš život pa da te možemo slaviti kroz sve vijekove. Amen.

Psalam 7.

Pomolimo se. — Gospode Bože naš, ti nam istražuješ srca i misli, a spor si na srdžbu i pravedan u svojim sudovima. Proslavom tvoga raspetog Sina zasjala je tvoja pravda. Budi sudac koji će osloboditi i tvoju Crkvu, brani je od grješnih zasjeda i učvrsti je u nedužnosti. Ona će ti za tvoju pravednost zahvaljivati kroz svu vječnost. Amen.

Psalam 8.

Pomolimo se. — Bože, ti si sve stvorio da čovjek, tvoja slika, opijeva veličinu tvog imena. Htio si da se tvoj Sin u našoj naravi ponizi ispod anđela da ga uskrisiš i okruniš slavom i čašću. Sjeti se djece novog Adama, Isusa Krista, i daj da nad nama jednom zasja tvoja nebeska slava. Amen.

Psalam 9 A.

Pomolimo se. — Bože naš, gospodaru svih stvorova, ti obaraš oholost grješnikâ i bezbožnost zaslijepljenih, ali ne zaboravljaš siromaha i bijednika. Budi uz nas na zemaljskom našem putu da ti poslije toga zahvaljujemo kroz svu vječnost. Amen.

Psalam 10 (9).

Pomolimo se. — Gospode Isuse, suče živih i mrtvih, na sebi si iskusio svu nesigurnost i bijedu ljudskog života. Nemoj se sakriti kad se tvoja Crkva, i svi koji te traže, nalaze u tjeskobama. U svoje ruke skupi naše suze i oslobodi nas svega što vodi u vječnu smrt, da uvijek živimo u tebi ovdje i onkraj groba. Amen.

Psalam 11 (10).

Pomolimo se. — Sveti Bože, ništa nije sakriveno tvojem pgoledu i ti jedini znaš lučiti pravednika od grješnika. Daj da u tebi nađu utočište oni koje ti iz ljubavi stavljaš na kušnje. Svi koji u njima opstanu zauvijek će te gledati licem u lice. Amen.

Psalam 12 (11).

Pomolimo se. — Bože, koji si sama vjernost, ti si obećao spasenje svima koji zazivaju tvoje ime. Sjedinjeni s tvojim Sinom Isusom očekujemo tvoju pomoć koja će nas sačuvati od lažljivog svijeta. Do kraja nas brani od oca laži i sve više nas uvodi u svoju istinu, jer nas samo ona može zauvijek osloboditi. Amen.

Psalam 13 (12).

Pomolimo se. — Gospodaru spasenja, ti si svoga Sina uskrsnućem probudio iz sna smrti i učinio da pred našim očima zasja nova svjetlost. Štiti svoju Crkvu od moći zla i dokrajči njezine muke. Tada će uvijek klicati pred tobom i zahvalna ti pjevati slavu. Amen.

Psalam 14 (13).

Pomolimo se. — Premudri Bože, bez tebe ništa nije istinito, ništa dobro. Oni koji tebe ne zazivaju u pomoć idu putem propasti. Oslobodi svoju Crkvu od bezumnika koji je nastoje progutati da ti tvoj narod, u tebi okupljen i po tebi sačuvan, zahvaljuje za vječno spasenje. Amen.

Psalam 15 (16).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, ti si došao među nas da prebivaš s nama. Daj da nakon putovanja zemaljskim stazama, obdržavajući tvoje zapovijedi, dopremo s tvojim svetima do nebeskih vrhunaca gdje kod Oca s Duhom Svetim kraljuješ kroz sve vijekove. Amen.

Psalam 16 (15).

Pomolimo se. — Gospode Bože naš, po svojem si otajstvenom planu spasenja i ljubavi svome Kristu ponudio čašu gorke smrti, ali ga nisi prepustio da istrune nego si mu otvorio vrata vječnog života. Učini da nemamo drugog dobra osim tebe i da kod tebe zauvijek uživamo slavu uskrsnuća. Amen.

Psalam 17 (16).

Pomolimo se. — Pravedni Bože, ti si čuo vapaje svoga Sina, nedužne žrtve, i oslobodio ga od zla. Čuj molbe svoje Crkve, koja trpi zbog pravde, i svojom riječju obrati one koji se dižu na nju. Daj joj da te licem u lice gleda sva ushićena u vječnoj slavi. Amen.

Psalam 18 (17) I—III.

Pomolimo se. — Bože, osloboditelju naš, ti svoje štićenike pomažeš u svim njihovim borbama kao što si Krista spasio od valova smrti i stavio ga za glavu svim narodima. Neka svim krštenima tvoja riječ bude svjetlo koje će nas sve dovesti k tebi u vječnu svjetlost. Amen.

Psalam 18 (17) IV—VI.

Pomolimo se. — Isuse Kriste, neprestani pomočniče zaštitniče svih koji se ufaju u tebe. Učini da se s tobom borimo i po tebi pobjeđujemo u svim napastima koje nas okružuju. Samo u sili tvoga Duha možemo provoditi pravedan život na zemlji i postići tvoje milosrđe u vječnosti. Amen.

Psalam 19 (18) A.

Pomolimo se. — Isuse, Kralju slave koja zrači u tvojim stvorenjima i u riječima tvojih vjerovjesnika, učini da se posvuda širi tvoja istina. Tvoja Crkva, obasjana s tobom, svojim neumrlim Zaručnikom, neka uvijek širi toplinu tvoje ljubavi dok sve preodređene ne dovede k tebi u nebo. Amen.

Psalam 19 (18) B.

Pomolimo se. — Gospodine Bože, ti hoćeš da ti budemo slični u savršenstvu. Toliko smo tvoji koliko živimo prema tvojim zapovijedima i koliko se bojimo da te ne uvrijedimo. Čuvaj nas od svakoga javnoga i tajnog zla da s Kristom jednom uzađemo na nebesa. Amen.

Psalam 20 (19).

Pomolimo se. — Oče nebeski, svoga si Sina postavio za vječnoga Kralja i priveo ga k pobjedi kad se borio za tvoje kraljevstvo na zemlji. Podržavaj svoju Crkvu da ne klone od slabosti pred navalama zla. Svi koji se bore s tobom bit će i dionici tvoje vječne pobjede. Amen.

Psalam 21 (20).

Pomolimo se. — Svemogući, vječni Bože, ti si u ognjenoj peći uništio neprijatelje našega Kralja, Isusa Krista. Daj svojoj Crkvi život, blagoslov i konačnu pobjedu. Ona će na zemlji pjesmama slaviti tvoju moć i u nebu se veseliti pred tvojim licem. Amen.

Psalam 22 (21).

Pomolimo se. — Sveti Bože, mukom si svoga Sina uništio smrt i ljudima dao život. On je za spas siromaha i oslobođenje narodâ bio predan krvnicima i na križu ostavljen od Oca. Sa žrtvom zahvalnicom, koju prinosi Krist prisutan u svojoj Crkvi, neka njezin Aleluja odjekuje kroz sve vjekove. Amen.

Psalam 23 (22).

Pomolimo se. — Kriste, Gospodaru i Pastiru Crkve, ti si nas preporodio u krsnoj vodi, svojim si nas Duhom označio pomazanjem spasenja i pozivaš nas k stolu svoga tijela i krvi. Vodi nas putem pravde da se, hodajući i u tami, ne bojimo nikakva zla pa da zauvijek uživamo mir u kući zajedničkog nam Oca. Amen.

Psalam 24 (23).

Pomolimo se. — Gospode Bože naš, Kralju neba i zemlje, ti si našega Velikog svećenika Isusa Krista, nakon što je preuzeo ljudsku narav, prenio u slavu svoga vječnog svetišta. Daj da čista srca primimo Kralja slave i da nas on jednom povede na nebesku svetu goru, gdje on s tobom živi i kraljuje u vijekove vjekova. Amen.

Psalam 25 (24).

Pomolimo se. — Gospodine Bože, davši nam svoga Sina objavio si da si ljubav i vjernost, a opraštajući nam grijehe pokazuješ da si dobar i milosrdan. Ne sjećaj se naših pre-

stupaka već nas naprijed vodi pravom stazom. Digni tjeskobu iz srca svoga puka i ispuni naše iščekivanje pa naša nada neće biti uzaludna. Amen.

Psalam 26 (25).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, nevino Božje janje i savršena sliko Očeva, udijeli nam da po tvojem primjeru izbjegavamo i sjenu grijeha. Tako ćemo tvojom milošću uvijek po ispravnom putu hodati do Božje kuće gdje prebiva tvoja slava. Ondje ćemo te u zboru svetih slaviti kroz svu vječnost. Amen.

Psalam 27 (26).

Pomolimo se. — Bože jaki, ti spasavaš one koji se u tebe uzdaju. Svoga Sina nisi posve prepustio njegovim tlačiteljima nego si uslišao njegov glas i uzdigao ga do svoga nebeskog šatora. Ne sakrivaj svojim slugama svjetlost svoga lica, nego daj da oni koji te traže u zlim danima jednom uživaju u zemlji živih. Amen.

Psalam 28 (27).

Pomolimo se. — Gospode Bože naš, ti čuješ one koji uzdignutih ruku vape k tebi, jer si uslišao svoga Sina na križu i po njemu nas spasio od vječne smrti. Daj da tvoja Crkva živi od njegovih blaženstava i po njoj hrani svoj narod vodeći sve ljude u vječne stanove. Amen.

Psalam 29 (28).

Pomolimo se. — Svemogući vječni Bože, ti si se oglasio kad se nebo otvorilo nad tvojim Sinom da objaviš kako je u tvojoj slavi. Budi sa svojim Duhom nad nebeskim vodama u kojima će se nanovo roditi tvoja djeca. Svojom silnom riječi jačaj one koje zoveš u svoj mir i u svoje vječno kraljevstvo. Amen.

Psalam 30 (29).

Pomolimo se. — Bože, Gospodaru života i smrti, ti nisi dopustio da tvoja Riječ zašuti u grobu nego si htio da poslije večernje muke o uskrsnom jutru kliče od radosti. Ne daj da zauvijek sađemo u grob već da ti možemo s tvojim uskrslim Sinom neprestano zahvaljivati. Amen.

Psalam 31 (30).

Pomolimo se. — Dobri i vjerni Bože, ti si bio spas svoga Sluge u njegovoj muci i ti si jakost mučenika. Uzmi u svoje ruke sudbinu svoje Crkve i ohrabri one koji se u svojoj bijedi uzdaju u tebe. Spašeni tvojom obranom na vijeke ćemo slaviti čudesa tvoje ljubavi. Amen.

Psalam 32 (31).

Pomolimo se. — Milosrdni Bože, svoga si nevinog Sina opteretio našim grijesima i prihvativši njegovu žrtvu opravdao si nas u njemu. Primi izgubljene sinove koji se vraćaju Ocu i priznavaju da su pred tobom krivi. Pošto nam oprostiš grijehe i okružiš nas svojom ljubavlju, radovat ćemo se u Isusu Kristu, našem pomiritelju. Amen.

Psalam 33 (32).

Pomolimo se. — Gospode Bože naš, ti si u Kristu, prvorođencu svih stvorova, sve stvorio iz ljubavi. U njemu, Glavi cijele Crkve, neprestano ostvaruješ namisli svoga srca. Daj narodu koji si za se izabrao da o tvojoj svetosti svjedoči među svim narodima i da te može zauvijek slaviti. Amen.

Psalam 34 (33).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, ti si spas poniznih i sreća siromašnih, hrana gladnih i uskrsnuće mučenikâ. Primi euharistijsku hvalu Crkve i neka na njezinu licu zasja radost zbog tvoje prisutnosti. Ako ovdje budemo uživali tvoju dobrotu, njom ćemo se posve zasititi u dan vječne sreće. Amen.

Psalam 35 (34).

Pomolimo se. — Pravedni Bože, koji si ustao na obranu svojeg Sina, pogledaj koliko lažnih svjedoka ustaje protiv tvoje Crkve. Ne dopusti da oni uživaju u njezinim nevoljama, a daj da tvoji siromasi, skršeni pokorom, kliču tebi i raduju se tvojem spasenju. Amen.

Psalam 36 (35).

Pomolimo se. — Bože, koji činiš da sunce sja nad zlima i nad dobrima i da kiša pada pravednima i nepravednima, istrgni svjetlom svoje istine grješnika iz njihove sljepoće. Čista srca zasiti slašću svoje ljubavi i napoji ih na potoku svoje svetosti. Amen.

Psalam 37 (36).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, koji si rekao: »Blaženi krotki jer će posjedovati zemlju«, nauči nas da ne zavidimo silnima i bogatima, nego da se blaga i ponizna srca povjeravamo svome nebeskom Ocu. On preobilno daje onima koji prije svega traže kraljevstvo Božje i njegovu pravdu. Amen.

Psalam 38 (37).

Pomolimo se. — Bože, naš osloboditelju i gospodaru, ti nisi zapustio svoga Krista kad je trpio na svome tijelu i bio prezren u svojoj ljubavi. Daj svojoj djeci da se i pod teretom svojih grijeha i muka uzdaju u tvoju pomoć i vjeruju u tvoje oproštenje. Amen.

Psalam 39 (38).

Pomolimo se. — Kriste Bože, koji si nam poručio: »Ne brinite se za sutra«, nemoj u nama ugasiti dah života koji si nam dao. Poslije progonstva na zemlji i bijede naših kratkih dana daj nam da oživljeni tvojim Duhom u tebi nađemo svoj vječni mir. Amen.

Psalam 40 (39).

Pomolimo se. — Bože i čovječe, koji si bio poslušan do smrti na križu prije nego si uzvišen nad svakim imenom, nauči nas da uvijek vršimo volju tvojeg Oca. Udijeli svojoj braći, jednom zauvijek posvećenoj prinosom tvoga tijela, da se i pritisnuti od zala uzdaju u čudesa tvoje ljubavi. Amen.

Psalam 41 (40).

Pomolimo se. — Kriste Bože, liječniče duše i tijela, ti liječiš bolesne i opraštaš grješnicima. Rekao si: »Blaženi milosrdni jer će postići milosrđe« te nas nauči da mislimo na siromahe i pomažemo svoje bližnje. Onda ćeš na dan suda i ti nama biti milosrdan i dignuti nas k sebi. Amen.

Psalam 42 (41).

Pomolimo se. — Gospode Bože naš, u svojoj si nam riječi dao živu vodu koja gasi svaku žeđ i u krsnom si nas studencu izveo iz vrtloga smrti u vrelo života. Ne zaboravi nas poslije ovoga progonstva već nas poslije kruha naših suza hrani svojom euharistijom, da u radosti tvoje Crkve stignemo na brdo gdje ti vječno prebivaš. Amen.

Psalam 43 (42).

Pomolimo se. — Bože svjetlosti i vjernosti, ti si zbog naših grijeha predao u smrt svoga Sina i uskrsnog mu jutra vratio slavu koju je imao od početka svijeta. Ne prepusti nas zlobnom neprijatelju nego nas učini dostojnima da te slavimo ovdje i na tvojoj svetoj gori. Amen.

Psalam 44 (43).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, ti si rekao: »Sluga nije nad gospodarom« i »Ako su mene progonili i vać se progoniti«. Ne zaboravi svoje Crkve koju si otkupio svojom krvlju. Htio si da je učiniš dionicom svojih muka pa joj daj da po tvojoj ljubavi sudjeluje i u tvojoj slavi kroz sve vijekove. Amen.

Psalam 45 (44).

Pomolimo se. — Kriste Bože, Mesijo i Kralju svih ljudi, pun milosti i istine, uzeo si naše tijelo i našu narav odabrao za svoju zaručnicu da je uresiš svojom ljepotom i uvedeš u svoje nebeske dvorove. Učini da slušajući tvoju riječ zaboravimo zemaljski dom svojih otaca te s radošću idemo na nebesku svadbu s vječnim Janjetom. Amen.

Psalam 46 (45).

Pomolimo se. — Gospode, Bože nad vojskama, svoju si Crkvu podigao na stijeni tako da je vrata paklena neće nadvladati. Dok se ruše zemaljske sile i razlijevaju se pakleni valovi, učini da s neba siđe sveti grad, nebeski Jeruzalem, te tvoja Crkva bude za sve božanski znak tvoje moći. Amen.

Psalam 47 (46).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, uzašao si na nebo da zaposjedneš prijestolje, koje ti je Otac pripravio, i primiš svu vlast nad nebom i zemljom. Daj poganskim narodima da postanu dionici spasenja i da svi ljudi, sjedinjeni s tobom i u tebi, slave u Crkvi našega nebeskog Oca. Amen.

Psalam 48 (47).

Pomolimo se. — Svemogući i vječni Bože, ti si nam u otajstvenom tijelu svoga uskrslog Sina dao pravi hram i živu Crkvu. Neka nju ljube sva tvoja djeca i neka svi u njoj primaju tvoju ljubav da te po njoj slave kroz vijekove vjekova. Amen.

Psalam 49 (48).

Pomolimo se. — Isuse Kriste, ti si rekao: »Jao vama, bogataši, jer ste primili svoju utjehu« i: »Blago vama siromasi, jer je vaše kraljevsko nebesko«. Nauči nas da svoja srca ne vežemo uz blago koje izjedaju moljci, nego da se pouzdajemo u tvoje darove koje si platio velikom cijenom i da tako izbjegnemo vječnu smrt. Amen.

Psalam 50 (49).

Pomolimo se. — Gospode Bože naš, neusporedivo više od starozavjetnih krvnih žrtava voliš žrtvu onoga koji je postao poslušan do smrti na križu. Primi zahvalnu žrtvu koju ti prinosimo s tvojim Sinom i daj da našoj molitvi i žrtvi odgovara naša vjernost tvojim zapovijedima. Neka ti naš duhovni prinos pruži dužnu slavu. Amen.

Psalam 51 (50).

Pomolimo se. — Ljubezni i milosrdni Bože, kad gledamo tvoga Sina na križu raspetoga zbog naših grijeha, shvaćamo da nam uvijek želiš oprostiti i posvetiti nas. Pogledaj naš skrušen duh i pokajano srce te nas posve očisti od naših grijeha. Obnovljeni snagom i radošću Duha Svetoga uvijek ćemo naviještati tvoju hvalu. Amen.

Psalam 52 (51).

Pomolimo se. — Oče Isusa Krista, ti neplodnu granu siječeš da je baciš u oganj a plodnu granu čistiš da donese više roda. Učini nas zelenom maslinom u svojem domu. U tvoju ćemo slavu donijeti trajne plodove ako se budemo uzdali u tvoga Sina i povjerili se njegovoj ljubavi. Amen.

Psalam 53 (52).

Pomolimo se. — Sveti Bože, pred tobom ništa nije pravedno i čitav je svijet grješan. Nemoj nas osuditi s onima koji su lišeni tvoje slave. Daj svojoj Crkvi, koja vjeruje u Krista, da se po njemu uvijek vraća tebi i nalazi tvoju milost. Amen.

Psalam 54 (53).

Pomolimo se. — Gospode Bože naš, ti želiš svojim vjernicima dati slavu koju si dao svome Sinu. Dođi u pomoć svojoj Crkvi i brani je od zla. Onda će ona posvuda navještati tvoje ime i od istoka ti do zapada prinositi neokaljanu žrtvu tvoga Sina. Amen.

Psalam 55 (54).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, tebe je odbacio tvoj narod i izdao jedan učenik. U svojoj si se smrtnoj stisci prepustio svome Ocu kao pravednom sucu. Kad i mi odbacimo teret svojih nevolja, za uzvrat ćemo primiti slatki i lagani jaram i s tobom pomireni težiti da spasimo svoje duše. Amen.

Psalam 56 (55).

Pomolimo se. — Sine Božji, kad si u našem tijelu trpio od navala ljudi, pred sucima si šutio i imao povjerenja u riječ svojeg Oca. Daj da se ni mi ne bojimo onih koji ubijaju samo tijelo, nego da puni vjere trpimo s tobom i s onima koji su bili dionici tvojih muka. Tako ćemo zajedno zahvaljivati tebi pred našim Ocem. Amen.

Psalam 57 (56).

Pomolimo se. — Gospode Bože naš, neka nas tvoja ljubav i tvoja istina oslobodi sotone koji obilazi kao lav da koga proždre. S oslobođenim i proslavljenim Kristom želimo po svoj zemlji opijevati tvoju ljubav i tvoju slavu. Amen.

Psalam 59 (58).

Pomolimo se. — Sveti i jaki Bože, ti si svoga Sina oslobodio demonskog zla i nitko mu nije mogao predbaciti kakav grijeh. Udalji od svoje Crkve one koji je napadaju i ne daj da u tvoju kuću uđe grijeh. Kao što si svoju moć ukazao na Kristu čuvaj i Crkvu u njezinim kušnjama da te slavi o vječnom uskrsnuću. Amen.

Psalam 60 (59).

Pomolimo se. — Gospodine, koji si došao da predvodiš našu borbu i koji si pobijedio svijet, pakao i smrt, ne zapusti svoju Crkvu. S tvojom ćemo se pomoću i mi hrabro boriti, i oslobođeni od zla tebi pjevati uvijek i posvuda, na zemlji i na nebu. Amen.

Psalam 61 (60).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, Božja ljubavi i istino, došao si da dokrajčiš progonstvo ljudi i da ih povedeš na vrhunce koji su im bez tebe nepristupačni. Usliši molitve svoje Crkve koja traži utočište u tvojem srcu. Uzmi je jednog dana uz svoje prijestolje da ti pred Bogom pjeva kroz svu vječnost. Amen.

Psalam 62 (61).

Pomolimo se. — Bože, ti si naš mir i spas u koliko se uzdamo u tebe. Poslušaj molbe svoje Crkve i daj joj jakost da odoli ovozemnim ispraznostima te u vjernosti očekuje svoga nebeskog Zaručnika. Tako ćemo u tebi svi naći mir svojim dušama. Amen.

Psalam 63 (62).

Pomolimo se. — Bože ljubavi, u naša si srca usadio želju da te tražimo i sigurnost da ćemo ući u svetište tvoje moći i slave. Od zore te uzdignutih ruku slavimo i žrtvujući sebe prinosimo ti svoja srca s molbom da ih ovdje hraniš i u vječnosti usrećiš. Amen.

Psalam 64 (63).

Pomolimo se. — Gospode Bože naš, bio si sa svojim Sinom u njegovoj muci i pribavio mu radost uskrsne pobjede. Svi koji trpimo s njime tražimo utočište kod tebe da izbavljeni naviještamo svijetu tvoja djela i tebe ne prestanemo slaviti. Amen.

Psalam 65 (64).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, ti si nas oslobodio grijeha da nas uvedeš u zemlju gdje teče med i mlijeko. Budi uz svoju Crkvu da unatoč svih protivnosti rastu njezine sjetve i da njezini dani budu prožeti tvojim otajstvima. Neka po sjemenu besmrtnosti svi prispijemo u kuću zajedničkog nam Oca. Amen.

Psalam 66 (65).

Pomolimo se. — Silni Bože, ti si nas po Kristovoj smrti i uskrsnuću u krsnoj vodi priveo iz smrti u život. Primi našu žrtvu hvale i euharistije ondje gdje te tvoj Sin slavi zauvijek u svoje i u naše ime. Svatko će u vječnosti pripovijedati što si ti učinio njegovoj duši. Amen.

Psalam 67 (66).

Pomolimo se. — Oče Gospodina našega Isusa Krista, ti si njega proslavio i njegovim križem pomirio nebo i zemlju. Neka se njegova sila širi preko svih granica na zemlji da ti svi narodi donesu svoj plod. Kad bi svi ljudi išli putem spasenja, svi bi te s Kristom neprestano slavili. Amen.

Psalam 68 (67).

Pomolimo se. — Kriste, Bože i čovječe, u uskrsno si jutro izišao iz groba stao na čelo svojeg naroda i uzašao na nebo k Ocu da kao nagradu primiš sve koje je smrt držala u svojoj tamnici. Silom Duha vodi svoju Crkvu kroz zemaljsko progonstvo da je uvedeš u vječne stanove koje si joj pripravio u svojoj ljubavi. Amen.

Psalam 69 (68).

Pomolimo se. — Svemogući i vječni Bože, da nas spasiš odabrao si Kristov križ, ludost onima koji idu putem propasti a snagu onima koji se spasavaju. Ne dopusti da po svojim grijesima upadnemo u srdžbu tvoga Sina, nego da promatranjem njegovih rana, koje su nas ozdravile, svom revnošću radimo za svoje slavno uskrsnuće. Amen.

Psalam 70 (69).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse Kriste, ti si rekao: »Tražite i naći ćete, pitajte i dat će vam se«. Ne zapusti nas, bijedne i nevoljne, u svakovrsnim kušnjama nego nas oslobodi svakoga zla. Amen.

Psalam 71 (70).

Pomolimo se. — Bože, naše utočište od mladosti do starosti, ti neprestano pomlađuješ svoju Crkvu u kupelji preporođenja i kruhom života. Od tebe smo uz sva dobra primili i mnoge kušnje. Ne ostavi nas u njima same već nam pomozi da ih svladamo i zauvijek ti zahvaljujemo. Amen.

Psalam 72 (71).

Pomolimo se. — Bože, ti si svome Sinu, rođenu od Marije, dao kraljevstvo njegova oca Davida i k njemu priveo betlehemske pastire i izdaleka mudrace s darovima. Neka s neba dođe na zemlju tvoje kraljevstvo mira i ljubavi u kojemu će te blagoslivljavati svi narodi. Amen.

Psalam 73 (72).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, ti si u smrtnoj stisci zavapio: »Žalosna je moja duša, ali za to sam i došao u ovaj čas«. Pošto ti je Otac poniženje pretvorio u slavu, ne daj da nama križ bude na sablazan. Pod njegovim ćemo vodstvom i mi ući u Očevu slavu. Amen.

Psalam 74 (73).

Pomolimo se. — Kriste Bože, koji si o svojem tijelu rekao: »Uništite ovaj hram i za tri dana ću ga opet sagraditi«, sjećaj se da si svoju Crkvu otkupio na križu. Smrt nema nikakve moći nad tvojim proslavljenim tijelom, pa od nas, živog kamenja, sagradi novi hram u kojemu ćeš s novozavjetnim Božjim narodom prebivati zauvijek. Amin.

Psalam 75 (74).

Pomolimo se. — Bože vječne pravde, ti si tajnom križa izvršio sud nad svijetom i uzvišivši svoga Sina svladao si kneza tmina. Molimo te, skrši preuzetnost naših srdaca da po tebi uzdignuta čela prispijemo u slavu tvoga i našeg uskrsnuća. Amen.

Psalam 76 (75).

Pomolimo se. — Veličanstveni i strašni Bože, na Kalvariji si slomio vlast smrti kad si joj oteo duše koje je držala zasužnjene. Daj svojoj Crkvi svoj sjaj i spas da tvoju pobjedu ponese svim tvojim siromasima na zemlji neka ti jednom zahvaljuju u tvojoj slavi. Amen.

Psalam 77 (76.)

Pomolimo se. — Svemogući i vječni Bože, obnovio si stara čudesna djela na molbu svoga Sina koji je došao da ispuni tvoja obećanja. Po njemu, koga si postavio za našega Gospodara i Pastira Crkve, vodi nas preko voda smrti na nevidljive staze milosti do mjesta gdje ćemo slaviti tvoju ljubav. Amen.

Psalam 78 (77).

Pomolimo se. — Kriste, naš dobri Pastiru, ti za svoje stado obnavljaš nekadašnja divna Božja djela: napajaš ga s duhovne stijene, hraniš ga svojim kruhom i neprestano mu opraštaš sve pobune i nevjere. Ne dopusti da nasljeđujemo naše oce u kršenju saveza koji si potvrdio svojom krvlju. Vodi nas na našem prolazu kroz svijet i s tobom ćemo ući u pašnjake koje si nam pripravio. Amen.

Psalam 79 (78).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, u predvečer si svoje smrti molio za svoje učenike: »Oče, ne molim te da ih uzmeš sa svijeta nego da ih čuvaš od zla«. Ne daj da tvoji trpe zbog nepravednosti svijeta i zbog svojih grijeha. Ako se tvoja skrušena Crkva bude trudila za svetost, i oni koji su daleko spoznat će na njoj odsjev tvoje slave. Amen.

Psalam 80 (79).

Pomolimo se. — Vječni Bože, gospodaru vinograda koji si nam posadio, pohađaj svoju Crkvu koja traži tvoju zaštitu. Daj nam da ostanemo sjedinjeni s Kristom kao mladice na trsu i da sotona ne uništi plodove koji pripadaju tebi. Amen.

Psalam 81 (80).

Pomolimo se. — Bože, ti si nam se objavio u svojoj Riječi, slici tvoje slave, i s naših si leđa zbacio breme grijeha. Ne daj da se na njih vraćamo i da tražimo gorke vode na-

pasti i nesloge. Poučljivi na tvoje riječi i hodajući tvojim stazama primit ćemo od tebe kruh života koji hrani duše. Amen.

Psalam 82 (81).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, koji si nam rekao: »Ne sudite i nećete biti suđeni«, pomozi nam da svoju braću ljubimo kao sebe. Prije smo bili robovi a sada smo svi djeca u kući tvog Oca pa daj da u miru čekamo kad ćeš ti otkriti tajne srca. Amen.

Psalam 84 (83).

Pomolimo se. — Bože živi, koji si uslišio molbu svojeg Krista i u svojoj mu kući dao milost i slavu, učini da na putu k tebi ljubimo tvoju Crkvu. Na tvojem oltaru slavimo blagoslovnu žrtvu da po njoj stignemo gdje ćemo te gledati zauvijek. Amen.

Psalam 85 (84).

Pomolimo se. — Ljubezni i vjerni Bože, toliko si ljubio svijet da si nam poslao svoga jedinog Sina. Po Djevici-majci zemlja je rodila Spasitelja. Udijeli nam po njemu oproštenje grijeha i spasenje te da po njegovim stopama hodamo u pravdi i miru. Amen.

Psalam 86 (85).

Pomolimo se. — Dobri i milosrdni Bože, ti si čuo vapaje našega velikog Svećenika kad te je na dan svoje muke molio da ga oslobodiš smrti. Tvoja Crkva pozna tvoju dobrotu i milost pa je posve ispuni svojom istinom i ljubavlju. Neka svi ljudi na njoj vide tvoju svetost i tako slave tvoje ime kroz sve vijekove. Amen.

Psalam 87 (86).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, ugaoni kamene svoje Crkve, ti si plakao nad Jeruzalemom, koji se nije odazvao na tvoj poziv, i na stijeni si sagradio novi Jeruzalem, majku svih vjernih. Kličemo ti s tvojom zaručnicom Crkvom, koja nas je rodila na život s molbom da se u njoj svi narodi preporode na slobodu Duha. Amen.

Psalam 88 (87).

Pomolimo se. — Kriste, prvorođeni od umrlih, ti si htio podnijeti našu smrt i upoznati samoću tmina, ali si onda otvorio vrata podzemlja. Oslobodi nas svojim uskrsnućem da se sa svim živima sjećamo tvoje ljubavi i da s tvojim svetima na vijeke opijevamo tvoja djela. Amen.

Psalam 89 (88) I—III.

Pomolimo se. — Bože, ti si neizmjerno milosrdan i vjeran te si prema svojim obećanjima Kristu dao prijestolje njegova oca Davida. Daj nam da sigurni u tvoju vjernost nikada ne napustimo tvoj zakon ljubavi nego da pod tvojim okom hodamo u tvojoj svjetlosti. Amen.

Psalam 89 (88) IV—V.

Pomolimo se. Gospodine Isuse Kriste, obećani Mesijo i sine Davidov, došao si na svijet da nakon starih nevjernosti ljudi s njima sklopiš novi savez koji si potvrdio svojom krvlju. Neka se Božja obećanja, dana nekadašnjem izabranom narodu, u punini ispune na tvojoj braći koja ti onda neće biti na sramotu. Amen.

Psalam 90 (89).

Pomolimo se. — Vječni Bože, prije nego naša tjelesa vratiš u zemlju iz koje si ih izvadio, daj nam dane ovog života provesti u tvojoj strpljivosti i razboritosti. Djelima ti svojih ruku želimo služiti u ljubavi i čekati tvoj povratak da uživamo tvoju dobrotu i slavu. Amen.

Psalam 91 (90).

Pomolimo se. — Isuse, obrano naša, kad je protiv tebe napasnik napeo svoje zamke, ti si ostao vjeran volji Oca koji je zapovijedio anđelima da te čuvaju. U sjeni svojih krila čuvaj svoju Crkvu od svake kuge grijeha. Ostani s nama da ti unatoč raznih tjeskoba budemo vjerni i uvijek uživamo tvoje otkupljenje. Amen.

Psalam 92 (91).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, koji si rekao: »Vaši obilati plodovi bit će na slavu moga Oca«, daj nam da ostanemo u tebi kao što si ti u njemu. Svoju Crkvu vodi snagom svoga Duha da neprestano raste i donese plod za vječnost. Amen.

Psalam 93 (92).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse Kriste, Kralju slave, uskrsnuvši Duhom sile zauvijek si učvrstio svoje kraljevanje. To ne mogu spriječiti nikakvi olujni valovi kad se svi članovi Crkve trude oko svoje svetosti. Učini da svi vrše tvoju volju, na zemlji kao na nebu. Amen.

Psalam 94 (93).

Pomolimo se. — Isuse pravedni, osuđeni od nepravednih, ti si nam poručio u svojem oproštajnom govoru: »U svijetu ćete imati patnju. Ali, ohrabrite se: ja sam pobijedio svijet«. Ne prepusti svoju Crkvu nasilju oholih, a nama pomozi da shvatimo mudrost križa i sreću onih koji su progonjeni radi pravde. Amen.

Psalam 95 (94).

Pomolimo se. — Bože, ti si nam u Kristu pružio hridinu na kojoj se možemo spasiti, i vrata koja vode na vječne pašnjake. Ne dopusti da tvoja Crkva hodajući pustinjom ovog svijeta bude svladana od napasti pobune i nesloge. Nauči nas slušati glas našeg Pastira da s njim uđemo u tvoj vječni počinak. Amen.

Psalam 96 (95).

Pomolimo se. — Božja Riječi koja si postala tijelom, kod tvojeg je silaska na zemlju odjeknula nova pjesma: »Slava Bogu na visini i na zemlji mir ljudima dobre volje«. Dok tvoja Crkva čeka tvoj povratak, daj joj da svim narodima naviješta tvoje kraljevstvo i da se na dan suda svi spase i slave svog Oca. Amen.

Psalam 97 (96).

Pomolimo se. — Svevišnji Bože, pred našim je očima zasjala svjetlost utjelovljene Riječi da se sva zemlja rasvijetli sjajem tvog evanđelja. Kad se potresu nebo i zemlja te ti dođeš suditi žive i mrtve, ne stavljaj nas uz one koji će biti predani ognju već da budemo s onima koji će te s anđelima slaviti svu vječnost. Amen.

Psalam 98 (97).

Pomolimo se. — Bože, ti si obnovio našu zahvalnu pjesmu kad si u našem Spasitelju objavio svoju ljubav prema svim ljudima. Neka u svakom euharistijskom slavlju, toj svadbi i pashi Crkve, odjekuje nova pjesma naše zahvalnosti. Kad se pak vrati po nas, neprestano ćemo ti pjevati u nebeskom Jeruzalemu. Amen.

Psalam 99 (98).

Pomolimo se. — Sveti Bože, koga nitko ne može vidjeti a da ne umre, neka bude posvećeno tvoje ime. Neka sveti budu tvoji svećenici i službenici tvoje riječi, i svu Crkvu posveti riječju istine. Neka nas sve posvećuje žrtva tvoga Sina dok s njim ne dođemo u vječno kraljevstvo. Amen.

Psalam 100 (99).

Pomolimo se. — Neizmjerno dobri Bože, ti si nas stvorio za se i učinio si nas svojim narodom kojim ti vjerno upravljaš, i hraniš ga svojom ljubavlju. Primi hvalu svoje djece, sada okupljene u tvojoj kući, da nas jednom primiš u svoje vječne dvorove. Amen.

Psalam 101 (100).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, koji si rekao: »Ako me ljubite, vršite moje zapovijedi«, usavrši nas u svojoj ljubavi i čuvaj nas laži i klevete. Daj da ti dostojno služimo i tako uzmognemo s tobom kroz svu vječnost opijevati Božju ljubav i pravednost. Amen.

Psalam 102 (101).

Pomolimo se. — Bože, u kome nema mijene ni promjene, uskrslog si Krista uzvisio da kraljuje zauvijek, i svoju si Crkvu podigao za sve vijekove. Ne zapusti nas za naših kratkih dana na zemlji da nas nastaniš na vječnom Sionu gdje ćemo promatrati tvoju slavu. Amen.

Psalam 103 (102).

Pomolimo se. — Bože, naš Oče, ti si nam oprostio grijehe i krštenjem nam vratio vječnu mladost. Sami po sebi smo prah i dah, ali po tvojoj smo ljubavi tvoja djeca. Daj nam da čuvamo savez s tobom vršeći tvoje naredbe i da te jednom blagoslivljamo s tvojim anđelima i svetima. Amen.

Psalam 104 (103).

Pomolimo se. — Bože svjetlosti i života, vidljive si stvari proizveo da nas privedeš shvaćanju nevidljivih, i da po tvojim djelima uvidimo tvoju moć i tvoje božanstvo. Neka u našim srcima provre živa voda tvoje riječi koja će obnoviti lice zemlje. Kad nastane novo nebo i nova zemlja, uvijek ćemo te blagoslivljati u slavi uskrsnuća. Amen.

Psalam 105 (104).

Pomolimo se. — Svemogući vječni Bože, ono što si započeo u likovima starih patrijarha posve si obistinio u Kristu i sada za nas nastavljaš u svojoj Crkvi. Izvedi nas iz tamnice grijeha u obećanu zemlje tvoje milosti, i hrani nas živom vodom svoje riječi i kruhom života. Amen.

Psalam 106 (105).

Pomolimo se. — Neizmjerno milosrdni Bože, s velikom si nas ljubavlju izveo ni iz česa i odredio nas za svoju slavu. Još veći si kad zaboravljaš naše pobune i opraštaš naše nezahvalnosti. Gdje je obilovao grijeh ti činiš da još više obiluje milost, za koju ti zahvaljuju svi koji su postigli tvoje oproštenje. Amen.

Psalam 107 (106).

Pomolimo se. — Bože, ti hraniš ogladnjele i razbijaš okove svezanih, liječiš grješnike i vodiš ih u luku spasenja. Čuj vapaj tvoje Crkve u tjeskobi, izvedi je iz sjene smrti, ozdravi je krvlju svoga Sina, okupi je s istoka i zapada, sa sjevera i juga. Neka s tobom sjedinjena neprestano raste i uvijek ti zahvaljuje za tvoja dobročinstva. Amen.

Psalam 108 (107).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse Kriste, uzdignut si na nebo da s tobom naša srca slave Oca u Duhu Svetome. Pripravio si nas da već u zoru opijevamo tvoje uskrsnuće koje će nas po vjeri dovesti u utvrđeni grad gdje ti zauvijek kraljuješ. Amen.

Psalam 110 (109).

Pomolimo se. — Bože Oče, ti si svoga Sina, rođena u tvojem krilu prije svih vremena, uskrisio i postavio sebi o desnu. On je naš vrhovni i vječni Svećenik te nam s njegovom žrtvom daj piti s potoka svojih milosti, da se po njegovoj Crkvi širi tvoje kraljevstvo. Amen.

Psalam 111 (110).

Pomolimo se. — Gospodine Bože naš, ti si nas stvorio i otkupio, ti nas uzdržavaš vjeran svome savezu s nama. Neka nas dar tvoje mudrosti nauči diviti se tvojim djelima i klanjati se tvome veličanstvu. Euharistijska nam je hrana spomen tvojih divota i zalog buduće slave. Amen.

Psalam 112 (111).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, svjetlosti pravednika, toliko si nas ljubio da si dao svoj život za nas i da nas vodiš u svoju slavu. Daj da jedni druge ljubimo kao što ti nas ljubiš i da s osjećajem pravednosti vraćamo Bogu i ljudima sve što dugujemo, a to je ljubav. Amen.

Psalam 113 (112).

Pomolimo se. — Sine Božji, nisi ljubomorno čuvao svoju slavu kod Oca već si sišao na zemlju da nas podigneš iz našeg praha i učiniš dionicima božanske naravi. Učini da svi koje si kao djecu dao svetoj Crkvi, našoj majci, slavimo tvoje ime koje je nad svakim imenom. Amen.

Psalam 114 (113 A).

Pomolimo se. — Presveto Trojstvo, Oče i Sine i Duše Sveti, na zaziv je tvojega trojnog imena novi Izrael izronuo iz vode i Duha, sveti narod i svećeničko kraljevstvo koje si zauvijek stekao. Kad si nas iz tame pozvao u svjetlost daj da te uvijek štujemo i slavimo. Amen.

Psalam 115 (113 B).

Pomolimo se. — Jedini i pravi Bože, stvoritelju i gospodaru neba i zemlje, od tebe dolazi svaki blagoslov i tebi se vraća svaka hvala. Kad si nas blagoslovio u svojem Sinu, poput njega i s njime ćemo vršiti ono što je tebi ugodno da te po njemu slavimo kroz sve vijekove. Amen.

Psalam 116 A (115).

Pomolimo se. — Bože, svemogući Oče, smrću si nas i uskrsnućem Spasitelja Isusa oslobodio okova smrti i paklenih muka. Osuši suze s naših očiju i čuvaj naše noge od pada, da u tvojoj prisutnosti hodamo kako je tebi milo i da kod tebe otpočinemo u vječnosti. Amen.

Psalam 116 B (115).

Pomolimo se. — Oče nebeski, računaj koliko je muka stajala tvoga Sina njegova smrt za nas. Mi na svojem tijelu dopunjujemo njegovu muku i smrt pa stoga primi sve naše žrtve. Daj da oslobođeni okova grijeha već sada uživamo radosti budućeg Jeruzalema. Amen.

Psalam 117 (116).

Pomolimo se. — Vjerni Bože, sva si svoja obećanja ispunio svome narodu i još ih protegao na sve narode. Učini da ti sve rase i jezici, u sklopu tvoje Crkve ljubavi i istine, pjevaju kroz vijeke vjekova. Amen.

Psalam 118 (117).

Pomolimo se. — Svemogući vječni Bože, u veselju ti i radosti zahvaljujemo za ovaj dan što si ga ti učinio. Onaj koji je u tvoje ime došao k nama, odbačen od slijepih graditelja prolaznog hrama, postao je temeljni kamen tvoga du-

hovnog hrama. Njegovo uskrsnuće pruža neizrecivu radost svima koji u svjetlu vjere gledaju kako im je on otvorio vrata svoje vječne slave. Amen.

Psalam 119 (118 I).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, koji si naš put k Ocu, daj da slušamo tvoju volju i da te slavimo čestita srca. Amen.

Psalam 119 (118 II.)

Pomolimo se. — Gospodine, tvoja riječ čini naše putovanje sigurnim. Nauči nas tražiti i razmišljati tvoje naredbe pa ćemo u njima čista srca naći pravi užitak. Amen.

Psalam 119 (118 III).

Pomolimo se. — Bože, ti koriš ohole i podižeš potlačene. Otvori mi oči za divote tvoga zakona i da se vršeći ga radujem tvojoj riječi. Amen.

Psalam 119 (118 IV).

Pomolimo se. — Gospodine, koji svojim Duhom oživljavaš naš prah, brani nas od laži i vodi nas putem istine. Podložni jarmu tvoga zakona slobodni ćemo hrliti k tebi. Amen.

Psalam 119 (118 V).

Pomolimo se. — Bože, ti poznaš svaki duh i gospodar si svakog srca. Daj da shvatimo i vršimo tvoj zakon pa da nas tvoja pravda brani i da nam tvoji sudovi daju život. Amen.

Psalam 119 (118 VI).

Pomolimo se. — Gospodine Bože, svoju ljubav pružaš onima koje si odabrao za prijatelje i svoju riječ povjeravaš onima koji će za tebe svjedočiti. Daj nam da tvoj zakon ljubimo i vršimo te da snažno navješćujemo tvoju riječ istine. Amen.

Psalam 119 (118 VII).

Pomolimo se. — Gospodine, sjeti se da si svojim slugama obećao utjehu svojeg Duha. Koliko nam je pružiš toliko ćemo tvoj zakon moći slaviti u ovom progonstvu na zemlji. Amen.

Psalam 119 (118 VIII).

Pomolimo se. — Bože, puna je zemlja tvoje dobrote, pa neka i tvoj zakon bude jedino naše blago koje da cijenimo više nego sve drugo. Amen.

Psalam 119 (118 IX).

Pomolimo se. — Gospodine, uvijek si dobar i darežljiv, stoga nas nauči koliko nam dobro iskazuješ kad dopuštaš da trpimo. Ne daj da se zbunimo kad nas kuša tvoja ljubav. Amen.

Psalam 119 (118) X).

Pomolimo se. Bože, koji si nas stvorio svojom riječju i otkupio svojom ljubavlju, daj da se pouzdajemo u tvoje riječi i da utjehu tražimo u tvojoj milosrdnoj ljubavi. Amen.

Psalam 119 (118 XI).

Pomolimo se. — Gospodine, koji nas ljubiš bez kraja, ne dopusti da nas kušnje navedu da zanemarimo tvoju volju, nego daj da nas tvoja milost uvijek prati i oživljava. Amen.

Psalam 119 (118 XII).

Pomolimo se. — Bože, pošto je tvoja riječ stalna i tvoja vjernost vječna, ne daj da propadnu oni koji uživaju u tvojem zakonu. Neka svi koji te traže na vrijeme tebe nađu i zauvijek uživaju. Amen.

Psalam 119 (118 XIII).

Pomolimo se. — Gospodine Bože, udijeli mudrost onima koji ljube tvoj zakon, da ga shvaćaju i vrše nalazeći u njemu svu nasladu. Amen.

Psalam 119 (118 XIV).

Pomolimo se. — Bože, tvoja nam je riječ svjetlost na putu života. Ako budemo vršili tvoje naredbe, za što molimo tvoju pomoć, onda ćeš ti biti naša nagrada i naša baština u vječnosti. Amen.

Psalam 119 (118 XV).

Pomolimo se. Gospodine, ti si naš štit i zaklon, daj da te ljubimo i da te se bojimo. Ljubeći tvoj zakon i mrzeći zlo nećemo se bojati sudnjeg dana. Amen.

Psalam 119 (118 XVI).

Pomolimo se. — Gospodine Bože, prijatelju onih koji ti služe, gledaj kako čeznemo za tvojim spasenjem i s nama ravnaj po ljubavi. Amen.

Psalam 119 (118 XVII).

Pomolimo se. — Bože, tvoje riječi prosvjetljuju i hrane naše duše, pa daj bezazlenima da ih razumiju te da što više ljudi čuva tvoj zakon. Amen.

Psalam 119 (118 XVIII).

Pomolimo se. — Pravedni Suče, daj onima koje izjeda revnost za tvoj dom, da osjete vjernost tvojih obećanja i u njima uvijek uživaju. Amen.

Psalam 119 (118 XIX).

Pomolimo se. — Gospodine, blizu si onima koji te zazivlju, pa poslušaj one koji te mole od rane zore i koji bdiju razmišljajući o tvojim riječima Amen.

Psalam 119 (118 XX).

Pomolimo se. — Gospodine, velike su naše nevolje a još veće je tvoje milosrđe, stoga u svojoj ljubavi razveseli prijatelje tvoga zakona. Amen.

Psalam 119 (118 XXI).

Pomolimo se. — Gospodine Bože, neiscrpivo vrelo radosti, hvalimo te sedam puta na dan, a ti nam udijeli svoj mir i spasenje. Amen.

Psalam 119 (118 XXI).

Pomolimo se. — Oče nebeski, tvoj nam je Sin objavio riječi života i tvojoj Crkvi dao zakon ljubavi. Neka nas on traži kao pastir zalutalu ovcu i neka nas privede k tebi da ti pjevamo kroz svu vječnost. Amen.

Psalam 120 (119).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, ti si rekao: »Blaženi mirotvorci, jer će se zvati sinovi Božji«. Daj nam mir koji svijet ne može dati i neka tvoja Crkva posvuda širi tvoj mir i tvoje kraljevstvo. Amen.

Psalam 121 (120).

Pomolimo se. — Sine Božji, u Očevoj si nam kući pripravio mjesto odmora i okrijepe. Čuvaj nas na životnom putu i brani naše duše od zla sve dok ne odemo s ovog svijeta i k tebi dođemo zauvijek. Amen.

Psalam 122 (121).

Pomolimo se. — Isuse Kriste, tvoje uskrslo tijelo predstavlja novi Jeruzalem, našu Crkvu. Neka ona, sjedinjena u tvojem Duhu, privuče sve narode da svi ljudi postanu stanovnici neba i njegova mira. Amen.

Psalam 123 (122).

Pomolimo se. — Gospodine Bože, ti si obećao da ćeš uz svoj stol posluživati one koje nađeš vjerne. Nauči nas upoznati svaki mig tvoje volje da bdijući do tvoga dolaska uživamo sva dobra tvojeg doma. Amen.

Psalam 124 (123).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, ti si rekao: »Progonit će vas zbog mojeg imena, ali ni vlas vam s glave neće pasti«. Daj nam svoga Duha za branitelja i tješitelja u kušnjama. Ufajući se samo u tebe naša će duša izbjeći lovčeve zamke i tebe blagosljivljati zauvijek. Amen.

Psalam 125 (124).

Pomolimo se. — Gospodine Bože, ti si svoju Crkvu učvrstio zauvijek i dao nam da u njoj nađemo svoj dom. Podržavaj nas svojom milosti da ruke ne pružamo k nepravdi pa ćemo u nebu primiti nagradu pravednih. Amen.

Psalam 126 (125).

Pomolimo se. — Isuse Kriste, naš uskrse i osloboditelju, ti si na putu prema Golgoti sijao sjeme da žanješ u radosti uskrsnog jutra. Ponovi to čudo u Crkvi da nakon teške sjetve uživamo vječne plodove. Amen.

Psalam 127 (126).

Pomolimo se. — Stvoritelju svega, ti si kao sijač koji, nakon što je posijao, spava a sjeme samo raste danju i noću. Pouči graditelje svoje Crkve da se ne štede, ali ni da precjenjuju svoje snage, nego da računaju na tvoju milost bez koje se ništa ne može. Amen.

Psalam 128 (127).

Pomolimo se. — Isuse, novi Adame, ti si htio da iz tvoga otvorenog boka provre nova Eva, Crkva, tvoja zaručnica, koju si posvetio žrtvujući se za nju. Učini je plodnom da joj djeca budu kao maslinove mladice i neka se vesele u nebeskom Jeruzalemu. Amen.

Psalam 129 (128).

Pomolimo se. — Sine Božji i sine čovječji, naši su grijesi izdubili brazde na tvojim leđima, ali tvoja je smrt skršila sotonin jaram. Blagoslovi svoju Crkvu, koja trpi od zla, i ispuni je svojom milošću. Amen.

Psalam 130 (129).

Pomolimo se. — Bože, koji si nam poslao Sina svoga za Spasitelja, ne ostavljaj nas u ponoru kamo su nas bacili naši grijesi. Čuj glas Crkve koja trpi i ispuni njezinu nadu u tvoje obilno otkupljenje. Amen.

Psalam 131 (130).

Pomolimo se. — Isuse blaga i ponizna srca, ti si rekao: »Ako ne postanete kao djeca nećete ući u nebesko kraljevstvo«. Zatri u našim srcima oholost i daj da poniznošću i blagošću omilimo Ocu nebeskom. Amen.

Psalam 132 (131).

Pomolimo se. — Vjerni Bože, ti si ispunio svoju zakletvu kad si Kristu Gospodinu dao prijestolje njegova praoca Davida. Naša Crkva je novi Sion na kojemu prebivaš zauvijek. Neka i naša srca budu tvoj hram, neka tvoja svetost cvjeta među svećenicama i svim vjernicima, neka se svi hranimo tvojim kruhom da se radujemo kroz sve vijekove. Amen.

Psalam 133 (132).

Pomolimo se. — Bože, koji si u naša srca ulio Duha svoje ljubavi, daj nam da budemo jedno srce i jedna duša. Po tome će svi poznati da smo Isusovi učenici. On hoće da smo jedno kao što je on s Ocem jedan Bog. Amen.

Psalam 134 (133).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, ti si rekao: »Kad su dvojica ili trojica sjedinjena u moje ime, ja sam među njima«. Pogledaj na svoju obitelj, koja je okupljena u tvoje ime, i neka na nas side svaki tvoj blagoslov pa ćemo te slaviti danju i noću. Amen.

Psalam 135 (134).

Pomolimo se. — Dobri Bože, sve si za nas stvorio i oslobodio nas svih duhovnih neprijatelja. Smiluj se onima koji slave tvoje ime i ne daj da služe ispraznostima svijeta, a svoju Crkvu uvijek blagoslivljaj. Amen.

Psalam 136 (135).

Pomolimo se. — Bože, vječna ljubavi, sve si na nebu i zemlji stvorio po svome Sinu i za njega, a mi smo po njemu prešli iz smrti u život. Hrani svoju Crkvu kruhom koji daje život i vječnu baštinu. Amen.

Psalam 137 (136).

Pomolimo se. — Oče naš koji si na nebesima, sve si stvorio za svoju slavu, ali ne zaboravi nas koji plačemo na obalama zavodljivog svijeta. Tvoje pjesme želimo pjevati ovdje i u nebeskom Jeruzalemu. Amen.

Psalam 138 (137).

Pomolimo se. — Bože, ti izdaleka poznaješ ohola i gledaš na ponizna, stoga čuj molitve tvoje Crkve koja je okupljena da te slavi s anđelima. Pruži ruku da je izbaviš iz tjeskoba pa da ona hvali tvoju vječnu ljubav. Amen.

Psalam 139 (138).

Pomolimo se. — Kriste Gospodine, svojom si smrću rasvijetlio podzemlje, svojim si uskrsnućem razveselio sve vjerne i o tvojem su uzašašću klicali zborovi anđela. Vodi nas svojom moći da budemo tvoji prijatelji kroz sve vijekove. Amen.

Psalam 140 (139).

Pomolimo se. — Bože, ti braniš bijedne, a svojega si Sina prepustio na muke da on pravedan posveti nepravedne. Molimo te da nas njegova muka izliječi i njegova krv opere, pa da te slavimo sa svim svetima. Amen.

Psalam 141 (140).

Pomolimo se. — Bože, nikada ne odbijaš molitvu onih koji se tebi utječu. Pomozi nam da se čvrsti u vjeri suprotstavljamo sotoni, svojemu neprijatelju, koji obilazi i hoće da ždere. Daj da nakon kratkog boravka ovdje, u vremenu kušnje, s Kristom prijeđemo u vječnu slavu. Amen.

Psalam 142 (141).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse, ti si na križu osjetio koliko te mrze oni koji su tražili tvoju smrt i kako su te napustili prijatelji pa si Ocu predao duh povikavši svim glasom. Budi nam zaštita protiv zasjeda neprijatelja i poslije naše smrti baština u zemlji živih. Amen.

Psalam 143 (142).

Pomolimo se. — Gospodine Bože naš, koji si razveslio svijet kad si pobijedio smrt i ustao iz groba, ne osudi svoje sluge kad odu sa zemlje. Neka nas sve dobar Duh, božanski dah života, sjedinjene dovede na stazu sretne vječnosti. Amen.

Psalam 144 (143).

Pomolimo se. — Bože, tvoj je Sin pobijedio svijet pa neka on vježba svoju Crkvu kako da se bori protiv opačine i ljudskih laži. Puna tvoga Duha mudrosti i jakosti oslobodit će se svih protivnika i uživati blagodati tvoje ljubavi na zemlji i na nebu. Amen.

Psalam 145 (144).

Pomolimo se. — Isuse, Kralju i Bože naš, ljudima si objavio neistraživo blago koje nam je Otac pripravio prije svih vremena. Neka ti tvoja Crkva zahvaljuje za istinu tvojih riječi i za dobrotu tvojeg opraštanja. Hrani nas svojim kruhom da te zauvijek slavimo. Amen.

Psalam 146 (145).

Pomolimo se. — Oče naš, na svadbu si svoga Sina pozvao sve bijedne i potrebne pa daj da se odazovu svi koji te trebaju, Ti si sva naša nada, učini nas dostojnima tvoga vječnog kraljevstva. Amen.

Psalam 147 A (146).

Pomolimo se. — Bože, graditelju nebeskog Jeruzalema i liječniče naših duša, sakupi u svojoj Crkvi sve raspršene sinove i zavij nam grješne rane. Ti odijevaš poljske ljiljane i hraniš ptice u zraku pa se u svojoj ljubavi brini za potrebe našeg tijela i duše. Amen.

Psalam 147 B (147).

Pomolimo se. — Svemogući vječni Bože, svoju si Crkvu od početka ispunio svakim blagoslovom pa joj i sada učvrsti vrata i umnoži njezine sinove. Neka ona po svoj zemlji naviješta tvoje evanđelje i s njime preporodi sve narode. Amen.

Psalam 148.

Pomolimo se. — Svevišnji Bože, tvoja je riječ stvorila svijet a tvoj je Duh probudio sav život. Primi hvalu naroda koji ti je posvećen i kao što te hvali na zemlji tako ga sa sobom uzdigni na nebo. Amen.

Psalam 149.

Pomolimo se. — Bože, naš Stvoritelju i Gospodaru, svojim si dolaskom na zemlju dao svima vlast da postanu tvoja djeca. Budi dobrostiv svojoj Crkvi da spasi sve koji to žele i da ti sa svetima pjeva u nebu. Amen.

Psalam 150.

Pomolimo se. — Svemogući Oče, sve je stvoreno naše, mi smo Kristovi a Krist je tvoj. Po njemu, s njime i u njemu neka ti je u jedinstvu Duha ljubavi svaka čast i slava kroz sve vijeke vjekova. Amen.

I Mojsijev kantik (Izl 15, 1—4a. 8—13. 17—18).

Pomolimo se. — Bože, ti za spasenje svijeta sada obnavljaš čudesa koja si jednom učinio za svoj izrealski narod. Kao što si potopio faraonovu vojsku tako si uništio grijeh u krsnoj vodi, a svojim si nam uskrsnućem omogućio ulazak u obećanu domovinu na nebu da te ondje slavimo. Amen.

II Mojsijev kantik (Pnz 32, 1—12).

Pomolimo se. — Vjerni Bože, spasio si nas krvlju svoga Sina i braniš nas kao orao lebdeći nad gnijezdom svojih mladih. Ne daj da zaboravimo na tvoja dobročinstva već da svi vjerno obdržavamo savez s tobom. Amen.

III Anin kantik (1 Sam 2, 1—10).

Pomolimo se. — Gospodaru života i smrti, tajnu si svoga pobjedonosnog križa sakrio mudrima a objavio bijednima i malenima. Prosvjetljuj svu Crkvu da s Majkom Marijom shvaća tvoje putove i uvijek te slavi. Amen.

IV Davidov kantik (1 Ljet 29, 10—13).

Pomolimo se. — Svemogući vječni Bože, sve si stvorio da ti služi i da te slavi. Primi hvalu svoje obitelji koja te priznaje svojim Ocem i koja ti služi kao svojemu Kralju. Amen.

V Tobijin kantik I (Tob 13, 1—10).

Pomolimo se. — Bože, koji živiš u vijeke, po svome si Sinu za nas učinio mnogo više nego nekada za izrealski narod. Učini da se k tebi obratimo svim srcem i tako se uvijek u tebi radujemo. Amen.

VI Tobijin kantik II (Tob 10—15. 17—19).

Pomolimo se. — Vječni Oče, kao što si svoga jedinoga Sina po muci i smrti priveo k slavi tako i sve tegobe našeg života uračunaj nama za vječnu nagradu. U nebu ćemo shvatiti svu tvoju ljubav i uvijek je slaviti. Amen.

VII Juditin kantik (Jdt 16, 2—3. 15—19).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse Kriste, divan si u stvaranju a još divniji u našem spasavanju. Dok se svjetske sile dižu i padaju, ti budi milostiv svima koji u te vjeruju i tebe se boje. Amen.

VIII Mudračev kantik (Izr 9, 1—6. 10—12).

Pomolimo se. — Premudri Bože, samo ti si mogao pronaći način kako da posvećenim kruhom i vinom hraniš i napajaš naše duše. Daj da tvome stolu uvijek pristupamo s ljubavlju i s poštovanjem. Amen.

IX Mudračev kantik II (Mudr 3, 1—6).

Pomolimo se. — Bože, ti svojom providnošću muke pravednika pretvaraš u neopisive nagrade. Kad nas opet posjetiš, molimo te da nas nađeš posve pročišćene u trpljenju da zauvijek uživamo tvoj mir kod tebe. Amen.

X Mudračev kantik III (Mudr 3, 7—9).

Pomolimo se. — Bože i Gospodaru naš, ti sudiš pucima i vladaš narodima zauvijek. Daj svima koji se u te ufaju da ih ne napusti tvoja ljubav ovdje ni u vječnosti. Amen.

XI Mudračev kantik IV (Mudr 9, 1—6. 9—11).

Pomolimo se. — Bože otaca naših i Gospode milosrđa, čovjeka si mudro stvorio da vlada nad stvorovima i da svijetom upravlja u svetosti i pravednosti. Neprestano nas prati svojom mudrošću u svim našim pothvatima da svi budu na tvoju vječnu slavu. Amen.

XII Mudračev kantik V (Mudr 10, 17—21).

Pomolimo se. — Premudri Oče, na tvojega je utjelovljenog Sina sišao Duh mudrosti i jakosti kojim je za naše spasenje obnovio pradavna tvoja djela. Daj da ti za njih pjevamo na zemlji i u nebu. Amen.

XIII Sirahov kantik I (Sir 14, 22; 15, 3. 4. 6b)

Pomolimo se. — Gospode Bože, ti daješ svoj blagoslov svima koji se drže tvoje mudrosti. Neka nas ona uvijek prati kao što nas hrani kruh i voda, neka nas sretno dovede u vječnu baštinu. Amen.

XIV Sirahov kantik II (Sir 31, 8—11).

Pomolimo se. — Dobri Bože, ti nećeš da nas prevari zlato i sve blago ovoga svijeta. Pomozi nam da izdržimo sve kušnje na zemlji pa da uživamo u nebeskom zboru tvojih svetaca. Amen.

XV Sirahov kantik III (Sir 36, 1—7. 13—16).

Pomolimo se. — Gospodaru, Bože svega svijeta, prožmi svojim strahom sve ljude. Daj da te narod novoga saveza uvijek slijedi i da te neprestano slavi po svoj zemlji. Amen.

XVI Sirahov kantik IV (Sir 36, 14—19).

Pomolimo se. — Gospode, vječni Bože, učini da te svi na zemlji kao takva upoznaju i trajno priznavaju. Sve se ispunilo što si navijestio po prorocima i stoga je sigurna nagrada onima koji se ufaju u tebe. Amen.

XVII Sirahov kantik V (Sir 39, 17—21).

Pomolimo se. — Stvoritelju neba i zemlje, svi rado priznajemo da su sva tvoja djela dobra. Neka te hvale sve vidljive divote i neizmjerno sjajniji nevidljiv svijet milosti kojom je osobito bila ispunjena tvoja i naša majka Marija.

XVIII Izaijin kantik I (Iz 2, 2—5).

Pomolimo se. — Oče nebeski, poslao si nam svoga Sina da on u svojoj Crkvi okupi sve narode svijeta. Daj da u njoj svi vide znak tvojeg spasenja i da tako žive u miru među sobom i s tobom. Amen.

XIX Izaijin kantik II (Iz 9, 2—7).

Pomolimo se. — Bože silni, narodu koji je bio u tami poslaoi si svome Sinu divnog savjetnika i zarobljenima mironsnog kneza. Podržavaj u nama sve veću radost kojom očekujemo nebeskog Kralja da s njime svi uđemo u mir kojemu neće biti kraja. Amen.

XX Izaijin kantik III (Iz 12, 5—6).

Pomolimo se. — Isuse Spasitelju naš, ti si rekao: »Tko je žedan neka dođe k meni i pije, taj vjeruje u me«. Napoji nas živom vodom svoga Duha da žeđamo samo tvoje ljubavi koja je vrelo radosti. Amen.

XXI Izaijin kantik IV (Iz 26, 1—4, 7—9, 12).

Pomolimo se. — Tvorče svih naših djela, da ti možemo vjerno služiti ruši sve sotonske utvrde oko nas. Danju nam i noću duša žudi za tobom i željno te očekujemo da nas sve povedeš u svoj vječni mir. Amen.

XXII Izaijin kantik V (Iz 3, 2—10).

Pomolimo se. — Gospodine, ti stoluješ u visini i boraviš s nama na zemaljskim nizinama. Smiluj nam se kako se u tebe uzdamo, ustani nam u pomoć da nas uzdigneš sa svojim proslavljenim Sinom. Amen.

XXII Izaijin kantik VI (Iz 38, 10—14. 17—20).

Pomolimo se. — Gospodine, u pomoć nam priteci kad k tebi vapijemo danju i noću. Tvoj nas je Sin uvjerio da nam život ne svršava smrću i da ćemo ti sjedinjeni s njime pjevati kroz svu vječnost. Amen.

XXIII Izaijin kantik VII (iz 40, 1—8).

Pomolimo se. — Oče nebeski, svoji si nam Riječ, utjelovljenu iz ljubavi, poslao da s nama ostane zauvijek. Pomozi nam da je uvijek primamo s radošću i da u život provedemo sve što nas ona uči. Amen.

XXIX Izaijin kantik VIII (Iz 40, 10—17).

Pomolimo se. — Gospodine Bože naš, pred tobom smo svi prah i ništavilo, a sve si učinio bez ičije pomoći. Kao naš dobar Pastir vodi nas, a kad smo slabašni i umorni uzmi nas u svoje naručje i nosi nas. Amen.

XXX Izaijin kantik IX (Iz 42, 10—16).

Pomolimo se. — Gospodine, tebi dolikuje uvijek nova naša pjesma, jer se s nama boriš i u svome nam Sinu pribavljaš pobjedu. Ne daj da na našim ustima zašuti tvoja hvala, a svu našu tamu pretvori u svjetlost. Amen.

XXXI Izaijin kantik X (Iz 45, 15—26).

Pomolimo se. — Stvoritelju i Spasitelju svijeta, svoje si milosti sakrio u tajni križa, koji je snaga i mudrost poniznih, a sablazan i ludost jakima. Otvori oči svih ljudi da ni u kome drugome ne traže svoj spas i da pred tobom svi padnu na koljena. Amen.

XXXII Izaijin kantik XI (Iz 49, 7—13).

Pomolimo se. — Otkupitelju i Sveče novog Izraela, usliši nas dok traje vrijeme milosti i dok sja dan spasenja. Izbavi nas zasužnjene grijehom i daj da svi ljudi, a osobito oni koji su daleko, nađu kod tebe utjehu. Amen.

XXXIII Izaijin kantik XII (Iz 61, 6—9).

Pomolimo se. — Veliki naš Svećeniče, ti si sve krštene učinio dionicima svojeg svećeništva, a neke još više obdario posebnom službom i vlašću. Daj da svi budemo vjerni i da po nama dolazi blagoslov na sve ljude. Amen.

XXXIV Izaijin kantik XIII (Iz 61, 10—62, 3).

Pomolimo se. — Bože, haljinu si spasenja pripravio za sve ljude ali si najljepšom zaodjenuo svoju i našu Majku Mariju. Neka je i Crkva tako štuje da ona svima isprosi krunu vječne nagrade. Amen.

XXXV Izaijin kantik XIV (Iz 62, 4—7).

Pomolimo se. — Zaručniče naših duša, koji se nad nama raduješ kao što se samo Bog može veseliti djelu svojih ruku i remek-djelu svoje milosti. Neka cijela Crkva s tobom surađuje poput Majke Marije. Amen.

XXXVI Izaijin kantik XV (Iz 63, 1—5).

Pomolimo se. — Raspeti i uskrsli Spasitelju, pred nama koračaš odjenut snagom i veličanstvom uskrsne pobjede. Neka tvoj krvavi prijelaz sa zemlje na nebo sve uvjeri da i mi moramo ići istim putem u slavu. Amen.

XXXVII Izaijin kantik XVI (Iz 66, 10—14a).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse Kriste, ti si u svojoj Crkvi, novom Jeruzalemu, svima ostavio sve slasti svoje ljubavi. Daj nam da kod nje, svoje duhovne majke, nađemo mir, utjehu i sve plodniji život. Amen.

XXXVIII Jeremijin kantik I (Jer 7, 2—7).

Pomolimo se. — Gospode Bože svih nebeskih stvorova, među nama si podigao svoje svetište u kojemu prebiva tvoja slava. Ne daj da u životu zaboravimo na obaveze koje preuzimamo sudjelujući kod bogoslužja. Amen.

XXXIX Jeremijin kantik II (Jer 14, 17—21).

Pomolimo se. — Gospodine, priznajemo sva svoja bezakonja zbog kojih je toliko nevolja na svijetu. Ne odbaci nas radi imena svoga i neprestano nam pomagaj da ostanemo vjerni tvom savezu i da živimo u miru. Amen.

XL Jeremijin kantik III (Jer 17, 7—8).

Pomolimo se. — Božanski vrtlaru, ti si svakoga od nas zasadio uz potok obilnih milosti. Blago nama ako svoje pouzdanje u Boga ne izgubimo ni u najvećim kušnjama kod kojih se trebamo obraćati Bogu. Amen.

XLI Jeremijin kantik IV (Jer 31, 10—14).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse Kriste, kao dobar Pastir, koji si svojim križem htio svu raspršenu Božju djecu sakupiti u jedno stado, pridruži svojoj Crkvi sve koji te još ne poznaju. Samo u njoj hraniš duše posvećenim kruhom i vinom i vodiš ih na vrhove nebeskog Siona. Amen.

XLII Kantik iz Tužaljki (5, 1—7. 15—17. 19—21).

Pomolimo se. — Gospodine, neprestano se spominji koliko trpimo zbog svojih grijeha i pomozi nam da to uvidimo i da ih se ostavimo. Obratit ćemo se samo ako nas ti vratiš k sebi i vjerno čuvaš kod sebe. Amen.

XLIII Danielov kantik I (Dan 3, 26. 27. 29. 34—41).

Pomolimo se. — Gospode, Bože otaca naših, pravedan si u svim svojim djelima, ali nas ne kažnjavaš koliko zaslužujemo. Pogledaj našu bijedu i primi žrtvu pomirnicu svoga Sina koju je on prinio za sav svijet. Amen.

XVIV Danielov kantik II (Dan 3, 52—57).

Pomolimo se. — Gospodine Bože, ti si ublažio oganj za tri mladića koji su ti i u njemu ostali vjerni. Brani nas od ognja strasti i grijeha da s Isusom Kristom veličamo tvoju milost i slavu kroz vijekove. Amen.

XLV Danielov kantik III (Dan 3, 57—88. 56).

Pomolimo se. — Svemogući vječni Bože, na prijestolju svoje slave primaš hvalu nebeskih bića. Sa svim stvorenjima i ljudima pjevamo ti u Crkvi, tvojoj novoj duhovnoj tvorevini, po Isusu Kristu. Amen.

XLVI Ozejev kantik (Hoš 6, 1—6).

Pomolimo se. — Gospodine, k tebi se izranjeni vraćamo znajući da nas samo ti možeš iscijeliti. Mjesto starozavjetnih krvnih žrtava prinosimo ti duhovne žrtve svoje skrušene ljubavi i sjedinjujemo ih sa žrtvom tvoga Sina koja ti je jedina po volji. Amen.

XLVII Habakukov kantik (Hab 3, 2—4. 13a. 15—19).

Pomolimo se. — Oče nebeski, zemlja se potresla i nebo je potamnjelo kad je tvoj Sin, naš Gospodar, umirao na križu, jer se tada vršio sud nad svijetom i paklom. Po njemu nam budi milostiv u času našega suda. Amen.

XLVIII Sofonijin kantik (Sef 3, 8—13).

Pomolimo se. — Gospodine Bože, naš je Otkupitelj preobilno zadovoljio za sva naša nedjela. Po njemu želimo biti skroman narod koji neće više činiti nepravde nego živjeti za vječno uskrsnuće u slavi. Amen.

XLIX Marijin kantik (Lk 1, 46—55).

Pomolimo se. — Svemogući Oče, po svome si Sinu, začetu od Duha Svetoga i rođenu od Djevice Marije, ispunio sva obećanja. Svojom ljubavlju obuhvati cijelu Crkvu i kao što si pogledao na svoju poniznu službenicu, blagoslovljenu među ženama, tako obaspi svim milostima svoju obitelj i uzdigni je s Majkom u svoju slavu. Amen.

L Zakarijin kantik (Lk 1, 45—55).

Pomolimo se. — Blagoslovljeni Gospodine Bože, s nama si utjelovljenjem svoga Sina i njegovom otkupiteljskom žrtvom sklopio novi savez. Daj da ti služimo u svetosti i pravednosti te tako tvojim neizmjernim milosrđem završimo put mira u vječnoj slavi kod tebe. Amen.

LI Simeonov kantik (Lk 2, 29—32).

Pomolimo se. — Gospodaru naš, svake večeri ovim ti hvalospjevom zahvaljujemo za još jedan proživljeni dan spasenja. Učini dionicima vječne svjetlosti nas u času naše smrti i sve koje si danas pozvao k sebi. Amen.

LII Pavlov kantik I (Ef 1, 3—10).

Pomolimo se. — Oče Gospodina našeg Isusa Krista, po njemu si nam udijelio svaki duhovni blagoslov i u njegovoj si nas ljubavi uzeo za svoje posinke. Neka cijela Crkva, pod Kristom kao Glavom, zadobije kod tebe vječno spasenje koje nam je objavljeno u punini vremena. Amen.

LIII Pavlov kantik II (Fil 2, 6—11).

Pomolimo se. — Isuse Kriste, odsjeve Očeve slave, pravi Bog postao si za nas i pravi čovjek da prineseš spasonosnu žrtvu na križu. Učini da ti tvoja Crkva i svaka duša u njoj neprestano vraća ljubav za ljubav te tako s tobom dođu u Očevu slavu. Amen.

LIV Pavlov kantik III (Kol 1, 12—20).

Pomolimo se. — Kriste, Glavo otajstvenog tijela Crkve, po tebi je sve stvoreno i po tebi imamo otkupljenje koje nam osigurava udioništvo u baštini svetih. Da budemo nje vrijedni, izmiri sa sobom sve i krvlju svoga križa izvedi sveopće spasenje. Amen.

LV Pavlov kantik IV (1 Tim 3, 16).

Pomolimo se. — Oče nebeski, Sina si nam svoga pokazao u našem tijelu da ga mi propovijedamo svima ljudima. Neka svi u nj vjeruju i s njime budu uzneseni u tvoju slavu. Amen.

LVI Petrov kantik (1 Pt 2, 21—24).

Pomolimo se. — Gospodine Isuse Kriste, ti si za nas trpio i ostavio nam primjer da idemo tvojim stopama. Mnogo je naše braće prinijelo žrtvu života pa neka oni mole za nas da strpljivo podnosimo sve svoje muke i da živimo u istinskoj pravednosti. Amen.

LVII Kantik iz Otkrivenja I (Otk 4, 11; 5, 9. 10. 12).

Pomolimo se. — Gospodine Bože naš, ti si sve stvorio i svojom krvlju otkupio sve ljude. Ne daj da zaboravimo kako ti sve dugujemo pa da te kao tvoji svećenici neprestano slavimo. Amen.

LVIII Kantik iz Otkrivenja II (Otk 11, 17—18; 10b—12a).

Pomolimo se. — Bože Svevladaru, u tvojim je rukama sva vlast na nebu i na zemlji, pred tvoj će sud doći svi kojima si povjerio neizmjerne svoje darove. Krvlju Janjeta oslobođeni svoga nepravednog tužitelja molimo da živeći za Boga radosno gledamo na čas svoje smrti. Amen.

LIX Kantik iz Otkrivenja III (Otk 14, 3—4).

Pomolimo se. — Gospodine Bože naš, sva su tvoja djela čudesna i pravedna. Svi bismo se morali bojati da te ičim uvrijedimo, ta ti si jedini svet. Neka ti se svi narodi klanjaju na zemlji i na nebu. Amen.

LX Kantik iz Otkrivenja IV (Otk 19, 1—7).

Pomolimo se. — Bože naš, idemo u susret Jaganjcu koji nas poziva na vječnu svadbu. Njegova je Crkva opremljena kao zaručnica i već na svojem zemaljskom putu često ponavlja uskrsni Aleluja. Svi mi s njom, mali i veliki, s čeznućem kličemo: Dođi, Gospodine Isuse! Amen.

NEZNANSTVENOST RODI KRIVICE

Na moj članek »Ne na umanjenje nego na uzveličanje snage i životnosti Papine enciklike ,Humanae vitae'« (Služba božja, 1971, str. 329—352; v nadaljevanju bomo uporabljali kratico SB) je profesor K. Nola napisal »Odgovor dr Steineru« (SB, 1972, 58—63). Proti Doktrinalni komisiji (DK) Biskupske konferencije Jugoslavije (BKJ), ki je ugotovila, »da tumačenje dr Steinera nije u sukobu s enciklikom ,Humanae vitae'« (AKSA, Zagreb, 17. II 1972), pa je Nola napisal članek »Doktrinalna komisija B. konferencije Jugoslavije i ,Humanae vitae'« (SB, 972, 125—130). Ta drugi članek je bil objavljen tudi v Vjesniku Nadbiskupije splitsko-makarske (1972, 10—14).

V omenjenih člankih je Nola napadel francoski episkopat, DK pri BKJ, nekatere jugoslovanske škofe in teologe imenoma. Ker je razlog za napad na vse te moje pisanje, me veže moralna dolžnost, da jih branim. Nolin napad je namreč krivičen. Nola je osebno najbrž prepričan, da ima prav in da je storil dobro delo, ko je zgoraj imenovane napadel. Spoštujemo njegovo prepričanje. V tem članku bom dokazoval samo **objektivno krivičnost** Nolinega pisanja.

Nola je v svojih člankih nagrmadil toliko apriorističnih, neutemeljnih in neresničnih trditev, da je nemoguče na vse odgovarjati. Omejil se bom predvsem na njegove osnovne trditve. Ko bodo te spodbite, padejo tudi stranske. Obramba pa zahteva, da zavrnem tudi tiste trditve, s katerimi Nola povzroča krivico osebam.

Nola trdi: »Steiner je prikazao i branio deklaraciju francuskih biskupa u odnosu na, ,Humanae vitae', po kojoj bi bračnim drugovima bila dozvoljena bilo koja kontracepcija ako nisu bogati, te ako ne mogu živjeti u uzdržljivosti« (SB, 1972, 58). In še: »Ovdje se ne osvrćem na stavove dr Steinera jer sam o njima pisao, nego na konstataciju Doktrinalne komisije Biskupske konferencije, a napose na predsjednika dra Pogačnika te članove dra Fučeka i dra Lekića. Ima već 5—6 mjeseci da sam doznao, kako dr Steiner nastoji da bi se opozvala Uputa Biskupske konferencije o regulaciji porođaja i poprimila Uputa francuskoga episkopata koja dozvoljava kontracepciju, ako je bračnim drugovima teško živjeti u uzdržljivosti. Izgleda da je izjava Doktrinalne komisije u Zagrebu upravo početak za taj konačni korak. — Odavno sam znao da dr Pogačnik favorizira mišljenje francuskog episko-

pata, koje je u nas prinio dr Steiner. Ali je začudo da poslije Upute Biskupske konferencije o regulaciji poroďaja podpredsjednik Biskupske konferencije i dva profesora moralke javno iznose i odobravaju mišljenje dr Steinera kao da nije u sukobu s enciklikom ‚Humanae vitae'; dok smisao cijele Upute našeg episkopata jest obrana ‚Humanae vitae' i neodobravanje bilo kojega tumačenja koje miriše izjavom francuskoga episkopata. — Zaboravio je nadbiskup i profesori moralke da su i oni obavezni na Upute našega episkopata i da moraju misliti i naučavati po toj Uputi koja nije nego parafraza ‚Humanae vitae'. Posao je sada našega episkopata da to pitanje raščisti, ako ne želi da se Uputa našega episkopata dokine, a zavede zabluda Francuske deklaracije« (SB, 1972, 126).

1. Kaj učijo francoski škofje in kaj jaz branim

a. Francoski episkopat jasno uči nauk ‚Humanae vitae' (Note pastorale, tč. 4—6). Poudarja, da je kontracepcija »vedno nered« (tč. 16) in da je »zlo« (prav tam). Opominja, da kristjanom »pri urejanju rojstev ni dovoljeno kreniti na pota, ki jih cerkveno učiteljstvo, ko razlaga božjo postavo, zametava« (tč. 2). Za **objektivno področje** učijo francoski škofje **isto** kot ‚Humanae vitae'.

Za **subjektivno** področje pa ti škofje ne učijo **ničesar** proti ‚Humanae vitae', ampak le tisto, kar uči **tradicionalna moralna teologija.** Ta teologija dopušča možnost perpleksnega primera na vseh področjih človekovega delovanja in uči, da je treba v perpleksnem stanju z iskreno vestjo, ki je formirana po objektivnem zakonu, izbrati manjše zlo. Zakaj ne bi smeli francoski škofje pri aplikaciji nauka okrožnice opozoriti na to moraln načelo? Saj nobena papeška okrožnica ne odpravlja tradicionalnih moralnih načel, ampek jih vsaka pri svoji aplikaciji **suponira.** Tudi naši škofje so pri aplikaciji ‚Humanae vitae' opozorli na načelo o nepremagljivi nevednosti in dobri veri ter celo poudarili, da »papež ne želi odpraviti iz tradicionalne moralke« teh načel (Instrukcija, 30—31).

Ko francoski škofje opozarjajo zakonce na tradicionalno moralno načelo ‚in casu perplexo minus malum eligendum', imajo pred očmi **subjektivno področje.** O tem priča že dejstvo, da na objektivnem področju perpleksen primer sploh

more priti, saj je naravne zakone vtisnil v človekovo naravo Bog, ki ne more zahtevati od človeka izpolnitve dveh nasprotujočih si dolžnosti. Če pa gledamo **s strani subjekta zakona,** pa do kolizij naravnih zakonov prihaja zaradi človekove nepopolnosti, grešnosti, pomankljivega spoznanja, objektivnega zla v svetu itd. To dejstvo je večkrat omenjeno v sv. pismu, npr. v 1 Kor 13, 9 (»nepopolno spoznavamo«), Rimlj 8, 23 (»Tudi mi, ki imamo prvine Duha, tudi mi sami pri sebi zdihujemo, ko čakamo posinovljenja, odrešenja svojega telesa«). Človekovo razpetost med dobrim in zlim, njegovo nemoč, da bi se mogel vedno izogniti vsemu zlu, pa tudi človekovo nesvobodnost pri delanju določnega slabega, npr. v koliziji dolžnosti, je sv. Pavel klasično izrazil: »Ne delam namreč dobrega, kar hočem, ampak delam hudo, česar nočem. Če pa to delam, česar nočem, ne izvršujem tega već jaz, ampak greh, ki prebiva v meni« (Rimlj 7, 9—20) ... Ne smemo tudi pozabiti, da je načelo ,in casu perplexo minus malum eligendum' namenjeno za reševanje problemov na izrazito subjektivnem področju« (SB, 1971, 340—341). V istem odgovoru Noli sem potem izjavil: »V svoji razpravi sem jasno povedal, da je direktno kontracepcijsko dejanje ,nekaj nečastnega' in da po cerkvenem nauku za direktno preprečevanje spočetja ,kontracepcijska sredstva niso dovoljena'. To jaz zagovarjam. Toda v mojem kazusu gre za kolizijo dolžnosti, za **perpleksen primer,** za primer, ko ne grozi samo zlo kontracepcije, ampak tudi zlo nevarnega krhanja zakona« (prav tam, 342).

V svojem dopisu Biskupski konferenciji Jugoslavije dne 15. IX 1970. sem prav tako poudaril, da se v zvezi s 16. točko Instrukcije francoskega episkopata zavzemam za priznanje perpleksnega primera na subjektivnem področju: »Perpleksni primer je takrat, ko subjekt stoji pred dvojnim zlom (pred nasprotujočimi si dolžnostmi), se tega zaveda, ne bi hotel storiti nobenega zla (rad bi izpolnil obe dolžnosti), toda naj dejanje stori ali opusti, vedno stori neko zlo (ne izpolni neke dolžnosti). Gre torej za subjektivno področje, za odločanje ,hic et nunc'. Načelo o odločanju v perpleksnem primeru hoče voditi ljudi na tem subjektivnem področju, saj drugače ne bi imelo nobenega smisla.«

Francoski škofje in jaz **nikjer** ne trdimo, da je direktna kontracepcija dovoljena, »ako je bračnim drugovima teško živjeti u uzdržljivosti« ali »ako niso bogati«. Kar pravi Nola

na naš račun, je tako daleč od resnice, kakor je daleč od resnice **izmišljotina.** Naj vendar Nola citira besedilo francoskega episkopata in moje besedilo, kjer to trdimo!

Po Nolinem prikazovanju bi naj jaz mislil, da v perpleksnem primeru »može bračni drug odabrati što hoće pa i kontracepciju koja daje mir u kući i diže teret odgoju djece.« Tega jaz **nikjer** ne trdim. Potem pa Nola takoj nadaljuje: »Ovo bi bilo posve ispravno kada u slučaju ne bi bilo: ‚tertium non datur'. Ali ovdje ‚tertium datur', a to je bračna uzdržljivost pa bila absolutna, bila privremena...« (SB, 1972, 61).

Najprej ni res, da »ovo bi bilo posve ispravno«. Zato ne, ker če bi zakonec lahko izbral, »što hoće«, bi smel izbrati kontracepcijo tudi takrat, ko jo v perpleksnem primeru spozna kot večje zlo. To pa ne bi bilo ravnanje po vesti, ampak določena samovolja. Nauk francoskega episkopata in moja obramba tega nauka sta odločno proti vsakemu nevestnemu odločanju v perpleksnem primeru. »Što hoće«, bi smel nekdo v perpleksnem primeru **samo takrat** izbrati, ko nikakor ne more spoznati, kaj je večje in kaj manjše zlo.

Dalje ni res, da v koliziji dolžnosti, o kakršni govore francoski škofje in jaz, ‚tertium datur'. Če ‚tertium datur', potem po našem **sploh ni** perpleksnega primera. Konkretno: če zakonci lahko z zdržnostjo izpolnijo obe dolžnosti, to je skrb za trdnost zakonske zveze in opustitev kontracepcijskih dejanj, in se tako izognejo obojnemu zlu, potem so se dolžni zdržnosti oprijeti. Nauk francoskih škofov velja **samo** za primere, ko ‚tertium non datur', ko se torej z zdržnostjo ni mogoče izogniti obojnemu zlu, ko bi zakonci povzročili eno zlo, naj se odločijo za kar koli ali naj se za nič ne odločijo.

Če bi Nola hotel spodbiti nauk francoskih škofov in mojo obrambo tega nauka, bi moral dokazati, da do resničnega perpleksnega primera na področju urejanja rojstev sploh ne more priti, ali dokazati, da se je z zdržnostjo mogoče izogniti vsakemu zlu. Tega pa **nihče ne more dokazati,** ker gre za subjektivno področje, kjer so mogoče, najrazličnejše kolizije, za področje, ki ga ne ustvarjajo neke objektivne norme, ampak ga samo urejujejo. Kdor možnosti perpleksnega primera na področju urejanja rojstev ne priznava, se vdaja irealnosti, samovoljnosti, juridizmu in posiljevanju vesti moralno delujočih, iz česar ne more slediti nič dobrega.

Kdor v zakonskih spolnih dejanjih ne vidi drugega kot »zadovoljavanje spolnih nagonov« (SB, 1972, 61), ta seveda nauka francoskih škofov ne more razumeti. Ta nauk namreč ni suženj maniheizma, pač pa zvesto sledi modrosti sv. pisma: »Mož naj ženi stori dolžnost, enako pa tudi žena možu.. Ne odtegujta se drug drugemu, razen morda kdaj v soglasju za nekaj časa, da se posvetita molitvi; nato se povrnita zopet skupaj, da bi vaju ne skušal satan zaradi vajine nezdržnosti« (1 Kor 7, 3—6). Ta nauk je vzel resno nauk 2. vatikanskega koncila: »Božja beseda večkrat poziva... zakonce, naj si v zakonu izkazujejo nedeljeno ljubezen... Ta ljubezen, ki je v odličnem pomenu človeška, ker se z voljo in čustvom obrača od osebe do osebe, zajema blagor celotne osebe; zato more obogatiti izraze telesa in duše s posebnim dostojanstvom in jih oplemenititi kot prvine in svojevrstna znamenja zakonskega prijateljstva... Ta ljubezen se na poseben način izraža in izvršuje v dejanjih, ki so lastna zakonu« (CS 49, 1—2). Prav zaradi svoje svetopisemske in koncilske impregniranosti je ta nauk daleč od tega, da bi z neverodostojnimi frazami, s pridigarskim podtikanjem in z obsojanjem s celibaterskega stališča odpravljal zakonske probleme, kot to delajo njegovi nasprotniki, npr.: »I neće bračni drugovi umrijeti ako ne zadovoljavajo spolne nagone, jer so spolni nagoni samo necessitas speciei a ne necessitas individui. Da se ne umre nužno je jesti, ali za život nije nužna bludnost« (SB, 1972, 61) Kakšna razlika med tem govorjenjem in naukom sv. pisma ter 2. vatikanskega koncila!

c. Nola misli: »Svoje sam obrazloženje zasnovao na br. 14 Papina dokumenta ,Humanae vitae' i na Papinoj svečanoj izjavi: Ipak nikada ni iz najtežih razloga, nije dopušteno činiti zlo da bi iz njega proizišlo dobro (br. 14). — To sam opet potvrdio općenitom naukom moralista: ,A lege negativa legis naturae ne mortis periculum excusat... Tako nije dozvoljeno ubiti nevinog čovjeka, pa taman da ćeš ti biti ubijen mjesto njega. — Snagu ovih razloga sam Steiner nije mogao zanijekati te se u ovome članku utekao nekim moralnim smicalicama. On je našao da ja u svome članku ne poznajem ni princip probabilizma ni nauku o ,casu perplexo' i da ne priznajem u bračnom moralu malih grijeha, dočim velika većina bračnih grijeha jesu po Steineru samo mali grijesi zbog nedovoljnog spoznanja i svojevoljnosti protunaravnih čina kod bračnih drugova« (SB, 1972, 58).

Nola je svoje »obrazloženje« res »zasnovao« na omenjenih dveh načelih, toda z njimi »obrazloženja« **ni osnoval**, ni dokazal, ampak sama dokazal, da stvari ni razumel. Nanašal je namreč omenjeni načeli na predmet, za katerega **nista pristojni.** Njegovo nerazumevanje dokazuje tudi njegov primer: »Tako nije dozvoljeno ubiti nevinog čovjeka, pa taman da ćeš ti biti ubijen mjesto njega«. V tem primeru gre samo za eno dolžnost, to je obramba lastnega življenja. Človek v Nolinem primeru torej **ni v perpleksnem stanju.** Zakaj Nola ne navaja primera, ko mora nedolžni braniti svoje življenje pred krivičnim napadalcem? V tem primeru lahko pride do perpleksnega stanja.

Za resničen perpleksen primer, ki ga imajo pred očmi francoski škofje in jaz, sta pristojni načeli: ,in casu perplexo minus malum eligendum' in ,človek mora vedno ravnati po svoji formirani in prepričani vesti'. Na nevzdržnost tega, kar je Nola »zasnovao«, sem dovolj temeljito pokazal v svojem prvem odgovoru Noli (SB, 1971, 339—34, posebno 345—347), zato mi ni treba tega ponovno delati. Neresnična je torej Nolina trditev: »Snagu obih razloga sam Steiner nije mogao zanijekati...« Naj tukaj samo opozorim, kam Nolina aplikacija omenjenih načel na področju urejanja rojstev vodi. Po njej bi morali zakonci takrat, ko v perpleksnem primeru spoznajo kontracepcijo po formirani in iskreni vesti za manjše zlo, storiti večje zlo. Kršiti bi morali tisti naravni zakon, ki ga ,hic et nunc' ima njihova prepričana vest za višjega. Ravnati bi morali proti izrecnemu nauku sv. pisma v 1 Kor 7, 3—6. In kar je najhuše, ravnati bi morali proti svoji prepričani vesti in delati bi morali formalni greh: »Vse pa, kar ni iz prepričanja, je greh« (Rimlj 14, 23). Ali torej to uči »br. 14 Papina dokumenta ,Humanae vitae'«?

In sedaj k »moralnim smicalicama«. Ni res, da bi jaz »našao«, da Nola **ne pozna** princip probabilizma. Jaz sem vprašal,»**ali Nola ne priznava probabilizma**« »v primeru, ko gre za uporabljanje načela ,in casu perplexo minus malum eligendum' na področju zakonskega urejanja rojstev« (SB, 1971, 349—350). Med nepoznavanjem in nepriznavanjem je bistvena razlika. Nola potem misli, da »baš kod probabilizma dr-a Steinera postoji papin dekret ,Humanae vitae' koji osuđuje to mišljenje francuskih i drugih biskupa. Dosljedno Steinerov probabilizam ne vrijedi« (SB, 1972, 59). Nola torej bolje ve kakor večina episkopatov, kako je treba pravilno aplicirati ,Humanae vitae'. S čim je Nola dokazal to svojo

kompetenco? In v imenu katere instance in katere morale si drzne v imenu ,Humanae vitae' obsoditi številne najodličnejše episkopate? Koliko je vredna Nolina kompetenca in kako neutemeljeno je njegovo obsojanje, nam razkriva naslednje vprašanje: S katerim naukom ali stavkom ,Humanae vitae' obsoja mišljenje, da se zakonci smejo ravnati po svoji formirani in prepričani vesti, ko jim ta vest v resnični koliziji dolžnosti zapoveduje, da morajo odvrniti večje zlo, čeprav bi storili manjše?

Naslednja moja smicalica bi naj bila trditev, da Nola ne pozna »nauku o casu perplexo«. Jaz sem zapisal: »Nauka francoskih škofov Nola ni mogel prav razumeti, ker noče razumeti, kaj je kolizija dolžnosti. Poslušajmo, kako si on predstavlja načelo manjšega zla: ,Načelo manjega zla imamo u ovoj prispodobi. Netko se rasrdio na te, pa je uzeo nož da te zakolje. Kroz to mu padne na pamet da ti se smiluje, pa ti umjesto glave odsječe jednu ruku. Evo, ovo znači umjesto većega zla učiniti manje« (SB, 1971, 339). Ker je Nola hotel s to primero odpraviti navodilo francoskih škofov zakoncem za ravnanje v perpleksnem primeru, sem upravičeno zapisal, da »noče razumeti, kaj je kolizija dolžnosti«. V Nolini »prispodobi« subjekt **sploh ni v perpleksnem stanju,** dvojno zlo pri njem ne nastopa istočasno, ampak raznočasno, more odvrniti obojno zlo, če le hoče, toda on hoče storiti eno zlo. Kdo more Noli po tej prispodobi priznati, da je razumel nauk francoskih škofov o koliziji dolžnosti? In potem: zapisal sem, da Nola **»noče razumeti,** kaj je kolizija dolžnosti«, ne pa, da ne pozna nauk o perpleksnem primeru.

Zadnja »smicalica« pa naj bi bila trditev, da Nola ne priznava »u bračnom moralu malih grijeha« in »tvrdnja, da grijesi bračnog onanizma jesu samo mali grijesi radi pomanjkanja svijesti i svojevoljnosti« (SB, 1972, 62). — Ker je Nola v kritiki rešitev mojih kazusov trdil, da »je svaka kontracepcija grijeh proti naravi i intrinsece malum pa dosljedno veliki grijeh«, sem proti njegovi trditvi postavil vprašanje: »Ali Nola ne priznava stalnega nauka moralke, da lahko neki po naravi veliki greh postane mali zaradi nezadostnega spoznanja ali nezadostne privolitve?... Kaj takega bo lahko trdil samo takrat, ko bo dokazal, da so pri vsakem kontracepcijskem dejanju imeli spovedanci popolno spoznanje in privoljenje« (SB, 1971, 350—351). Najprej torej Nola greši, proti znanstveni metodi, ker jemlje ,pars pro toto': moje vprašanje (in ne »tvrdnja«) se tiče samo ene reči zakonske

morale, to je kontracepcijskega ravnanja, in ne enostavno zakonske morale na splošno. Potem pa greši proti resnici: nisem Noli očital, da ne priznava »u bračnom moralu malih grijeha«, pač pa sem vprašal, ali v primeru »nezadostnega spoznanja in nezadostne privolitve« ne priznava malih grehov. To vprašanje je bilo upravičeno, saj je Nola trdil, da »je **svaka** kontracepcija« (podčrtal jaz) veliki greh, medtem ko po tradicionalnem katoliškem moralnem nauku postane neko po predmetu teško grešno dejanje zaradi nezadostnega spoznanja ali nepopolne privolitve (propter imperfectionem actus) mali greh. Neresnična je dalje Nolina trditev, da »velika većina bračnih grijeha jesu po Steineru samo mali grijesi zbog nedovoljnoga spoznanja i svojevoljnosti.« Po tradicionalni moralki, in zato tudi po mojem, je ,propter imperfectionem actus' **vsak** greh le mali greh, čeprav ima teško grešni predmet. Predvsem pa je neresnično, da bi jaz trdil, »da grijesi bračnog onanizma jesu **samo** mali grijesi **radi** pomanjkanja svijesti i svojevoljnosti« (podčrtal jaz). Naj Nola citira tekst, v katerem to trdim! Kar sem trdil je tole: »Zaradi nezadostnega spoznanja, nepopolne privolitve in težkih pogojev življenja zakoncev pa je greh kontracepcije **pogosto** samo mali greh« (SB, 1972, 350—351). Po mojem je greh kontracepcije veliki greh vedno, ko ga zakonci storijo z jasnim spoznanjem zla tega greha in z res svobodno privolitvijo.

Po vsem tem so »moralne smicalice«, ki mi jih Nola očita, dejansko »smicalice« njega samega. Da je res tako, priča tudi dejstvo, da se Nola zavračnja mojih poglavitnih argumentov za možnost resičnega perpleksnega primera na področju urejanja rojstev **sploh ni lotil.** Ti argumenti so: nauk sv. pisma, predvsem I Kor 7,3—5, dalje nauk 2. vatikanskega koncila, posebno CS 49, 1—2 in 51, 1; končno pa zavrnitev Noline aplikacije načela ,non sunt facienda mala ut eveniant bona' na perpleksen primer (SB, 1971, 343 in 345—347). Čemu Nola vse to ignorira? Kako je moguče, da mu omenjeni nauk sv. pisma in 2. vatikanskega koncila nič ne pomeni? Čemu podcenjuje dolžnost zakoncev, da s spolnimi dejanji skrbe za trdnost zakona, ko to dolžnost sv. pismo izrecno uči?

2. Nihče ne »nastoji da bi se opozvala Uputa« BKJ

Svojega očitka, da se jaz zavzemam za preklic Instrukcije jugoslavenskega episkopata Nola z ničemer ni utemeljil. Nolina trditev, da »ima već 5—6 mjeseci da sam doznao, kako dr Steiner nastoji da bi se opozvala Uput Biskupske kon-

ferencije o regulaciji porođaja«, ni nobena utemeljitev. Kar je Nola slišal je navadna čenča, ki je ne bi smel uporabljati v teološkem spisu.

Jaz sem Instrukcijo našega episkopata spoštiljivo sprejel, tudi točko 10 Instrukcije, ki je vsaj ‚implicite' v nasprotju s točko 16 Instrukcije francoskega episkopata in z ustreznim naukom mnogih drugih episkopatov, ker izključuje možnost ravnanja po načelu ‚in casu perplexo minus malum eligendum'. Da sem točko 10 Instrukcije našega episkopata spoštljivo sprejel, priča dejstvo, da sem nauku te točke priznavel **probabilnost.** Svoje stališče, namreč priznavanje probabilnosti nauku te točke, sem jasno izrazil v dopisu Škofovski konferenci Jugoslavije dne 15. IX. 1970, prav tako pa v svojem prvem odgovoru Noli (SB, 1971, 350). Nikdar, ne v svojih spisih ne v predavanjih, se nisem zavzemal, da bi se Instrukcija našega episkopata preklicala. Da pa bo njena točka 10 zdaj, po razsodbi Svete stolice, morala biti revidirana tako, da se prizna možnost perpleksnega primera na subjektivnem področju in legitimnost aplikacije tradicionalnega moralnega načela ‚in casu perplexo minus malum eligendum' tudi na področju urejanja rojstev, je jasno. V ostalih točkah pa je Instrukcija našega episkopata naravnost odlična.

Prepričan sem, da je do razsodbe Svete stolice o problemu perpleksnega primera bilo pošteno stališče, ki ga je mogel zavzeti jugoslovanski teolog v zvezi s tem problemom, naslednje: **probabilizem proti probabilizmu.** Zakaj? Francoski škofje in poleg njih mnogi drugi episkopati so priznali možnost perpleksnega primera na področju urejanja rojstev ter učili,, da je v tem primeru treba po formirani in iskreni vesti izpolniti večjo dolžnost, ozroma se ravnati po načelu ‚in casu perplexo minus malum eligendum'.

Jugoslovanski episkopat pa je proti temu nauku drugih episkopatov učil: »Nije nipošto dopušteno uzimati kontracepcijska sredstva kao manje zlo u slučaju takozvanog sukoba dužnosti. Može se naime dogoditi da roditelji ne mogu, pa i ne smiju, imati više djece. To je jedna dužnost. Druga je dužnost podržavati bračnu ljubav bračnim činima, jer bi bez toga bračna ljubav i s njom sam brak mogli doći u opasnost. Između tih dviju dužnosti: ne imati više djece i sačuvati brak, neki drže da je veća dužnost sačuvati brak, pa onda tvrde da je nemoguće sačuvati brak pomoću periodičnog uzdržavanjate u tim slučajevima dozvoljavaju upotrebu kontracepcijskih

sredstava kao manje zlo. Mi pa držimo da nije dopušteno činiti zlo da se postigne dobro. U tim i sličnim slučajevima jedin dopušteno sredstvo da se podržava bračna ljubav i tako spašava brak jest periodično uzdržavanje i vršenje bračnog čina u neplodnim danima« (Upota, tč. 10). Naj k gornjemu izvajanju pripomnimo, da noben episkopat in pri nas noben teolog ni učil, da je v vsakem primeru »veća dužnost sačuvati brak«. Prav tako nihče ni učil, da pride do »sukoba dužnosti« takrat, ko zakonci morejo za urejanje rojstev uporabljati menjavo plodnosti in neplodnosti pri ženi, ker je ta zanesljiva, ampak samo v primeru, ko ta menjava ni zanesljiva.

Jugoslovanski teolog je tako imel pred očmi sledeča dejstva: 1. francoski in številni drugi episkopati prav učijo za subjektivno področje; 2. jugoslovanski episkopat prav uči za objektivno področje, ne priznava pa resničnega perpleksnega primera na subjektivnem področju (ko zakonci ne morejo uporabljati menjave plodnosti in neplodnosti pri ženi) in ravnanja po tradicionalnem načelu ‚in casu perplexo minus malum eligendum'; 3. tradicionalna moralka priznava možnost perpleksnega primera na vseh področjih človekovega delovanja in ravnanje v tem primeru po omenjenem načelu; 4. resnica ni omejena z jugoslovansko mejo in nihče ne more prepovedati ravnanja po tradicionalnih moralnih načelih; 5. jugoslovanski episkopat je za jugoslovanskega teologa neposredno cerkveno učiteljstvo ter zato mora sprejeti njegov nauk z vso resnostjo, ne sme mu nasprotaviti, ker bi s tem spodkopaval njegov ugled in povzročal pohujšanje in needinost. Torej je teologova edina rešitev: probabilizem proti probabilizmu.

b. Ko je Doktrinalna komisija pri BKJ odločila, »da tumačenje dr Steinera nije u sukobu s enciklikom ‚Humanae vitae'«, je imela pred očmi dejstvo, da nobena papeška okrožnica **noče odpravljati tradicionalnega moralnega nauka,** ampak je treba vsako encikliko po tem nauku aplicirati na dejansko življenje. Da je imela prav, potrjujejo že citirani odgovori rimskih kongergacij, posebej pa še spremno pismo kardinala Šeperja k odgovoru Kongregacije za verski nauk, ki pravi: »Izjava francoskega episkopata ima lahko tudi dober pomen, seveda le subjektivno, ko je človek perpleksen ali ima zmotno vest brez svoje krivde. Tu veljajo načela, ki jih navaja moralka za take primere« (Okrožnica Apostolske administracije za Slovensko Primorje, 1972, št. 9, str. 78).

Ko je DK razsojala o mojih spisih v zvezi s ‚Humanae vitae', ni videla v njih tistega, česar ni, namreč zagovarjanja »kontracepcije, ako je bračnim drugovima teško živjeti u uzdržljivosti«, kakor je to storil Nola in še kdo, ampak je videla, da zagovarjam ravnanje po tradicionalnem načelu ‚in casu preplexo minus malum eligendum' **samo** v primeru resnične subjektivne perpleksnosti.

DK z ugotovitvijo, »da tumačenje dr Steinera nije u sukobu s enciklikom ‚Humanae vitae'«, ni napravila »početak za taj konačni korak«, namreč »da bi se opozvala Uputa Biskupske konferencije o regulaciji porođaja«, pač je kvečjemu opozorila, da je treba v točki 10 te »Upute« upoštevati **tudi subjektivno področje.**

DK dobro ve, da je posvetovalni organ Škofovske konference in da mora to konferenco spoštovati in ji služiti. Prav tako pa dobro ve, da bi to svoje spoštovanje in službo **izdala,** če se ne bi ljubosumno držala **resnice.**

3. Primeri Noline ‚argumentacije'

Svoje očitke Doktrinalni komisiji pri BKJ, nekaterim našim škofom in mnogim tujim episkopatom, nekaterim našim profesorjem moralke in uredniku ‚Službe božje' ter meni je Nola gradil na trditvi, da bi po nauku francoskega in drugih episkopatov ter po moji obrambi »bračnim drugovima bila dozvoljena bilo koja kontracepcija . . ., ako ne mogu živjeti u uzdržljivosti«. Pokazali smo, kaj učijo francoski in drugi episkopati in kaj sem jaz branil. Dokazali smo, da je Nolina trditev samovoljna, neresnična. Ker je torej Nolino **izhodišče napačno,** je vsa njegova argumentacija **brezpredmetna.**

Naslednje primere Noline ‚argumentacije' navajamo zato, da pokažemo, kakšna sredstva Nola uporablja, da bi uveljavil svoje mišljenje, in kam neznanstvena metoda vodi, namreč do relativizacije resnice in tudi do krivic.

a. Nola pravi: »Ali papa je stvarno protestirao. Poslije negoli su već spomenuti biskupi odobrili tumačenje, koje poništava vrijednost ‚Humanae vitae', papa je po svojem kardinalu tajniku upravio pismo svim biskupima svijeta, gdje se žali na izjave tih biskupa i poziva biskupe da ostanu vjerni i jednodušni s Petrovom Stolicom. Ako Steiner nije vidio to pismo, neka ga potraži u arhivu svoga Ordinarija« (SB, 1972, 60).

Najprej: noben episkopat na svetu ni odobril »tumačenje, koje poništava vrijednost ‚Humanae vitae'«. Naj Nola citira ustrezni tekst kakega episkopata!

Potem: naj Nola citira datum in tekst pisma, a katerim je papež »stvarno protestirao« in obžaloval »izjave tih biskupa«! »Papa je po svojem kardinalu tajniku upravio pismo svim biskupima svijeta« **takoj** po izidu ‚Humanae vitae' in jih prosil naj to encikliko podpro.

Končno: naenkrat Nola trdi nasprotno tistemu, kar je prej trdil. Pravi: »Ali, ako i Papa i nije službeno osudio kontestatore 'Humanae vitae', to je više puta privatno i neslužbeno izjavio, što on misli o novim naučiteljima u Crkvi, koji ne primajo nauku Crkve« (SB, 1972, 128).

b. »Jedan je biskup rekao da su u samoj Francuskoj 55 biskupa opozvali svoj non placet protiv ‚Humanae vitae'.«

Prvič: nobeden francoskih škofov ni v javnosti dal »non placet« k ‚Humanae vitae', zato ga tudi nobeden ni mogel »opozvati«. Naj Nola dokaže s citatom, kar trdi! V točkah 2—10 svoje Instrukcije so francoski škofje dali k ‚Humanae vitae' ‚placet', celo branili so encikliko.

Drugič: čudim se, da je za Nolo argument »jedan biskup«, tekst same Instrukcije francoskega episkopata, ki ga je objavilo na stotine revij, pa mu ni argument. V znanstvenih delih »jedan« pomeni ničesar.

Tretjič: kje je zapisano, katera agencija je prinesla vest, »da su u samoj Francuskoj 55 biskupa« dematirali, kar so prej podpisali? Dokler ne bo Nola svoje trditve dokazal z imeni, citati, viri itd., imamo pravico imeti to trditev za prazno govorjenje.

c. »Dr Steiner nema svoga originalnog tumačenja. Njegova je originalonst u tome što je preveo deklaraciju francuskog episkopata na slovenski jezik« (SB, 1972, 127). Toda na isti strani mi Nola očita presenetljivo originalnost: »Papa ne dozvoljava nikada kontracepciju, a Steiner dozvoljava kadgod je bračnim drugovima teško živjeti u uzdržljivosti. Uistinu pod mišljenju Steinera Papu će poslušati oko 5%, a Steinera sigurno 95% bračnih drugova«. Na prejašnji strani pa mi je Nola očital »glavni stav (dozvoljenost kontracepcije) dr Steinera«. Nekoliko pozneje imam prav tako lastno »tumačenje«: »Tko poslije ovoga promatranja ne uviđa da se tumačenje dr Steinera ne može slagati s naukom ‚Huma-

nae vitae', taj se stavlja u pogibelj da misli i vjeruje da se bračni život sastoji samo ili uglavnom u bračnim snošajima« (str. 130).

Nolino pisanje torej tudi za ceno kontradikcije odreka tistemu, ki si ga je samovoljno napravil za nasprotnika, dobro in ga obdolžuje slabega. To seveda ni teologija.

Kar se tiče moje originalnosti pa naj Nola pogleda v moj prvi odgovor njemu (SB, 1971, 340—341), kjer je bilo razlikovanje med objektivnim in subjektivnim področjem že pred odgovorom Kongregacije za verski nauk. Isto razlikovanje je bilo že v mojem dopisu škofovski konferenci Jugoslavije dne 15. IX. 1970.

d. »Ja ne znam, koliko dr Steiner ima godina i koliko on ispovjeda jer svetovni svećenici, a osobito profesori, po gradovima gdje ima redovnika ništa ili malo ispovjedaju« (SB, 1972, 62).

Tako poseganje na subjektivno področje, z namenom dokazati svoj prav, je skrajno neokusno in znanstveno nedopustno. In krivično, ker hoče nasprotnika diskreditirati.

Kar se tiče mojega spovedovanja, naj bo Nola miren. Skoraj ves čas svoje profesure sem bil tudi župnijski upravitelj ali izseljeniški duhovnik. Kot izseljeniški duhovnik sem spovedal tudi stotine Hrvatov v Berlinu, posebno Dalmatincev. Ravno moja dušnopastirska praksa mi govori, da je veliko iskrenih zakoncev, ki so v stiski vesti, ker bi radi izpolnili nauk ‚Humanae vitae', prav tako pa ohranili trdno zakonsko skupnost, za ispolnitev obojega pa nimajo primernega sredstva, ker je ženin ciklus nezanesljiv.

e. »Neka dr Steiner ne ističe tolike biskupske konferencije, koje bi bile protiv ‚Humanae vitae', jer konačno u Crkvi ima deset puta više biskupa koji su za ‚Humanae vitae', nego ih je protiv. — Nedavno je jedan biskup u Nigeriji izjavio o celibatu da su samo siti i pjani svećenici protiv celibata« (SB, 1972, 60).

Jaz sem navajal »tolike biskupske konferencije« kot dokaz za to, da je perpleksen primer na področju urejenja rojstev mogoč in da se je v tem primeru dovoljeno ravanti po načelu ‚in casu perplexo minus malum eligendum'. Nikjer in nikdar pa nisem postavljal škofovske konference proti ‚Humanae vitae'. Nobena škofovska konferenca se izudi ni izjavila proti tej okrožnici, niti proti njenemu nauku o prepovedi direktne kontracepcije. Kako je mogoče Noli izreči v javnosti tako neresnico?

Sklicevanje na »jednoga biskupa u Nigeriji« je neznanstveno, ker se na ‚enega' lahko vsakdo sklicuje tudi takrat, ko zagovarja največje nesmisle. Nolino reševanje problema celibata pa je neokusno in nima z znanostjo nobenega opravka. Kaj bi k Nolini rešitvi rekel sremski mučenac sv. Irenej, škof in zakonski mož?

f. »Ostat će Papa, reći će novatori, sam, kao što je Isus ostao sam u Getsemani ...« (SB, 1972, 127). »Novatori« so Noli tukaj najprej člani Doktrinalne komisije in jaz.

Tudi v vzneseni pridigi je podtikanje greh! V pisani besedi pa je podtikanje, to je pripisovanje nedokazane slabe dejavnosti nasprotniku, dokaz neznanstvenosti.

g. Itd. Prim. SB, 1972, 60—63; SB, 1972, 128—130!

4. Krivice

Pred tožnikom Nolo so na zatožni klopi francoski episkopat, Doktrinalna komisija pri BKJ, nadškof Pogačnik, škof Držečnik, najbolj priznani živeči moralist B. Häring, jugoslovanska moralista I. Fuček in B. Lekić, urednik ‚Službe božje', končno pa glavni obtoženec Š. Steiner. Vsi ti so direktno obtoženi. Indirektno pa je obtoženih predvsem mnogo episkopatov (nemški, belgijski, skandinavski, angleški, švicarski, severnoameriški, brazilski, indonezijski, kanadski) in moralistov.

a. Našteti so navarnost ali posredno obtoženi, da ali učijo ali zagovarjajo ali dopuščajo »zabludo« (SB, 1972, 126), ki je »dozvoljenost kontracepcije« (SB, 1972, 127), in so zato proti papežu in Cerkvi (SB, 1972, 60; 127—128). Dejansko pa nihče od obtoženih ne uči, da je direktna kontracepcija dovoljena, ne brani ali podpira tega nauka, ni proti papežu in Cerkvi. Kot smo vidjeli, so Nolini ‚argumenti' neresnični.

Upajmo, da bo Nola po razsodbi rimskih kongregacij začel razmišljati o krivici, ki nam joj je storil.

b. Ko Nola samovoljno napravi mnoge episkopate za nasprotnike ‚Humanae vitae', prehaja k obžalovanja vrednim zasramovalnim sumničenjem: »Nešto slično bi se moglo reća da su samo biskupi sitih i pijanih nekih evropskih i sjevernoameričkih zemalja protiv ‚Humanae vtae', ako konačno među tim biskupima nema koji siti i pijani!« (SB, 1972, 60).

Nola se ni potrudil za to, da bi znanstveno prikazal nauk napadenih episkopatov, potrudil pa se je za zasramovanje. ‚Non sunt facienda mala ut eveniant bona!'. Vse spoštovanje

Nolini zavzotosti za omenjeno okrožnico! Mnoga sredstva, ki jih uporablja za obrambo okrožnice (ki pa v obranavanem primeru ni bila potrebna), pa so nedopustna.

c. Doktrinalno komisijo hoče Nola posebej udariti z naslednjimi stavki: »'Ali danas neki pribjegavaju sumljivim doktrinalnim izjavama, a drugi si prisvajaju slobodu da izražavaju svoje vlastito mišljenje, kojemu daju toliki auktoritet, koji oni više ili manje prikriveno osporavaju onima, koji po božanskom pravu imaju tu vrlo budnu i strašnu karizmu' (cerkvenega učiteljstva; op. pis.). — I ovi dozvoljavaju da u Crkvi svatko misli i vjeruje što hoće. Na taj način upadaju u takozvano slobodno ispitivanje, koje je porušilo jedinstvo Crkve. I mijenjajući zakonitu slobodu moralne savjesti s krivo shvaćenom slobodom misli koja je često u zabludi, jer dovoljno ne poštuje prave religijske istine« (SB, 1972, 129—130).

Če bi bil Nolino mišljenje kriterij za to, kaj so sumljive doktrinalne izjave, kaj je nasprotovanje cerkvenemu učiteljstvu, kaj je »slobodno izpitivanje«, kaj je »prava religijska istina« itd., potem bi seveda bila Doktrinalna komisija kriva tistega, česar jo obtožuje. Če bi Nola za vse našteto vzel **objektivne** kriterije, potem bi temeljito premislil, **na podlagi česa** je Doktrinalna komisija prišla do sklepa, »da tumačenje dr Steinera nije u sukobu s enciklikom ,Humanae vitae'«, potem tudi ne bi **brez utemeljitve** zapisal na račun te komisije tako težke obdolžitve.

d. Krivični so potem očitki, »da dr Pogačnik favorizira mišljenje francuskog episkopata, koje je u nas prenio dr Steiner«, da on kot »podpredsjednik Biskupske konferencije i dva profesora moralke (Fuček in Lekić; op. pis.) javno iznose i odobravajo mišljenje dr Steinera kao da nije u sukobu s enciklikom ,Humanae vitae'« in da »zaboravio je nadbiskup i profesori moralke da su i oni obavezni na Upute našeg episkopata« (SB, 1972, 126).

Kolikor poznam stališče nadškofa Pogačinka (in mislim, da ga dobro poznam, saj sva o problematiki aplikacije ,Humanae vitae' velikokrat razpravljala), moram reči, da je nadškof ob vsem favoriziranju Instrukcije jugoslavenskoga episkopata, še bolj favoriziral **spoznanje popolnejše resnice.** Zato je vzel resno tudi mišljenje drugih episkopatov. K temu ga je nagibala tudi zavest, da morajo škofje skrbeti za edinost med seboj. Vsi, ki nadškofa od bliže poznamo, lahko pričamo, da se je posebno z vztrajnim študijem trudil, da bi

glede aplikacije ‚Humanae vitae' prišel do polnejše resnice in da je zaradi različnih mišljenj glede te aplikacije tudi mnogo trpel. Prepričan sem, da je bilo nadškofovo stališče z ozirom na njegov položaj pravilno, dokler ni spregovorila Sv. stolica. Te razsodbe je potem nadškof sprejel z vsem srcem, o čemer priča njegov komentar v Okrožnice Nadškofijskega ordinarijata v Ljubljani (1972, št. 8, str. 60).

Pa čeprav bi nadškof Pogačnik favoriziral »mišljenje francuskog episkopata«, bi moral vsak to favoriziranje spoštovati, saj je bilo dovolj solidnih razlogov za probabilnost mišljenja tega episkopata. Najmanj pa bi nekdo smel v tem primeru nadškofu javno in brez utemeljitve očitati, kar mu očita Nola.

Nadškof Pogačnik in profesorja Lekić in Fuček potem niso javno iznašali in odobravali mojega mišljenja. Omenjeni niso dali nobene javne izjave. AKSA je prinesla **vest** o tem, kaj je DK sklenila. S čim je Nola dokazal, da so prav omenjani »javno iznosili i odobravali mišljenje dr Steinera«, ali vsaj da so oni dali vest za AKSO?

Kar se tiče posebej profesorjev Lekića in Fučeka pa je treba Noli povedati, da sta pri branju mojih del uporabljala znanstveno metoto in zato nista spregledala, da zagovarjam perpleksni primer na subjektivnem področju. Zaradi njunih teoloških ugotovitev ju Nola nima pravice zmerjati z »neomoralisti« (SB, 1972, 129—130).

e. Škof M. Držečnik je po Noli kriv, da je dal članku »Ne na umanjenje nego na uzveličanje ... « dovoljenje za natis potem, ko »mu je prvi put splitski nadbiskup uskratio Inprimatur«. Ravno s tem bi naj mariborski škof »pokazao, da je on jedan od one trojice biskupa koji nisu htjeli dati placet na Uputu naših biskupa o enciklici pape Pavla VI ‚Humanae vitae'« (SB, 1972, 58—59).

Če je škof Držečnik z dovljenjem za natis kaj »pokazao«, je pokazal da dobro pozna tradicionalno moralno teologijo, na katere načela se moj članek sklicuje. Rimske kongregacije so mu s svojimi razsodbami dale **prav.**

Sklepanje, »da je on jedan od one trojice biskupa« ker nije dal ‚inprimatur', je neznanstveno. To pa zaradi tega, ker obstaja v Cerkvi glede mnogih teoloških reči legitimna svoboda, ki jo je potrdil tudi 2. vatikanski koncil: »sit in necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas« (EM 92). Ali misli Nola, da morajo vsi škofje izvajati teološko diskriminacijo in uganjati nestrpnost do utemeljenega mnenja, ki

je njihovemu nasprotno? Škof Držčenik bi lahko bil najbolj veren pristaš nauka, ki je v točki 10 Instrukcije jugoslovanskih škofov, pa bi moral dati mojemu članku dovoljenje za natis, ker je izvajanje v tem članku utemeljeno s tradicionalnimi moralnimi načeli.

Treba pa je tudi obžalovati Nolino javno razglašanje, da »trojica biskupa« niso hoteli dati ,placet' k Instrukciji našega episkopata. Odkod Nola to ve? Ali je bil takrat zraven na škofovski konferenci? Ali ve on in tisti, ki mu je o »trojici biskupa« povedal, kaj je to ,secretum commissum'?

f. Urednika ,Službe božje' Nola takole obtožuje: »Ovaj manjak Imprimatura još je manje zlo, da urednik nije počinio veću pogrešku. Ne znam, je li znao (a morao je znati) za ca. 1933. br. 6 ,Ipso iure prohibentur libri qui errores ab Apostolica Sede prosciptos tuentur'. — U ovome slučaju moralni error: kontracepcija osuđena od ,Humanae vitae'. A imamo i ,tuentur' ukoliko pisac hoće da dokaže da je kontracepcija dozvoljena« (SB, 1972, 59).

Moj članek je branil, kakor smo videli, možnost subjektivno perpleksnega primera na področju urejanja rojstev in ravnanje po tradicionalnem moralnem načelu v tem primeru. Nikjer ni branil dovoljenosti kontracepcije kot take. Za knjigo, ki brani zmoto, ga je **naredil Nola.**

Moj članek je bil potem **obramba** pred Nolinim člankom» Nekaj kazusov« (SB, 1969, 421—432; 1970, 67—74), v katerem je Nola napačno prikazoval marsikatero moje izvajanje v zvezi z reševanjem moralnih kazusov na zakonskem področju. Z njim niti nisem hotel niti nisem dokazoval, »da je kontracepcija dozvoljena. Nola svoje trditve ni dokazal z nobenim mojim ustreznim tekstom in ni mogel dokazati, ker takšen tekst ne obstaja.

Kako si Nola sploh zamišlja časnikarsko etiko? Urednik bi naj »u jednom eminentno crkvenom listu« (SB, 1972, 58) objavljal njegove članke, v katerih — kot smo videli — uporablja avtor neznanstveno metodo iz zato dela krivice, ne bi pa smel objavljati člankov, ki branijo pred krivico?

Sklep

Eden člankov, na katera odgovarjam Noli v tem spisu, ima naslednji sklep: »Utinam convertantur etiam ii qui nos conturbant!« (SB, 1972, 130).

Kar se mene tiče, priznam, da mi je spreobrnjenje v marsičem potrebno. Trdno pa sem prepričan, da se mi ni treba spreobračati od tistega, kar mi Nola očita, in da se nikomur ni treba spreobračati od tistega, kar mu Nola zaradi mene očita. V svojem pisanju sem branil ‚Humanae vitae' in aplikacijo njenega nauka po tradicionalnim moralnih in pastoralnih načelnih. Če bi se od tega spreobračal, bi se spreobračal k necerkvenosti in šušmarstvu. Razsodbe Kongregacije za verski nauk in Kongregacije za kler so dokaz več za to.

Če stavek o spreobrnjenju, ki ga je Nola zapisal na moj in na naslov tistih, ki so uvideli pravilnost mojega pisanja, za koga v zvezi z razlaganjem okrožnice ‚Humanae vitae' velja, potem velja za Nolo. Treba se mu bo spreobrniti od neznastvenega prikazovanja mojega pisanja in od krivic, ki jih je s tem v zvezi storil mnogim.

Štefan Steiner

Dr. Čedomil Čekada: »**GOSPODIN GOVORI**«, zbirka propovijedi. Ovih je dana izišao iz tiska 2. svezak propovijedi Dr.-a Čedomila Čekade, pod naslovom: »**Gospodin govori — Riječi Kristove iz Evanđelja u propovijedima**«. U knjizi, broširanoj (format 20—15; str. 256), ima 50 propovijedi (51—100), na Isusove riječi iz druge godine njegova javnog života. Knjiga će dobro doći svećenicima pri izradi nedjeljnih homilija, ali i redovnicama i pobožnijim vjernicima: kao duhovno štivo ili materijal za razmatranje. Cijena joj je 20 ND, a naručuje se na adresu: Dr. Čedomil Čekada; 50000 Dubrovnik, Put bratstva i jedinstva 20.

Preporučujemo kalendar »DOBRI PASTIR« za 1973. godinu. Taj kalendar obrađuje: kletvu ili proklinjanje, nepotrebno zaklinjanje i krivokletstvo. Dok zamašniji njegov dio radi o alkoholizmu, tom velikom zlu našega naroda. Svima koji se žele boriti protiv spomenutih naših tako čestih mana taj će kalendar poslužiti kao izvanredno sredstvo.

Mali **džepni i zidni kalendar** stoji samo 12 din. Naručuje se kod: »Dobri pastir« — 71000 Sarajevo, Obala 39.

NA IZVORIMA

U ovoj rubrici »Na izvorima« donosit ćemo ubuduće tekstove dokumenata Sv. Stolice, drugih crkvenih foruma i istaknutih pojedinaca o pastoralnim i liturgijskim problemima. U uređivanju ove rubrike sudjelovat će: O. Martin Kirigin, o. Bernardin Škunca, o. Pavao Žmire, o. Gabro Jurišić, o. Stanko Anić i o. Stjepan Čovo.

APOSTOLSKO PISMO PAPE PAVLA VI »MINISTERIA QUAEDAM«

PREUREĐEJE DISCIPLINE O PRVOJ TONZURI, NIŽIM REDOVIMA I SUBĐAKONATU

Crkva je već od najranijih vremena ustanovila neke službe za uredno iskazivanje štovanja Bogu i pružanja pomoći Božjem narodu u potrebi. Tim službama se vjernicima povjeravalo prema raznim potrebama vršenje dužnosti liturgijskog i karitativnog karaktera. Podjeljivanje tih službi obavljalo se često posebnim obredom kojim je vjernik primao blagoslov i bio postavljen u poseban red ili stupanj da vrši neku određenu crkvenu službu.

Nekoje od tih službi, koje su bile tijesno povezane s liturgijskom djelatnošću, bile su malo po malo smatrane predhodnim ustanovama primanja Svetih redova tako da su u latinskoj Crkvi lektorat, ostijarijat, eksorcistat i akolitat nazvani nižim redovima u odnosu na podđakonat, đakonat i prezbiterat koji se zovu višim redovima i bili općenito, iako ne posvuda, pridržani za one, koji su se upravo preko nižih redova uzdizali k svećeništvu.

Uza sve to, budući da niži redovi nisu uvijek ostali isti, a i mnoge službe s njima vezane, stvarno su, kao što se događa i danas, vršili laici, čini nam se prikladnim da tu praksu preispitamo i današnjim je potrebama prilagodimo tako da se elementi koji su u tim službama izvan upotrebe odstrane, korisni zadrže, potrebni uspostave kao i ono što je kandidatima za Sveti red potrebno, odredi.

Za vrijeme priprave Općeg II vatikanskog sabora mnogi su Crkveni pastiri zatražili da se niži redovi i podđakonat preispitaju. Sabor pak, iako nije za latinsku Crkvu o toj stvari ništa odredio, donio je neke principe, koji ukazuju put k rješavanju tog pitanja i nema sumnje da koncilske norme, koje se odnose na Opću i uređenu liturgiju, sadrže također i sve što spada na službe liturgijskog sastanka tako da se iz samog reda slavljenja Crkva pokazuje ustrojena u raznim svojim redovima i službama. Zbog toga je II vatikanski sabor odredio neka u liturgijskim obredima svatko, bio služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini samo ono i sve ono što na nj spada prema naravi obreda i prema liturgijskim propisima.

S ovom tvrdnjom usko je povezano što je malo prije napisano u istoj Konstituciji: »Majka Crkva živo želi da se svi vjernici privedu k onom punom, svjesnom i djelatnom učešću kod liturgijskih obreda koje traži sama narav liturgije i na koje kršćanski narod — jer je ‚izabrani rod, kraljevsko svećenstvo, sveti puk, narod određen za Božju svojinu' (1 Pt 2, 9; usp. 2, 4—5) snagom krštenja ima pravo i dužnost. U obnavljanju i gajenju svete liturgije najviše treba nastojati oko tog punog i djelatnog učešća svega naroda. Doista, liturgija je prvo i nenadoknadivo vrelo iz kojega vjernici valja da crpe pravi kršćanski duh. Stoga je pastiri duša u čitavoj svojoj pastoralnoj djelatnosti moraju pravilnim odgajanjem marljivo promicati.«

Pojedine službe koje treba zadržati i današnjim ih potrebama prilagoditi imaju elemenata koji su na osobiti način tijesno povezani sa službama Riječi i Oltara i nazivaju se u latinskoj Crkvi: lektorat, akolitat i podđakonat. Prikladno je da se to zadrži i prilagodi na taj način da odsad unaprijed budu dvije službe: služba čitača (laktora) i služba akolita, kojima su ujedno obuhvaćene i funkcije podđakona.

Osim službi latinskoj Crkvi zajedničkih slobodno mogu Biskupske konferencije tražiti od Svete Stolice i druge koje smatraju da su iz posebnih razloga potrebne ili korisne da se ustanove za njihov kraj: npr. službu vratara, eksorcista i katehiste kao i ostale službe koje treba povjeriti onima koji su zaduženi za djelatnost karitativnog karaktera gdje te službe nisu povjerene đakonima.

U skladu je k tome sa stvarnošću i današnjim mentalitetom da se gore spomenute službe ne nazivaju više nižim redovima; njihovo podijeljivanje nek se ne zove »ređenje«

nego »postavljanje«; klerici nek budu i jesu samo oni koji su primili đakonat. Na taj način jasnija će biti razlika između klerika i laika, između onoga što je i ostaje vlastito klericima i onoga što se može povjeriti vjernim laicima: tako će se jasnije pokazati međusobni odnos općeg svećeništva vjernika i ministerijalnog ili hijerarhijskog svećeništva koji, premda se između sebe razlikuju bitno a ne samo po stupnju, ipak su u međusobnom odnosu; jer jedno i drugo imaju na svoj posebni način dio u Kristovu svećeništvu.

Stoga, iza kako smo pitanje svestrano proučili, mišljenje stručnjaka i savjet Biskupskih konferencija zatražili te njihov sud kao i Časne Naše Braće, članova Svetih Kongregacija, u čiju nadležnost to pitanje spada, saslušali, našom apostolskom vlašću utvrđujemo što slijedi, ukidajući — ako i kada treba — propise Kodeksa Kanonskog prava koji je još na snazi i ovim pismom proglašujemo:

Promjene — odredbe

1. PRVA TONZURA se više ne podjeljuje; stupanje u klarički stalež povezano je s đakonatom.

2. Redovi koji su se dosada zvali nižima odsad se imaju zvati »službe« (»ministeria«).

3. Službe se mogu povjeriti kršćanskim laicima tako da one više nisu pridržane samo za kandidate za Svećenički red.

4. Dvije službe treba, prilagođene današnjim potrebama, sačuvati u čitavoj latinskoj Crkvi, a to su: ČITAČA (lektora) i AKOLITA. Dužnosti koje su dosad povjeravane podđakonu, povjeravaju se odsada čitaču i akolitu, tako da u latinskoj Crkvi više ne postoji viši red podđakonata. Ipak se ništa ne protivi da se prema sudu Biskupske konferencije akoliti mogu negdje zvati podđakonima.

5. ČITAČ (lektor) se uspostavlja za službu, koja je njemu vlastita, čitanje riječi Božje na liturgijskim skupovima. Stoga na Misi i ostalim drugim svetim činima njegova je dužnost čitati čitanja iz Svetog Pisma ali ne Evanđelje; ako nema psalmiste, recitira psalam između čitanja; ako nema đakona ili pjevača, najavljuje nakane opće molitve puka; poučava vjernike za dostojno primanje sakramenata. Ako je potrebno, može se također brinuti i za pripravu drugih vjernika koji moraju po prigodnoj dužnosti čitati Sveto Pismo

za vrijeme liturgijskih čina. Da bi pak što dostojnije i savršenije obavljao ove službe, neka marljivo razmišlja o Svetom Pismu.

Svjestan važnosti primljene službe, neka čitač (lektor) svim silama nastoji i upotrijebi sva prikladna sredstva da iz dana u dan sve to više stječe onaj slatki i živi osjećaj Svetog Pisma kao i njegovo poznavanje, da bi postao što savršeniji učenik Gospodinov.

6. AKOLIT se uspostavlja da pomaže đakona i poslužuje svećeniku. Njegova je, dakle, dužnost brinuti se za službu oltara, pomagati đakonu i svećeniku u liturgijskim činima, a posebno u slavljenju svete Mise; osim toga njegova je dužnost da kao izvanredni službenik podjeljuje svetu Pričest kada nedostaju službenici o kojima je riječ u kanonu 845 C. I. C. ili kada oni ne mogu zbog bolesti, starosti, ili su kojom drugom pastoralnom dužnošću spriječeni, ili kadgod je broj pričesnika tako velik da bi se slavljenje Mise odveć produžilo. Isto tako u izvanrednim prilikama može izložiti vjernicima na klanjanje Presvetu Euharistiju i na kraju je pohraniti; ali ne može podijeliti blagoslov narodu. Ako je potrebno, može se brinuti za pouku drugih vjernika koji će prigodno pomagati đakonu ili svećeniku u liturgijskim činima, noseći misal, križ, svijeće itd. ili vršeći druge slične službe. Sve te službe će tim dostojnije vršiti bude li svakodnevno uzimao udjela u žarkoj pobožnosti prema Presv. Euharistiji, njom se hranio i stekao o njoj sve veće znanje.

Na poseban način određen za službu oltaru, neka akolit uči sve ono što spada na javno bogoštovlje i nastoji proniknuti u njihov nutarnji i duhovni smisao: na taj će način moći svakodnevno prinositi sebe čitavog Bogu i biti svojom ozbiljnošću i poštovanjem svima u crkvi za uzor, k tome će gledati steći iskrenu ljubav prema Mističnom Tijelu Kristovom ili Božjem narodu, posebno prema slabima i bolesnima.

7. Prema časnoj predaji Crkve, ustanova ČITAČA (lektora) i AKOLITA pridržana je za muškarce.

8. Da se netko može pripustiti tim službama, traži se:

a) slobodno sastavljena i potpisana molba aspiranta upravljena na Ordinarijat na koga spada primanje (na biskupa, a u kleričkim redovničkim ustanovama na višeg poglavara);

b) odgovarajuća dob i posebna svojstva, što treba da odredi Biskupska konferencija;

c) čvrsta volja vjerno služiti Bogu i kršćanskom puku;

9. Službe podijeljuje Ordinarij (biskup, a u kleričkim redovničkim ustanovama viši poglavar) liturgijskim obredom »De institutione lectoris« i »De institutione Acolythi« odobrenim od Svete Stolice.

10. Kad se istim osobama ne podijeljuje samo jedna služba, nek se između podijeljivanja službe čitača i akolita obdržava razmak vremena koji propiše Sveta Stolica ili Biskupska konferencija.

11. Kandidati za đakonat i za svećeništvo moraju primiti službu čitača i akolita, ako ih već nisu primili, i kroz jedan određeni period vremena moraju ih vršiti, da bi se što bolje mogli pripraviti za buduće dužnosti Riječi i Oltara. Oprost od primanja tih službi pridržan je Svetoj Stolici.

12. Podijeljivanje službi ne daje nikakvo pravo na uzdržavanje ni nagrađivanje sa strane Crkve.

13. Obred za »postavljanje« čitača i akolita će u najskorije vrijeme objaviti nadležna Kongregacija Rimske kurije.

Ove norme stupaju na snagu 1. siječnja 1973.

Sve što smo ovim motuproprijem odredili neka u cijelosti ostane na snazi. Štogod se ovome protivilo nema nikakve snage.

Dano u Rimu, kod sv. Petra, 15. kolovoza, na blagdan Uznesenja Bl. Djevice Marije, god. 1972. Našeg Pontifikata 10.

Pavao PP. VI.

APOSTOLSKO PISMO PAPE PAVLA VI »AD PASCENDUM«

NOVE NORME O ĐAKONATU

Krist Gospodin ustanovio je u Crkvi razne službe za pastvu Božjeg naroda i sve veći njegov rast na dobrobit čitavog njegovog Tijela. Među njima već od samog apostolskog doba odskače i sjajnim se ukazuje đakonat, koji je Crkva uvijek na osobiti način častila.

To izričitim riječima svjedoči i sam sv. Pavao u poslanici Filipljanima u kojoj upravlja pozdrav ne samo biskupima nego i đakonima, kao i u pismu Timoteju u kom crta svojstva i potrebne vrline đakona da se pokažu dostojnim svoje službe.

Sve što smo ovim Motuproprijem odredili nek ostane u cijelosti na snazi. Štogod se ovome protivilo nema nikakve snage.

Ove norme stupaju na snagu 1. siječnja 1973. godine.

Dano u Rimu, kod sv. Petra, 15. kolovoza, na blagdan Uznesenja Bl. Djevice Marije, god. 1972. Našeg Pontifikata 10.

Pavao PP. VI.

Kard. G. M. Garrone:

NIŽI REDOVI I PRIPRAVA NA SVEĆENIŠTVO

Dne 15. kolovoza 1972. izišla su dva motupropija da utvrde novi disciplinski propis, koji je odnosi s jedne strane na niže redove uz tonzuru i podđakonat i s druge strane na đakonat.

Naziv niži redovi prestaje.

Od četiri negdašnja niža reda — vratar, zaklinjalac, čitalac, akolit — ostaju samo dva posljednja pod oznakom »službe«.

Prestaje i podđakonat, a njegov sadržaj prihvaća akolit.

Ovi propisi, prihvaćeni poslije dugih rasprava na biskupskim konferencijama, odgovor su na ponovne i opće zahtjeve biskupa. Oni raspršuju onu neku zlovolju, ovisnu od zbroja uzroka, koji nadilaze posebni problem nižih redova za buduće svećenike. Ne moramo se dakle iznenaditi, što se prihvaćeni propisi odnose s jedne strane na laikat, s druge strane na đakonat. Ne moramo se iznenaditi, što se oko ovih dokumenata stvorilo i nešto malo pometnje, koju treba raspršiti odmah u početku: pogrešno shvaćanje doista nikada nije bez štete, sada veće, sada manje, osbito u vrijeme velike pometnje kao što je ova naša.

Razmatrajući pitanje, kao što nam je dužnost, počevši od bivših nižih redova shvaćenih kao stupnje prema svećeništvu, naša su predviđanja izvrsna. Doista, povijesno je sve pošlo odavle: upravo tražeći rješenje određenog pitanja priprave na svećeništvo, bili smo navedeni proširiti takav problem. Ova razmatranja ne će biti nekorisna za jasnoću vidika.

Niži redovi s tonzurom, koja je služila kao uvod, razvili su tijekom vijekova, a osobito poslije Tridentinskoga sabora, i u duhovnom ozračju Francuske škole, neprijepornu ulogu produbljivanja religioznog duha u budućih svećenika. Spori i postepeni koraci k oltaru učinili su pristup ozbiljnijim,

takvim odgađajnem svećenička služba se pokazivala uzvišenijom; stvarala se malo po malo sve življa svijest, da se radi o Božjem daru, na koji može pripraviti sami i jedini Bog, da se odgađanja moraju prihvatiti sa suradnjom osobnom, produljenom do ove milosti. Oni koji se danas podsmjehuju tonzuri doista ne poznaju svu onu blagodat, koja se je postigla putem ovog skromnog obreda u tisućama duša, i koliko njihovo svećeništvo duguje ovom prvom stupnju, koji nije bio »red«, ali je vrlo ozbiljno vezao i Crkvu i budućeg klerika. Hoće li se lako i brzo opet pronaći blagodat koja se postizala od ove priprave? Tko god o tome razmišlja, neka se upita... Što bilo da bilo, prilike su zahtijevale neku promjenu. Bio je to osjećaj velike većine episkopata, a biskupi, nesigurni, bojahu se samo, da se ne bi ukinilo bez nadomjestka.

Ne čini se da je moguće ozbiljno prigovoriti dubokom i nužnom značenju tvrdo obilježenih stupnjeva do pristupa svećeničkoj odgovornosti, te i đakonatu, koji mu obvezatno prethodi u sadašnjem crkvenom pravu. Stoga se odmah i prije svega htjelo pristupiti preuređenju starih nižih redova.

Došlo je doista do prave najezde, u krugu do sada pridržanom samo klericima, sa strane laika, sve češće pozivanim u liturgijsku službu, uvijek sve bližu službi đakona i svećenika. Činilo se da bi to bilo samo pretvaranje nastaviti da se rede klerici za službe, koje same po sebi ni stvarno nisu zahtijevale podjeljivanje kleričkog reda. Ali, odavna postoji i drugi razlog, to jest pretvaranje sadržano u samoj podjeli redova: ne samo da je, na primjer, služba vratara izlazila nesuvremenom, budući da ju je obično vršio crkvenjak, nego i služba zaklinjaoca, bez obzira na svoje duboko mistično značenje, nije više odgovarala određenoj i konkretnoj djelatnosti. Ništa ne može donijeti više štete, u današnjoj klimi, gdje sve ono što, krivo ili s pravom, daje izgled namještenog, mladež teško podnosi, a pedagoški je prijeporno.

Tako smo bili navedeni na misao, da treba od nižih redova sačuvati ono što izričito i izravno može kandidata za svećeništvo dovesti do njegova budućeg posvećenja. Zaržala se dakle, kao što to jasno kaže tekst motupropriija, strana svećeništva, koja se odnosi na riječ Božju, što je svećenik ima naviještati, i na euharistijske službe, kojoj ima predsjedati.

Objedvije ove prethodne službe same po sebi pune su značenja i duhovnih zahtjeva. Usto su na iskatnuti način pri-

kladna da postanu u rukama Božjim i za budućeg svećenika oruđe duhovnog odgoja, koje savršeno odgovara svojoj svrsi.

Velika je, prema tome, zabluda u tvrdnji, koja se susreće u novinskim tumačenjima, da »Crkva ukida stupnjeve prema svećeništvu«. Točnije je reći da ih ona utvrđuje i posvećuje.

Ona zapravo želi dati tim stupnjevima prikladniji oblik i značenje, da bi postali pravi stupnjevi, to jest sredstvo, koje će djelotvorno i točno upraviti kandidate prema svećeništvu, pravim smjerom svećeništva; nakana je da ga oni proživljuju već unaprijed time što sudjeluju u krugu riječi Božje i euharistije, jer je uloga akolita duboko obogaćena u tu svrhu: dijeliti u nekim slučajevima svetu pričest i javno izlagati svetotajstvo na štovanje vjernika.

Duh Crkve se nije promijenio od vremena kada nam pisma sv. Ciprijana dopuštaju vidjeti, da se pristup čitanju riječi Božje u liturgijskom zboru pojavljuje u prvotnoj Crkvi u isto doba kao posebna i svečana služba i kao put prema polaganju ruku. Radi se u slijedećem tekstu o kršćanskom mladiću, koji je pred smrću pružio dokaz kao svjedok Kristov; taj tekst je tako jasno potresan, da vrijedi na njemu se zaustaviti:

»Ne znam što bih u njemu više pohvalio, slavu mučeništva ili poštenje života, snagu njegove hrabrosti ili divljenje koje budi njegova krepost. On je u isto doba tako uzdignut po svojim zaslugama i tako snižen po svojoj poniznosti, da se može s pravom reći kako ga je Bog obdario da bude primjerom u Crkvi, da pokaže kako neki sluge Božji pobjeđuju po svojoj hrabrosti kad priznavaju Boga, a pošto su ga priznali ističu se svetišću života ...

Takav mladić zaslužio bi više redove klerikata, i više promaknuće, ako ne po godinama, a ono barem po svojoj prošlosti. Ali, dok se čekalo, smatralo se pravilnim, da se zaredi u službu čitaoca. Pristaje doista čudu jednoga glasa, koji je ispovijedao Boga slavnom izjavom, da odzvanja kod čitanja božanskog pisma. Poslije uzvišenih riječi, koje su pružile Kristu vjerno svjedočanstvo, dolikuje da ispovijedalac čita Kristovo evanđelje i da se digne na ambon poslije nego je sišao s mučilišta. Tamo je bio izložen očima rulje pogona, dolikuje da ovdje bude izložen očima braće; tamo ga je s iznenađenjem čulo mnoštvo, što ga je okruživalo, pravo je da ga ovdje sluša s veseljem sabor braće. Znajte dakle, predraga braćo, da je on zaređen od mene i od naših sudrugova koji

su bili prisutni. Znam da ćete rado primiti jednu takvu vijest i da želite, da se zaredi što je moguće veći broj klerika takve hrabrosti u našoj Crkvi. A kako je radost uvijek hitra, a veselje ne podnosi da kasni, to je on obavio čitanje već na Božji Dan, bez čekanja, to jest pružio nam je znakove mira, otvarajući svoja čitanja.

Došao je k nama, predraga braćo, s takvim znakovima ljubavi osvijetljene očitim divljenjem dapače onoga koji ga je progonio, i što se drugo moglo učiniti ako ne postaviti ga na ambon, to jest na govornicu kršćanske zajednice? I tako stavljen pred oči i po uzdignutom podnožju vidljiv od svega puka, kao što to dolikuje njegovim zaslugama, on će čitati evanđelje Gospodinovo pošto ga je hrabro i vjerno slijedio. Neka se glas, koji je ispovjedio Gospodina, čuje svaki dan kod objavljivanja riječi Gospodnje. Ima, bez sumnje viših stupnjeva, do kojih se može uspeti u Crkvi, ali ni na jednom mjestu ispovijedalac ne može svojoj braći biti korisniji, nego ako svakome od njih pruža prigodu da slijedi vjeru čitaoca, dok s njegovih usana sluša tekst evanđelja. Trebalo je pridodati ga Aureliju, s kojim ga sjedinjuje zajedništvo božanske časti, s kojim ga vežu sve sveze kreposti...

Uza sve to znajte da smo ih mi utvrdili kao čitaoce samo u očekivanju boljega. Trebalo je staviti svijeću na svijećnjak, da sja svim pogledima, i postaviti ove slavne glave na uzdignuto mjesto, da, gledane od sviju, budu poticaj na borbu, koja zaslužuje slavu. Ali mi smo ih odredili i za čast svećeništva: oni će primiti pristojbinu kao svećenici i imat će jednaki dio kod mjesečnog dijeljenja; sjedit će s nama poslije, kad poodrastu u godinama, premda se ne mora smatrati nižim zbog godina onaj, koji je svoje vrijeme potrošio za istaknutu slavu...« (sv. Ciprijan, Pisma).

Ne bi se mogao bolje razjasniti položaj jedne »ustanove« — jer se u ovim tekstovima formalno radi o ustanovi — koja podjeljuje službu čitanja biblije u očekivanju budućeg svećeništva i koji se zahtijevaju darovi u tu svrhu.

Nije drukčije ni sa akolitom, koji pripravlja za euharistijsku slavu. Čimato u motupropriju:

»Akolit, određen posebno za službu oltara, neka shvati sva ona značenja, koja se odnose na božansku javnu službu i neka se trudi da razumije unutarnji i duhovni smisao: tako će moći svaki dan potpuno se predavati Bogu i u hramu služiti svima kao primjer svojim ozbiljnim i smjer-

nim vladanjem te će suviše steći iskrenu ljubav prema otajstvenom Tijelu Kristovu i prema narodu Božjem, posebno prema nemoćnima i bolesnima«.

Da se vratimo u sadašnjost, odgovorni će sigurno ovu ustanovu postaviti u središte svoje konačne svrhe. Iako laici imaju u tome sada pristupa, ne će to biti na isti način kao u budućeg svećenika: za ovoga zapravo primanje službe čitaoca i svjećonoše dobiva svoj smisao od svećeništva, na koje ove službe moraju pripravljati. Isticati izvornost ovog stanja, koje već sada daje uvida i uživljuje u svećeništvo one koji imaju primiti tu dvostruku službu u očekivanju samog svećeništva, to će biti dužnost odgojitelja, opskrbljenih sada pojednostavljenim i točno utvrđenim sredstvima.

Sredstvima više nego ikada potrebnim u vrijeme, kada se ideal svećeništva zamraćuje pa ga treba marljivo i dugotrajno iznositi na svjetlo u jednom duhu. Kandidat za svećeništvo, primajući poslanstvo proglašavati riječ Božju, time se upućuje i unaprijed prihvaća veću i težu odgovornost, koja će ga formalno povesti stazom uske suradnje sa svojim biskupom. Ova milost i ova zadaća čitaoca proizvest će, dakle, u njemu, same po sebi, kao i služba svjećonoše, pravo unutarnje »ređenje«, koje će ih voditi potpuno ispravnom stazom te će sa sve toplijom i sve sjajnijom ljubavlju očekivati budući dar. Izjednačenje s laikom, koji primi ove iste službe, ne će dakle biti potpuno, i budući svećenik mora biti toga svjestan.

Može se nadodati da, sve da i nije pristup svećeništvu nikada podnosio uvodni postupak, niz »koraka« koji bi imao dopustiti da se izmjeri razmak i da se bolje vidi kamo ideš, to upravo danas takav oprez čini se potreban. Osim ideje, da se svećeništvo uoči savršenije, u naše vrijeme nadolazi druga dublja potreba: treba u budućem svećeniku odgojiti osjećaj potpune dragovoljne veličine i dobrote Božje, koji će od svećenika učiniti svoje oruđe. Manje nego ikada smije se danas žrtvovati ono blagoslovljeno sporo hodanje prema svećeništvu, koje se držalo u prošlosti.

Iz novih odredaba mora slijediti življi osjećaj bezuvjetne izvornosti svećeničke službe. Nije suvišno uprijeti prstom u tu točku. Zaista, u ovom relativnom nazadovanju klera, koji je, tako rekavši, ostao bez određenog broja svojih povlastica, mogao bi se vidjeti znak zaleta da poskoči mnogo dalje. Naprotiv, nije tako; radije protivno. Po tome su formalno različita dva motuproprija, posvećujući jedan od njih đako-

natu i njemu ostavljajući razvoj koji se odnosi na pripravu za đakonat i za svećeništvo putem službe čitaoca i akolita.

Očitu mogućnost eventualnog stvaranja drugih služba pristupnih laicima drži redove đakonata i svećeništva daleko od straha od svake moguće zabune. Očima je Crkve jasno da se tu nalazi ispred dva tipa ustanova: jedan crkveni, koji se može mijenjati prema potrebi i obnavljati, u drugom slučaju se radi o božanskim ustanovama, koje bilo s obzirom na svoj postanak, bilo s obzirom na svoj sadržaj i na svoju uspješnost, sadrže sve ono što tradicionalni nauk razumije pod riječju »otajstvo« u pravom smislu rečeno.

Značilo bi, dakle, ići protiv očitosti i vidjeti u novim odredbama korak prema promjeni crkvene misli o svećeničkoj službi. Ne samo da ova misao doista ne vene, nego čitavo ustrojstvo tekstova ima protivni smisao.

Moglo bi se možda pitati, da li odredbe koje se odnose na niže redove — promjene imena, smanjenje broja, otvaranje nekom stvaralaštvu — ne dolaze u opasnost da stresu »ustanoviteljsko« značenje ovih službi, dolazeći tako lančanim odrazom do toga da prodrmaju konačno i čvrsti smisao svećeničke ustanove. Ako ta opasnost postoji, može se misliti, da su tekstovi, uzeti zajedno i u svoj vjerodostojnosti, takvi da isključuju svaku sličnu predpostavku.

Da se nove odredbe ne bi shvatile pogrešno — i ova navedena razlaganja, doduše ograničena, ali jasna i ozbiljna — mogu tome pridonijeti; ako se, osim toga takve odredbe oživotvore ozbiljno, razborito i ustrajno, a kako se to zahtijeva, možemo se nadati, da će i samo značenje svećeništva izići bolje utvrđeno, pošto je oslobođeno dodataka, koji su mogli donekle zasjeniti bitnu izvornost. Tako će i budući svećenici steći dublji, smisao iz toga, što će im omogućiti da postanu, za današnju Crkvu, ono što narod Božji ima pravo od njih očekivati.

(L'Osserv. Romano, 4. listopada 1972)

SAOPĆENJE O ČASOSLOVU ZA NEKE REDOVNIČKE ZAJEDNICE

(NOTITIAE Sv. Kongregacije za bogoštovlje, 1972, str. 254-8)

Svi koji obavljaju božanski oficij prema novom Časoslovu, kako sami priznavaju, nalaze u njemu mnogo više bogatstva da mogu hraniti svoj duhovni život. On im je uzrokom da obnove svoje slavljenje Boga.

natu i njemu ostavljajući razvoj koji se odnosi na pripravu za đakonat i za svećeništvo putem službe čitaoca i akolita.

Očitu mogućnost eventualnog stvaranja drugih služba pristupnih laicima drži redove đakonata i svećeništva daleko od straha od svake moguće zabune. Očima je Crkve jasno da se tu nalazi ispred dva tipa ustanova: jedan crkveni, koji se može mijenjati prema potrebi i obnavljati, u drugom slučaju se radi o božanskim ustanovama, koje bilo s obzirom na svoj postanak, bilo s obzirom na svoj sadržaj i na svoju uspješnost, sadrže sve ono što tradicionalni nauk razumije pod riječju »otajstvo« u pravom smislu rečeno.

Značilo bi, dakle, ići protiv očitosti i vidjeti u novim odredbama korak prema promjeni crkvene misli o svećeničkoj službi. Ne samo da ova misao doista ne vene, nego čitavo ustrojstvo tekstova ima protivni smisao.

Moglo bi se možda pitati, da li odredbe koje se odnose na niže redove — promjene imena, smanjenje broja, otvaranje nekom stvaralaštvu — ne dolaze u opasnost da stresu »ustanoviteljsko« značenje ovih službi, dolazeći tako lančanim odrazom do toga da prodrmaju konačno i čvrsti smisao svećeničke ustanove. Ako ta opasnost postoji, može se misliti, da su tekstovi, uzeti zajedno i u svoj vjerodostojnosti, takvi da isključuju svaku sličnu predpostavku.

Da se nove odredbe ne bi shvatile pogrešno — i ova navedena razlaganja, doduše ograničena, ali jasna i ozbiljna — mogu tome pridonijeti; ako se, osim toga takve odredbe oživotvore ozbiljno, razborito i ustrajno, a kako se to zahtijeva, možemo se nadati, da će i samo značenje svećeništva izići bolje utvrđeno, pošto je oslobođeno dodataka, koji su mogli donekle zasjeniti bitnu izvornost. Tako će i budući svećenici steći dublji, smisao iz toga, što će im omogućiti da postanu, za današnju Crkvu, ono što narod Božji ima pravo od njih očekivati.

(L'Osserv. Romano, 4. listopada 1972)

SAOPĆENJE O ČASOSLOVU ZA NEKE REDOVNIČKE ZAJEDNICE

(NOTITIAE Sv. Kongregacije za bogoštovlje, 1972, str. 254-8)

Svi koji obavljaju božanski oficij prema novom Časoslovu, kako sami priznavaju, nalaze u njemu mnogo više bogatstva da mogu hraniti svoj duhovni život. On im je uzrokom da obnove svoje slavljenje Boga.

Neke redovničke zajednice, naročito one koje provode kontemplativni život, žele preko dana moliti veći broj psalama, naročito u »Službi čitanja« (dosadašnjem Matutinu), i više izmjenjivati psalme kod triju manjih Časova. Neke zajednice mole da bi mogle zadržati »Rimski brevijar«.

Ova Sveta Kongregacija udovoljuje, koliko je moguće, tim željama i molbama. Ona ističe važnost onih koji u samoći i šutnji, u neprestanoj molitvi i radosnoj pokori prinose Bogu izvrsnu žrtvu hvale (II vat. sabor PC 7), pokazuju Krista dok razmatra na gori (LG 46). Kongregacija ih ujedno potiče svim silama da dostojno, pažljivo i pobožno vode razgovor između Boga i ljudi, za koji postoje i za koji su određeni naredbom Crkve (SC 84; Opća uredba časoslova 17, 24, 316) i još da slave svetu liturgiju onim duhovnim žarom i nakanom kako bi zaista predstavljali onu moleću zajednicu koja je Crkva (Uredba 9, 24).

Na to vodi također i svečanost kojom se obavlja i časoslov. Njom se raspoznaje i važnost koja se pridaje javnoj molitvi Crkve koja je u Duhu Svetom sjedinjena sa Zaručnikom Kristom, upravljena k Ocu i njega slavi. Odatle proizlazi da oni koji su nekako u srcu Crkve uvelike cijene molitvu Crkve. To je molitva Ocu Krista s njegovim tijelom (SC 85) i na neki način proširuje slavljenje euharistije i u stvari podržava sjećanje na nju u raznim časovima dana. Isto se tako vidi da dotični redovnici smatraju kako se povezanost i razgovor između Boga i ljudi ne smije prekidati preko dana, nego da oni time potpunije izvršuju svoj posao i trud u izgrađivanju i povećavanju čitavoga Kristova otajstvenog tijela i na dobro mjesnih crkava. Sve to posebno spada na one koji provode kontemplativni život (Uredba 24).

I. Da se to provede što uspješnije, Konstitucija »Sacrosanctum Concilium« donijela je neke odredbe, koje su vrlo prikladne i odgovaraju crkvenoj tradiciji, kako časoslov treba uklopiti u kršćanski život:

1) Budući da je svrha časoslova posvećenje dana, neka pojedini časovi odgovaraju svom pravom vremenu (88);

2) Prema časnoj predaji sveopće Crkve neka se Pohvale, kao jutarnja molitva, i Večernja, kao molitva predvečerja, smatraju dvostrukim stožerom svakidašnjeg časoslova i neka se tako obavljaju (89c);

3) Čas što se zove Jutrenja (Matutin) neka se sastoji od manje psalma i od dužih čitanja (89c);

4) Neka se ukine Prvi čas (84d);

5) Neka se čitanje Svetog pisma tako uredi da bogatstvo riječi Božje bude pristupačno u većem opsegu (92a);

6) Neka se bolje odaberu čitanja iz djela otaca, učitelja i crkvenih pisaca (92b).

Opća uredba časoslova vjerno je izvršila naredbu koncila. Svi, a posebno redovničke zajednice koje naročito predstavljaju moleću Crkvu, morali bi u obavljanju oficija rado prionuti uz slovo i duh novoga Časoslova, osim ako postoje opravdani razlozi kako su izneseni u dekretu Sv. Kongregacije za bogoštovlje od 11. studenoga 1971.

Nekima bi duh novoga Časoslova mogao biti neshvatljiv. Stoga treba skrbno razmotriti slijedeće elemente, koje donosi njegova Opća uredba, da se postigne savršenije obavljanje časoslova:

a) Razumijevanje i duhovno uživanje psalama (usp. 100-109) tako da njihovo recitiranje ili pjevanje učini da oni koji mole psalme shvate njihovu duhovnu svježinu i ljepotu.

b) Onima koji obavljaju božanski oficij u koru ili u zajednici usrdno se preporučuje slavljenje božanskog oficija pjevanjem, budući da to više odgovara naravi ove molitve i znak je punije svečanosti i dubljeg sjedinjenja srdaca u obavljanju hvala Božjih (268). To se ima uvesti, prema zakonima i običajima svake zajednice, primjenjujući barem pravilo »postepenosti« u pogledu svečanosti (usp. 273).

c) U koliko je zgodno i razborito, da se omogući odzvanjanje glasa Duha Svetoga u srcima i da se osobna molitva uže poveže s riječju Božjom i s javnim glasom Crkve, neka se obdržava sveta šutnja (202) poslije pojedinih psalama nakon ponovljene antifone i poslije čitanja bilo kratkih bilo dužih.

d) Služba čitanja (dosadašnji matutin) neka zadrži značaj noćne hvale, prema zakonima i tradiciji pojedinih zajednica (usp. 57-58), a u nedjelje se i svečane dane bdjenje, ukoliko je moguće, produži. To najviše dolikuje onima koji provode kontemplativni život, jer ih oci i duhovni pisci vrlo često potiču na noćnu molitvu kojom se izražava i pobuđuje iščekivanje Gospodina koji će ponovno doći. Svaka dakle čast svima onima koji opslužuju noćni značaj Službe čitanja (72).

e) Gdje je moguće neka se uvedu molitve na temelju psalama koje pomažu da molitelji psalme shvate kršćanski. To su molitve koje, prema pravilu stare tradicije, po završet-

ku psalma, nakon izvjesne šutnje skupe i zaključe osjećaje molitelja (usp. 112). Već sada se mogu, prije nego iziđu u dodatku Časoslova, zbirke takvih molitava sastaviti i poslati ih Svetoj stolici na potvrdu.

f) Osim čitanja koje se nalazi u Časoslovu mogu se, prema posebnim duhovnim potrebama raznih zajednica, sačiniti posebni Lekcijonari i za njih dobiti odobrenje Svete stolice.

Što se tiče čitanja treba upozoriti da ona, a naročito čitanje Svetoga pisma, ka čijem razumijevanju moraju sva druga voditi, tvore susret i razgovor s Bogom te da hvale njegovu dobrotu. Bog nas je po riječi, koju nam predaje Krist i Crkva, uveo u vječni razgovor s njegovom ljubavlju. Iz toga je posve shvatljivo da čitanja, koja se nalaze u liturgiji, mogu uzeti kao hvaljenje Boga (140 i 29).

Da čitanje bude prava molitva, treba brižno paziti da se čita dostojno, jasno i razgovjetno pa da ga svi mogu čuti i ispravno razumjeti (usp. 283). Stoga se kod čitanja može upotrijebiti samo onaj muzički način kojim se bolje postizava slušanje riječi i shvaćanje teksta.

II. Uz ove pretpostavke, ako pojedini krugovi žele više produžiti moljenje časoslova i osobito Službe čitanja, mogu ustrojstvo Časoslova prilagoditi na slijedeći način:

A) Kod Službe čitanja

— Kroz tjedan: šest se psalama može ovako moliti:
3 psalma prvog (ili drugog) tjedna poslije kojih slijedi biblijsko čitanje toga dana sa svojim responsorijem;
3 psalma od istoga dana trećeg (ili četvrtog) tjedna poslije kojih slijedi patrističko čitanje sa svojim responsorijem.

— U nedjelje i blagdane može se uzeti šest psalama i tri kantika iz produženog bdjenja, kao što je gore rečeno, naime:
3 psalma, biblijsko čitanje sa svojim responsorijem;
3 psalma, patrističko čitanje sa svojim responsorijem;
3 kantika, Evanđelje, »Tebe Boga hvalimo«.

B) Kod dnevnih časova

Uredba Časoslova naredila je da ta tri časa (Treći, Šesti i Deveti) mole oni koje provode kontemplativni život, ali ostaju netaknuta njihova posebna pravila (76). Stoga oni koji svakog dana mole sva tri dnevna časa mogu, osim u nedjelje, mjesto dopunske psalmodije (ps 119-127) uzeti slijedeće:

Kod trećeg časa: psalme koje dotični tjedan ima za Srednji čas;

Kod šestog časa: psalme za Srednji čas prethodnog tjedna;

Kod devetog časa: psalme za Srednji čas slijedećeg tjedna.

Za uvođenje gore spomenutih prilagođenja mora dati svoj pristanak barem dvotrećinska većina dotične zajednice, i to tajnim glasanjem.

Ove je propise pripravila ova Sveta Kongregacija nakon što se savjetovala sa Svetom Kongregacijom za redovnike i svjetovne ustanove. Papa ih je Pavao VI odobrio 5. kolovoza 1972. i naredio da se objave.

Ništa im se nimalo ne može protiviti.

Zgrada Kongregacije, 6. VIII 1972.

Artur kard. Tabera, prefekt
Nadbiskup A. Bugnini, tajnik

TKO JE OBVEZAN NA ČASOSLOV

U općoj uredbi Liturgije ura u br. 29. stoji: »Biskupi, svećenici i drugi sveti službenici, koji su od Crkve dobili nalog da slave liturgiju ura, neka svakoga dana potpuno izvrše ono što je propisano (»integrum eius cursum cotidie persolvant«) držeći se, koliko je moguće, astronomske točnosti kod pojedinih ura.

Neka prije svega daju važnost urama, koje su kao stožer liturgije, to jest Pohvalama i Večernji, i neka paze da ih ne ispuštaju bez teškog razloga.

Neka vjerno obdržavaju i službu čitanja (Matutin), koja je u biti liturgijsko slavljenje Riječi Božje. Tako će svakoga dana ispuniti zadaću, koja je na poseban način svojstvena Božjim službenicima, da najprije u svoju dušu prime riječ Božju, da bi postali sve savršeniji učenici Gospodnji i da bi sve dublje shvaćali neistraživo Kristovo bogatstvo.

Da bi bolje posvetili cijeli dan, neka im bude na srcu molitva Srednje ure i Povečerja, da bi prije odlaska na počinak završili sav Božji posao i u Boga se pouzdali.«

Jesmo li još dužni moliti časoslov? Jesmo li to dužni kao i prije? Jesmo li dužni moliti cijeli dnevni sadržaj? Jesmo li to dužni pod grijeh?

Kod trećeg časa: psalme koje dotični tjedan ima za Srednji čas;

Kod šestog časa: psalme za Srednji čas prethodnog tjedna;

Kod devetog časa: psalme za Srednji čas slijedećeg tjedna.

Za uvođenje gore spomenutih prilagođenja mora dati svoj pristanak barem dvotrećinska većina dotične zajednice, i to tajnim glasanjem.

Ove je propise pripravila ova Sveta Kongregacija nakon što se savjetovala sa Svetom Kongregacijom za redovnike i svjetovne ustanove. Papa ih je Pavao VI odobrio 5. kolovoza 1972. i naredio da se objave.

Ništa im se nimalo ne može protiviti.

Zgrada Kongregacije, 6. VIII 1972.

Artur kard. Tabera, prefekt
Nadbiskup A. Bugnini, tajnik

TKO JE OBVEZAN NA ČASOSLOV

U općoj uredbi Liturgije ura u br. 29. stoji: »Biskupi, svećenici i drugi sveti službenici, koji su od Crkve dobili nalog da slave liturgiju ura, neka svakoga dana potpuno izvrše ono što je propisano (»integrum eius cursum cotidie persolvant«) držeći se, koliko je moguće, astronomske točnosti kod pojedinih ura.

Neka prije svega daju važnost urama, koje su kao stožer liturgije, to jest Pohvalama i Večernji, i neka paze da ih ne ispuštaju bez teškog razloga.

Neka vjerno obdržavaju i službu čitanja (Matutin), koja je u biti liturgijsko slavljenje Riječi Božje. Tako će svakoga dana ispuniti zadaću, koja je na poseban način svojstvena Božjim službenicima, da najprije u svoju dušu prime riječ Božju, da bi postali sve savršeniji učenici Gospodnji i da bi sve dublje shvaćali neistraživo Kristovo bogatstvo.

Da bi bolje posvetili cijeli dan, neka im bude na srcu molitva Srednje ure i Povečerja, da bi prije odlaska na počinak završili sav Božji posao i u Boga se pouzdali.«

Jesmo li još dužni moliti časoslov? Jesmo li to dužni kao i prije? Jesmo li dužni moliti cijeli dnevni sadržaj? Jesmo li to dužni pod grijeh?

Ako moram baš reći ono što mislim, onda sva ova moralistička problematika molitve ubija i žalosti. Zar nije kršćanin kraljevstvo slobode i ljubavi? Ovdje smo, čini se, još u vlasti ropskog duha i straha. Čini se, da neki više neće moliti, ako im to ne bude naređeno pod grijeh.

Kako god bilo, moralna procjena obveze izmiče iz opsega liturgista, njome se može baviti jurist i moralist. Liturgičar savjetuje, potiče, traži potpuno sudjelovanje u liturgijskom činu; govori o duhovnom bogatstvu, o obilju života, radosti i zanosa u razgovoru s Bogom. Kako možemo sputavati trenutke, koje provodimo s Bogom? Kako možemo stavljati granice i uvjete, preko kojih život postaje smrt, molitva teret i »dužnost« mjesto da bude radosna potreba!

Pogledajmo točno riječi kojima se izražava »Uredba« (br. 29): »Biskupi, svećenici i drugi sveti službenici, koji su od Crkve primili nalog da slave liturgiju ura, neka izvršavaju svoju obvezu svakodnevnim i potpunim moljenjem časoslavnog redoslijeda, nastojeći da to moljenje odgovara, koliko je moguće, pravom vremenu pojedinih ura«.

Integrum eius cursum cotidie persolvant. Ovih pet riječi sadrži svu obvezatnost časoslova. Riječi su jasne, u njima nema dvoznačnosti.

Obveza nije umanjena s obzirom na ono što je propisivao Zakonik kan. prava u kan. 135: »tenentur obligatione quotidie horas canonicas integre recitandi«. Imperativni konjuktiv »persolvant« ne kaže ništa manje od »tenentur obligatione«.

Doista, u čl. 29. postoji trostruko stupnjevanje: Pohvale i Večernja — stožerne ure: ne omittant nisi gravi de causa. Služba čitanja: fideliter peragant. Srednja ura i Povečerje: cordi erit. Ali ova razlika ne ide za tim da umanji obvezu, istaknutu u prvom stavku. Distinkcija ide za tim da istakne duhovnu važnost, koju ima svaki dio. Time je označena ascetska vrijednost, nije iznesen moralni sud. A ascetska oznaka za dijete Božje, koje moli i stoga vrši čin ljubavi, čini nam se da mora biti i da jest vrijednija od svakog odmjeravanja zasjenjenog strahom u sferi grijeha. »Što se čini na silu — govorili su stari — ne vrijedi ni jedan šuplji orah«.

Rim, studeni 1971.

+ Annibale Bugnini, tajnik Sv. Kongregacije za bogoslužje

PRIPUŠTANJE DRUGIH KRŠĆANA EUHARISTIJSKOM ZAJEDNIŠTVU

Tajništvo za sjedinjene kršćane odgovorilo je na neka postavljena pitanja o slučajevima pripuštanja drugih kršćana euharistijskom zajedništvu u Katoličkoj crkvi.

1. Pitanje

Često nam tkogod postavlja slijedeće pitanje: U kojim okolnostima i uvjetima mogu biti pripušteni euharistijskom zajedništvu u Katoličkoj crkvi članovi drugih Crkava ili crkvenih zajednica?

To pitanje nije novo. O njemu su već raspravljali II Vat. sabor (Dekret o ekumenizmu, Unitatis redintegratio) i Ekumenski direktorij.

S pastoralnim uputama, koje se ovdje izlažu, ne žele se nipošto mijenjati propisi, koji su na snazi, nego se žele samo rastumačiti, osvjetljujući doktrinalna načela, koja su ih nadahnula, i tako olakšati njihovu primjenu.

2. Euharistija i Otajstvo Crkve

Vrlo je usko povezano otajstvo Crkve s otajstvom Euharistije.

a) Euharistija stvarno sadrži ono, što je sami temelj biti i jedinstva Crkve: tijelo Kristovo predano za žrtvu i dano vjernicima kao kruh vječnog života. Sakramenat tijela i krvi Kristove, koji je udijelio Crkvi kao temelj, po samoj svojoj naravi uključuje:

— službeničku vlast, koju je Krist podijelio svojim apostolima i njihovim nasljednicima, kao i svim svećenicima, da sakramentalno aktualiziraju njegov svećenički čin, kojim se je jednom zauvijek predao Ocu u Duhu Svetomu i svojim vjernima da budu jedno s njim;

— jedinstvo ove službe, koja se mora vršiti u ime Krista, glave Crkve, i stoga u hijerarhijskom zajedništvu službenika;

— vjeru Crkve, koju ispovijeda u samoj euharistijiskoj akciji i s kojom Crkva odgovara u Duhu Svetom na dar Kristov, kakav on stvarno jest.

Sakramenat Euharistije, integralno shvaća s ova tri elementa, označuje pravo jedinstvo, koje on ostvaruje, vidljivo jedinstvo Kristove Crkve, koje se ne može izgubiti.

b) »Misna žrtva, djelo Krista i Božjeg naroda hijerarhijski uređenog, središte je svega kršćanskog života za Crkvu, koliko opću toliko i mjesnu, i za svakog pojedinog vjernika«.

U misnoj žrtvi, slaveći Kristovo otajstvo, Crkva slavi svoje vlastito otajstvo i konkretno očituje svoje jedinstvo.

Kršćani okupljeni oko oltara prikazuju žrtvu po rukama svećenika, koji djeluje u Kristovo ime, i predstavljaju zajedništvo Božjeg naroda ujedinjeni u očitovanju jedne iste vjere. Oni tako tvore znak i neko poslanstvo mnogo šire nazočnosti.

Misna je žrtva sama po sebi očitovanje vjere u kojoj se cijela Crkva prepoznaje. Ako promatramo divni sadržaj euharistijskih molitava i bogatstvo ostalih misnih dijelova, bilo nepromjenljivih, bilo promjenljivih prema ciklusu liturgijske godine, i ako imamo pred očima da liturgija riječi i žrtve sačinjava jedan sami i jedinstveni bogoslužni čin, lako će biti jasno, da ništa nije istinitije od načela »lex orandi lex credendi«. Misa zato ima i katehetsku vrijednost, što je nedavna liturgijska obnova s pravom osnažila. Uostalom, tijekom povijesti, Crkva se budno brinula da u svoje poslove uvede najvažnije teme i najznačajnije tekovine zajedničke vjere. Crkva je to činila uvodeći nove tekstove ili nove liturgijske blagdane.

c) Odnos između mjesnog slavljenja Euharistije i cijele crkvene zajednice označuje se još posebnim spominjanjem pape, mjesnog biskupa i ostalih članova biskupskog zbora u euharistijskim molitvama.

Što smo ovdje rekli o Euharistiji, kao središtu i vrhuncu kršć. života, odnosi se također na svu Crkvu i na svakog njezina člana, ali to osobito vrijedi za one, koji aktivno sudjeluju u misnom slavlju i nadasve za one koji prime Kristovo tijelo. Pričest preko mise zaista je najsavršeniji oblik sudjelovanja u Euharistiji, to je prava poslušnost Kristovim riječima: »Uzmite i jedite«.

3. Euharistija Duhovna hrana

Učinak je Euharistije i taj, da duhovno hrani one, koji je primaju, zbog onoga, što ona, po vjerovanju Crkve, stvarno jest, a to je tijelo i krv Gospodinova, koja nam se daje kao hrana za život vječni (cfr. Iv. 6, 54-58).

Euharistija je za krštenike duhovna hrana, koja čini da oni žive istim Kristovim životom, da se dublje utjelovljuju u njega i da jače sudjeluju u cijeloj raspodjeli njegova otajstva. »Tko jede moje tijelo i pije moju krv ostaje u meni i ja u njemu« (Iv. 6, 56).

a) Euharistija je stoga, kao sakramenat potpunog jedinstva s Kristom i savršenstva kršć. života, nužno potrebna svakom kršćaninu, prem Kristovim riječima: »Ako ne jedete tijela Sina čovječjeg i ne pijete njegove krvi, nećete imati života u sebi (Iv. 6, 53).« Svi oni koji intenzivnije žive milosnim životom, osjećaju jaku potrebu ove duhovne hrane. Uostalom, sama Crkva potiče na dnevno sudjelovanje u Euharistiji.

b) Euharistija, kao duhovna hrana, koja ima učinak da kršćanina sjedinjuje s Kristom, ne može nikako biti sredstvo da zadovolji isključivo individualne težnje, pa ako su i uzvišene. Iz jedinstva vjernika s Kristom, glavom mističnog tijela, proističe međusobno jedinstvo vjernika.

Na zajedničkom sudjelovanju kod euharistijskog stola temelji se, prema sv. Pavlu, jedinstvo svih vjernika. »Budući da je samo jedan kruh, mi svi smo jedno tijelo, jer smo svi mi dionici jednoga kruha« (1 Kor 10, 17). Preko ovoga sakramenta »čovjek je utjelovljen u Kristu i sjedinjen s njegovim udovima«. »Čestim« sudjelovanjem u Euharistiji kršćanin se sve više utjelovljuje u Kristovo tijelo i sve više sudjeluje u otajstvu Crkve.

c) Duhovna potreba Euharistije ne odnosi se, dakle, samo na osobni duhovni rast, nego istodobno i neodvojivo promiče naše najdublje uživljavanje u Kristovu Crkvu »koja je njegovo tijelo, punina Onoga koji ispunja sve u svima« (Ef. 1, 23).

4. Opća načela za razne slučajeve pripuštanja

Za članove Katoličke crkve ova su dva aspekta euharistijskog otajstva usko povezana, to znači Euharistija kao bogoslužni sastanak cijele crkvene zajednice sjedinjene u istoj vjeri i Euharistija kao hrana, koja odgovara potrebama duhovnog života, osobnog i crkvenog, svakoga vjernika. Isto će tako biti onoga dana, koji je u Božjoj volji, kad svi Kristovi učenici budu sjedinjeni u samoj jednoj i istoj Crkvi. A kakva je današnja situacija s obzirom na razdiobu kršćana? U sva-

kom je kršteniku normalna duhovna potreba za Euharistijom. Oni koji se ne nalaze u potpunom jedinstvu s Katoličkom crkvom obraćaju se službenicima svojih zajednica, prema diktatu svoje savjesti.

Ali, što treba misliti o onima, koji se ne mogu obratiti svome službeniku ili koji zbog drugih razloga traže Euharistiju od svećenika Katoličke crkve?

Ekumenski direktorij već je označio, kako treba spasiti u isto vrijeme dva zahtjeva: integritet crkvene zajednice i dobro duša.

Upute Direktorija proizlaze iz ova dva opća načela:

a) Tijesni odnos između otajstva Crkve i otajstva Euharistije ne smije nikada biti oštećen, makar bile pastoralne inicijative, koje bismo mogli poduzeti u određenim slučajevima. Po svojoj naravi slavljenje Euharistije odgovara punini očitovanja vjere i crkvenog zajedništva. Ovo načelo ne smije nikada biti zasjenjeno. Ono mora davati smjer našem vladanju na ovom području.

b) Ovo načelo neće biti zasjenjeno, ako se pripuštanje katoličkoj euharistijskoj pričesti u posebnim slučajevima odnosi na one kršćane, koji iskazuju jednaku vjeru kao i Crkva o ovom sakramentu i osjećaju pravu duhovnu potrebu euharistijske hrane, a koji ne mogu doći do službenika svoje vjerske zajednice kroz duže vrijeme i zato spontano traže ovaj sakramenat, prikladno su pripravljeni i vladaju se kako se dolikuje kršćaninu.

Ovu potrebu treba shvatiti u gore naznačenom smislu (usp. br. 3 b, c) tj. potrebu rasta u duhovnom životu, potrebu većeg uživljavanja u otajstvo Crkve i njezina jedinstva.

Osim toga treba pastoralno bdjeti, iako se ostvaruju ovi uvjeti, da ne bi pripuštanje ovih kršćana euhar. pričesti prouzročilo pogibelj ili uznemirenost za vjeru katoličkih vjernika.

5. Razlike na temelju ovih načela između članova istočnih Crkava i drugih vjernih kršćana

U pogledu pripuštanja euhar. pričesti u Katoličkoj crkvi Ekumenski direktorij predviđa za istočne i od nas rastavljene kršćane drukčije mjere nego za ostale kršćane. Razlog je ovaj: Istočne Crkve, iako rastavljene, imaju prave sakramente — osobito na temelju apostolskog nasljedstva — Svećeni-

štvo i Euharistiju — koji ih ujedinjuju s nama najužom svezom, tako da je relativno smanjena pogibelj da se zasjeni odnos koji postoji između euharistijskog i crkvenog zajedništva. Nedavno je Sveti Otac podsjetio da između »naše Crkve i časnih pravoslavnih Crkava postoji već gotovo potpuno zajedništvo, iako ono još nije savršeno, a proizlazi iz našega zajedničkog sudjelovanja u otajstvu Krista i njegove Crkve«.

Ako se, naprotiv, radi o kršćanima, koji pripadaju zajednicama, kojih se vjera u Euharistiju razlikuje od vjere naše Crkve i koje nemaju sakramenta sveć. reda, njihovo pripuštanje katoličkoj Euharistiji sadrži pogibelj da se zasjeni bitni odnos koji postoji između euharistijskog i crkvenog zajedništva. Stoga Direktorij obrađuje ove slučajeve drugačije nego slučaj istočnjaka, i ovo pripuštanje predviđa jedino u iznimnim slučajevima, koji su nazvani »hitna potreba« (necessitas urgens)«. Dok se, međutim, od vjernika traži, da osobno očituju vjeru u Euharistiju, koja je u skladu s vjerom Katoličke crkve, to znači, kako je Krist ustanovio ovaj sakramenat i kako Katolička crkva uči, dotle se ovo ne traži od pravoslavnog kršćanina, jer on pripada Crkvi, čija je vjera u Euharistiju u skladu s našom.

6. Vlast kojoj pripada ispitivati slučajeve — smisao br. 55. Ekumenskog direktorija

Br. 55. Ekumenskog direktorija daje široke mogućnosti biskupskoj vlasti u određivanju, da li se ispunjuju ili ne traženi uvjeti za ove rijetke slučajeve. Kad se radi o slučajevima, koji se često i na slični način ponavljaju u određenom kraju, naravno je da Biskupska konferencija može donijeti mjere, koje će imati vrijednost norme (za područje djelokruga dotične mjesne Biskupske konferencije). Najčešće će ipak mjesni ordinarij morati donijeti konkretne odluke. On će sam redovito biti u stanju procijeniti sve okolnosti pojedinog slučaja i odlučiti što treba učiniti.

Osim smrtne pogibelji Direktorij donosi dva slučaja kao primjere, tj. slučaj zatvorenika u tamnici i onih koji se nalaze u stanju progonstva, ali spominje i »druge slučajeve u sličnoj hitnoj potrebi«. Ovi se ne ograničuju na situacije progona i opasnosti. Može se, dogoditi slučaj da se odijeljeni kršćani nađu u velikoj duhovnoj potrebi, a nemaju mogućnosti

obratiti se svojim zajednicama. Spomenimo slučaj dijaspore: u naše doba velikih gibanja i seljenja stanovnika, događa se, češće nego prije, da se kršćani nekatolici nađu raspršeni u katoličkim krajevima. Ovi vjernici često nemaju nikakve pomoći od svojih vjerskih zajednica ili im se ne mogu uteći osim uz cijenu velikih žrtava i troškova.

Ako ovi vjernici ispune ostale uvjete predviđene u Ekumenskom direktoriju, oni bi mogli biti prepušteni euhar. pričesti, ali je zadaća mjesnog biskupa da ispita svaki pojedini slučaj.

Ovu je pastoralnu uputu vrhovni svećenik Pavao VI odobrio i naredio da se objavi pismom kardinala državnog tajnika od 25. V 1972. upućenim kardinalu predstojniku ovoga tajništva.

U Rimu, u zgradi Tajništva za promicanje kršćanskog jedinstva, 1. lipnja 1972.

Kard. Ivan Willebrands, predstojnik
Fr. Jeronim Hamer O. P. tajnik

PJEVANJE ZAJEDNICE — SLUŽBA LJUBAVI

Pavao VI održao je 24. rujna 1972. homiliju preko sv. Mise u Bazilici sv. Petra za talijansko udruženje sv. Cecilije (crkveni pjevački zborovi), a prigodom proslave Perosi-eve stogodišnjice rođenja. Među ostalim je rekao:

— — —

»Ova stogodišnjica pada u veoma važno vrijeme za Crkvu. Maestro Perosi sa svojim izvanrednim muzičkim talentom, bio je oslonac liturgijske obnove, pokrenute od našeg Predšasnika Pija X. Perosi je svojim izvanrednim kompozicijama i utjecajem svoga genija pridonio da sveta glazba postane iskren i dostojan izraz božanskog kulta i tako je oslobodio dekadence, koja ju je bila zahvatila u nekim slučajevima vremena, koje mu je neposredno predhodilo.

Perosi je savršeno znao ostvariti direktivu, koju je dao Sv. Pijo X u svojem Motupropriju »Tra le sollecitudini« (n. 2): »Sveta glazba treba ... da u najvećem stupnju ima one odlike koje su svojstvene liturgiji, posebno: svetost, pravilnu formu i ... univerzalnost«.

obratiti se svojim zajednicama. Spomenimo slučaj dijaspore: u naše doba velikih gibanja i seljenja stanovnika, događa se, češće nego prije, da se kršćani nekatolici nađu raspršeni u katoličkim krajevima. Ovi vjernici često nemaju nikakve pomoći od svojih vjerskih zajednica ili im se ne mogu uteći osim uz cijenu velikih žrtava i troškova.

Ako ovi vjernici ispune ostale uvjete predviđene u Ekumenskom direktoriju, oni bi mogli biti prepušteni euhar. pričesti, ali je zadaća mjesnog biskupa da ispita svaki pojedini slučaj.

Ovu je pastoralnu uputu vrhovni svećenik Pavao VI odobrio i naredio da se objavi pismom kardinala državnog tajnika od 25. V 1972. upućenim kardinalu predstojniku ovoga tajništva.

U Rimu, u zgradi Tajništva za promicanje kršćanskog jedinstva, 1. lipnja 1972.

Kard. Ivan Willebrands, predstojnik
Fr. Jeronim Hamer O. P. tajnik

PJEVANJE ZAJEDNICE — SLUŽBA LJUBAVI

Pavao VI održao je 24. rujna 1972. homiliju preko sv. Mise u Bazilici sv. Petra za talijansko udruženje sv. Cecilije (crkveni pjevački zborovi), a prigodom proslave Perosi-eve stogodišnjice rođenja. Među ostalim je rekao:

— — —

»Ova stogodišnjica pada u veoma važno vrijeme za Crkvu. Maestro Perosi sa svojim izvanrednim muzičkim talentom, bio je oslonac liturgijske obnove, pokrenute od našeg Predšasnika Pija X. Perosi je svojim izvanrednim kompozicijama i utjecajem svoga genija pridonio da sveta glazba postane iskren i dostojan izraz božanskog kulta i tako je oslobodio dekadence, koja ju je bila zahvatila u nekim slučajevima vremena, koje mu je neposredno predhodilo.

Perosi je savršeno znao ostvariti direktivu, koju je dao Sv. Pijo X u svojem Motupropriju »Tra le sollecitudini« (n. 2): »Sveta glazba treba ... da u najvećem stupnju ima one odlike koje su svojstvene liturgiji, posebno: svetost, pravilnu formu i ... univerzalnost«.

Čini nam se, da i u obnovi liturgije koju traži Koncil, Lorenzo Perosi ima nešto kazati gojiteljima svete glazbe. Najprije ovo: Gospodinov kult, svete riječi pod kojima se krije »misterij«, ali tako da ipak otkrivaju veličanstvene, zapanjujuće, nadnaravne stvarnosti — trebaju da budu zaodjevene, koliko je to moguće stvoru, u što savršenije glazbene forme. Genijalnost je dar Božji, a Bog dijeli svoje darove kome hoće. Ali i onda kad se ljudski um ne može uzdignuti do najvišeg vrhunca, ne može se, a niti se smije zanemariti potreban napor da bi se postiglo ono savršenstvo forme i svetosti što dolikuje crkvenoj glazbi. Osim toga, potrebno je da glazbenik u traženju novih izražaja vodi računa o trenutku celebracije, o svetom mjestu, o okupljenoj zajednici, o Božjem veličanstvu kome se obraća i za koje sastavlja svoj glazbeni komad, a ujedno treba voditi računa i o tradicijama Crkve, kojoj je Lorenzo Perosi bio dobri i vjerni službenik, posvećujući joj sav svoj glazbeni talenat i čitav svoj život.

Eto, zašto nam izgleda da je trebalo da Crkva komemorira ovog svog svećenika te njegovu umjetnost, ono što je pobuđivalo njegovu muzičku inspiraciju, njegovo zalaganje i iznese na razmišljanje onima koji danas stavljaju vlastite glazbene talente u službu bogoslužja.

Već od početka našeg pontifikata, a posebno od kada smo poduzeli posebnu brigu za ostvarivanje liturgijske obnove, ne samo u službenim dokumentima, instrukcijama, normama novih liturgijskih knjiga, nego i u našim razgovorima sa raznim slojevima Božjega naroda — nismo propustili nijedne prigode a da ne preporučimo promicanje svim mogućim sredstvima pjevanja puka kod slavljenja svetih misterija. U tom smislu posebne ponuke upravili smo našoj braći u Episkopatu, liturgijskim komisijama, samom vašem Udruženju, pjevačkim zborovima, glazbenim kapelama i dječjim zborovima.

Ne možemo a da i danas ne obnovimo taj poziv pred jednim tako uglednim skupom onih koji gaje svetu glazbu.

Čovjek osjeća potrebu da u kult koji iskazuje Gospodinu doprinese ono najbolje od sebe, da mu izrazi svoju ljubav sa svim svojim osobnim moćima. A, eto, život je pun radosnog izražaja pjesme. Već je to lijepo zapazio sv. Ivan Zlatoust: »Pjevaju majke dok uzimlju u naručaj djecu da ih slatko uspavaju; pjevaju putnici... pod žarkim suncem; pjeva težak dok obrađuje vinograd, dok vrši berbu ili masti ili se bavi bilo kojim drugim poslom; pjevaju pomorci dok svoja

vesla uranjaju u vodu; pjevaju sami ili u zboru, sve u namjeri da pjesmom sebi olakšaju trud; a duša zahvaljujući pjevanju, lakše podnosi i najteže patnje« (cfr. Expos. in Ps 41, 1: PG 55, 156-157). Zar nije onda potrebno da pjevanje, koje tako često odzvanja sa ljudskih usana bilo u radosnim ili žalosnim časovima dana, podržava i kršćanina u slavljenju čina u kojem »se vrši naše spasenje«?

Pjevanje je zahtjev ljubavi i ono je izrazuje. Poslušajte kako o tome govori sv. Augustin: »pjesma navire iz radosti, no ako pažljivije promatramo, vidimo da ona navire iz ljubavi: canticum res est hilaritatis, et si diligentius consideremus, res est amoris« (Sermo 34, 1: PL 38, 210), i još: »cantare et psallere negotium esse solet amantium: pjevati i psalmirati odlika je onih koji ljube« (Sermo 33, 1: PL 38, 207).

Naravni znak ljubavi — pjesma — ima dakle svoje nezamjenjivo mjesto u kršćanskom kultu, koji je služba ljubavi: one ljubavi u kojoj je (kako smo spomenuli u molitvi Mise) »sažet sav zakon«. Jer: »de illo quem amas cantare vis« (Sv. Aug. Sermo 34, 6: PL 38, 211), to se i naša ljubav prema Bogu izrazuje pjevanjem. Ljubav i hvalospjev traže se uzajamno, kako to također ističe sv. Augustin: »ljubiti i hvaliti; hvaliti u ljubavi; ljubiti u pohvalama: amare et laudare; laudare in amore; amare in laudibus« (cfr Enarr. in Ps 147, 3: PL 37, 1916).

Ali pjevanje očituje i gaji također i ljubav među braćom. Pjevanjem se formira zajednica, jer se stapanjem glasova promiče stapanje srdaca, uklanjajući razlike dobi, porijekla, socijalnog položaja, sve združujući u jedan jedini zanos uzdavanja hvale Bogu, stvoritelju vasione i Ocu sviju. Zato Koncil preporuča: »Neka se brižljivo njeguje pučko vjersko pjevanje tako da glasovi vjernika mogu odzvanjati u pobožnim i svetim vježbama i u samim liturgijskim činima« (Const. Lit. n. 118) Doista, liturgija je čin čitave Crkve, koja je »otajstvo jedinstva«, tj. sveti puk okupljen i uređen pod zakonitim pastirima. (cfr. ibid. n. 26). Ona pripada čitavom tijelu Crkve i zato je temeljni cilj liturgijske obnove: aktivno sudjelovanje vjernika u kultu, koji se duguje i daje Gospodinu. A da se taj cilj postigne među najneophodnijim elementima je upravo pjevanje zajednice. Zato pjevanje puka treba da se ponovno osnaži i bude na prvom mjestu. Nažalost se uvijek ne viđa onaj izvanredan prizor da je čitava zajednica aktivna u pjevanju: »Mnoga usta ostaju nijema, ne otvaraju se za pjevanje« — kazali smo sudionicima na

IX smotri glazbenih kapela (14. IV 1969) — »Mnoga liturgijska slavlja ostaju bez onog mističnog treptaja što ga prava religiozna glazba komunicira otvorenim i tankoćutnim dušama vjernika.«

Zato se onima koji su odgovorni za pastoralnu službu, a posebno onima koje je Bog obdario talentom, nameće teška dužnost da sudjelovanje vjernika u liturgiji pomognu i podržavaju s lakim skladbama, traženjem novih oblika, koji neće zaostajati za onima iz prošlosti, korisnom upotrebom stare glazbene baštine, nastojeći pri tom da sve bude usklađeno različitim momentima celebracije, dobama liturgijske godine te da bude kadro izraziti ono sveto i pobuditi vjerski osjećaj kod ljudi našeg vremena.

Tako da i obzirom na ovo ne bi Gospodin nikome trebao upraviti prigovor današnjeg Evanđelja: »Zašto stojite ovdje... nezaposleni?« Radije otvorena srca prihvatite poziv da radite u njegovom vinogradu, radom koji je naročito na srcu Crkve. Tako da pjevanje postane koeficijent kršćanskog života, kao to još potiče sv. Augustin: »Pjevajte glasom, pjevajte ustima, pjevajte srcima, pjevajte doličnim vladanjem: ‚Pjevajte Gospodinu pjesmu novu' ... ‚Hvala njegova nek odzvanja u zboru svetih' ... Pjevač nek sam bude hvala koja treba da se pjeva. Hoćete li slaviti Boga? Vi ste sami hvala koju treba izreći. A Njegova ste hvala ako živite na pravi način« (Sermo 34, 6: CCI 41, 426).

Ovim mislima, predraga djeco, izražavamo našu želju da po ovoj proslavi zahvati novi zamah lijepo pjevanje vjernog puka na slavu Boga, na oplemenjenje Gospodnjeg kulta i što veći plod svete liturgije u obnovi kršćanskog života.«

(L'Osservatore Romano, br. 222, od 25—26. IX 1972.)

NEKA LITURGIJSKA UPOZORENJA

Budući da se primjećuje dosta većih ili manjih nepravilnosti kod svetih obreda, kako onih što su vezani uz Euharistijsko slavlje tako i ostalih, kao i raznolikost postupanja u stvarima glede kojih je predviđeno da se postupa samo na jedan način, molim svu braću da ponovno od vremena do vremena prođu pažljivo Opću uredbu Rimskog Misala i rubrike u samom Redu Mise, a isto tako Prethodne napomene i rubrike u novom Redu krštenja, vjenčanja i sprovoda.

IX smotri glazbenih kapela (14. IV 1969) — »Mnoga liturgijska slavlja ostaju bez onog mističnog treptaja što ga prava religiozna glazba komunicira otvorenim i tankoćutnim dušama vjernika.«

Zato se onima koji su odgovorni za pastoralnu službu, a posebno onima koje je Bog obdario talentom, nameće teška dužnost da sudjelovanje vjernika u liturgiji pomognu i podržavaju s lakim skladbama, traženjem novih oblika, koji neće zaostajati za onima iz prošlosti, korisnom upotrebom stare glazbene baštine, nastojeći pri tom da sve bude usklađeno različitim momentima celebracije, dobama liturgijske godine te da bude kadro izraziti ono sveto i pobuditi vjerski osjećaj kod ljudi našeg vremena.

Tako da i obzirom na ovo ne bi Gospodin nikome trebao upraviti prigovor današnjeg Evanđelja: »Zašto stojite ovdje... nezaposleni?« Radije otvorena srca prihvatite poziv da radite u njegovom vinogradu, radom koji je naročito na srcu Crkve. Tako da pjevanje postane koeficijent kršćanskog života, kao to još potiče sv. Augustin: »Pjevajte glasom, pjevajte ustima, pjevajte srcima, pjevajte doličnim vladanjem: ‚Pjevajte Gospodinu pjesmu novu' ... ‚Hvala njegova nek odzvanja u zboru svetih' ... Pjevač nek sam bude hvala koja treba da se pjeva. Hoćete li slaviti Boga? Vi ste sami hvala koju treba izreći. A Njegova ste hvala ako živite na pravi način« (Sermo 34, 6: CCI 41, 426).

Ovim mislima, predraga djeco, izražavamo našu želju da po ovoj proslavi zahvati novi zamah lijepo pjevanje vjernog puka na slavu Boga, na oplemenjenje Gospodnjeg kulta i što veći plod svete liturgije u obnovi kršćanskog života.«

(L'Osservatore Romano, br. 222, od 25—26. IX 1972.)

NEKA LITURGIJSKA UPOZORENJA

Budući da se primjećuje dosta većih ili manjih nepravilnosti kod svetih obreda, kako onih što su vezani uz Euharistijsko slavlje tako i ostalih, kao i raznolikost postupanja u stvarima glede kojih je predviđeno da se postupa samo na jedan način, molim svu braću da ponovno od vremena do vremena prođu pažljivo Opću uredbu Rimskog Misala i rubrike u samom Redu Mise, a isto tako Prethodne napomene i rubrike u novom Redu krštenja, vjenčanja i sprovoda.

Posebno upozorujem na slijedeće stvari:
1. Vrijeme je da se konačno u svim crkvama dadnu vjernicima potrebne upute i obrazloženja za njihovo držanje kod Euharistijskog slavlja, i da se bez odlaganja provede u djelo ono što je predviđeno u čl. 21 OURM (Opće uredbe Rimskog Misala) tj. da

vjernici stoje:

1) kad svećenik pristupa k oltaru pa **do zborne molitve** uključivo;
2) na »Aleluja« prije Evanđelja;
3) dok se čita Evanđelje;
4) na Ispovijedanje vjere (Vjerovanje);
5) kod Sveopće molitve (molitve vjernih);
6) od molitve nad darovima do svršetka Mise;

vjernici sjede:

1) za vrijeme Čitanja i za vrijeme Pripjevnog psalma;
2) kod homilije;
3) dok se pripravljaju darovi za prikazanje;
4) ako je zgodno, za vrijeme svete šutnje poslije pričesti.

vjernici kleče: kod posvećanja (pretvorbe i podizanja).

2. I celebrnat s ostalim službenicima i poslužnicima **stoji:**
1) od početka Mise **do zborne molitve uključivo** (dokinuto je sjedenje dok se moli ili pjeva »Gospodine, smiluj se« i »Slava«);
2) kod Vjerovanja

3. a) **Čitač** ima biti **muška osoba.** Svoju službu mora obavljati u svetištu. Čitanja čita **s ambona.** (Čl. 89 OURM).
— Ima se odmah dokinuti praksa, gdjegod još postoji, da Čitanja čita ili pjeva koji vjernik **izvan svetišta** ili sa pjevališta (balatura).
b) **U izvanrednim slučajevima**, kada nema prikladne muške osobe, naša je Bisk. konferencija, u smislu čl. 66 OURM, dozvolila da ona Čitanja, koja prethode Evanđelju, može čitati podesna ženska osoba, ali ona pri tome mora stajati **izvan svetišta.**
— Neka se odmah dokine ovom protivna praksa, koja je na više mjesta zavedena.

4. **Ženska osoba** ne smije obavljati **nikakvu službu u svetištu.** Ako je negdje nužno — jer name prikladne muške osobe — da najavljuje nakane sveopće molitve (molitve vjernih), ženska osoba može to činiti **samo stojeći izvan svetišta** (v. čl. 70 OURM; čl. 7 III Upute o Liturgiji).

— Neka se odmah dokine protivna praksa, koja je na više mjesta bila zavedena.

5. **Homiliju** ima držati svećenik ili đakon, kako ponovno upozoruje III Uputa o Liturgiji (čl. 2).

Nije dozvoljeno homiliju prepustiti bogoslovu ili laiku, ni u cijelosti ni djelomice (negdje su naime počeli prakticirati da poslije Evanđelja govori ili propvijeda najprije svećenik pa jedan laik, ili obratno).

Bogoslovima ili laicima ne smije se ni inače povjeravati da drže govor ili predavanje u crkvi, ako nije dobivena dozvola za to od Ordinarijata.

6. Svi poslužnici u svetištu (čitač, turifer, svjećonoše, psalmista itd.) imaju biti odjeveni u **liturgijsku odjeću:** albu ili superpelicej (čl. 81 OURM). — Iznimka je dopustiva jedino u slučaju nedostatka lit. odjeće.

— Neka se odmah dokine praksa da se — gdje se ne radi o nedostatku lit. odjeće — za vrijeme Euh. slavlja u svetištu nalaze ili pojavljuju osobe u građanskom odijelu.

7. Za Euh. slavlje propisan je, od predmeta, i **križ,** koji ima biti **na oltaru, na kojemu se celebrira, ili blizu njega** (čl. 79 i 270 OURM; v. i čl. 84 OURM).

8. **Kalež** za Misu **ima biti pokriven velom,** koji može biti uvijek bijele boje (čl. 80c OURM).

— Veo se skida, kad se kalež donese na oltar, i ponovno se stavlja poslije purifikacije, prije nego se kalež ponese na stolić.

9. Pred **sjedalo za celebranta** ne stavlja se nikakav stalak za knjigu. Ono što celebrant treba čitati, dok je kod sjedala, čita iz knjige što je kroz to vrijeme drži pred njim poslužnik.

10. **Sjedalo za celebranta** ima se i po smještaju i po izgledu razlikovati od sjedala za ostale službenike i poslužnike i mora biti postavljeno tako da je celebrant, kad je kod sjedala, **licem okrenut prema narodu,** a ne bokom.

To je predsjedateljsko sjedalo, a nitko ne predsjeda skupu tako da mu je okreknut bokom (v. čl. 271 OURM). — Neka se odmah u svim crkvama prestanu upotrebljavati sjedala za celebranta, makar bila i stabilna, koja nisu okrenuta prem narodu.

11. Poziv na molitvu »Pomolimo se« celebrant govori **sklopljenih ruku**, a ne šireći i sklapajući ruke, kako je bilo nekada (v. na pr. čl. 88 OURM).

12. Obrasce »Otajstvo ove vode...«,- »Primi nas, Gospodine...« i »Operi me, Gospodine, od mog bezakonja...« celebrant moli **tiho**, a ne naglas (v. čl. 103, 104, 106 OURM).

13. Iza poziva na Predslovlje »Hvalu dajmo Gospodinu Bogu našemu« više se ne sklapaju ruke, nego ostaju raširene do kraja Predslovlja (v. čl. 108 OURM).

14. Obrazac kod stavljanja djelića hostije u kalež moli se **tiho**, a ne naglas.

Isto se tako mole **tiho** i molitva i zazivi neposredno prije pričesti, osim »Evo Jaganjca Božjeg itd.« v. čl. 113, 114, 116 OURM).

15. Na »Blagoslovio nas svemogući Bog« svećenik **ne širi više** i ne podiže ruke, kao nekada, nego ih drži sklopljene, a na riječi »Otac, Sin i Duh Sveti« desnom rukom načini znak križa nad narodom (v. rubriku o tome u Redu Mise).

16. Kod koncelebracije koncelebranti ne izgovaraju, ni tiho, onih obrazaca, za koje je predviđeno da ih izgovara glavni celebrant sâm.

Kod Euharistijske molitve koncelebranti izgovaraju samo onaj dio, za koji je predviđeno da ga izgovaraju svi zajedno. Ostalo što izgovara glavni celebrant sam ili pojedini koncelebrant, drugi koncelebranti ne izgovaraju ni tiho.

Dijelove Euh. molitve što ih koncelebranti izgovaraju svi zajedno, valja izricati **potiho**, tako da se jasno čuje glas glavnog celebranta (čl. 170 OURM).

17. **Misom bez naroda** smatra se Misa kod koje je, uz misnika, prisutan samo jedan poslužnik i nitko više. — Ako je u crkvi prisutan još koji vjernik, već je **Misa s narodom.**

Apsurd je da se u isto vrijeme u istoj crkvi služe **2 Mise** s narodom (kod Mise s narodom **sav narod** treba odgovarati misniku, a kako će izgledati, ako odgovara obojici misnika?).

Još veći je apsurd, ako se u isto vrijeme, dok se služi **Misa s narodom** (jer je narod prisutan), na pobočnom oltaru služi druga Misa **obredom Mise bez naroda.**

— Zato zabranjujem da se u bilo kojoj crkvi tako postupa.

Dok se u crkvi služi koja Misa s narodom, ni na jednom drugom oltaru ne smije se služiti druga Misa.

Ako ima još koji misnik koji želi celebrirati, neka kod Mise, koja se — ako ih je više — smatra glavnom, **koncelebrira,** kao što sam svojevremeno dozvolio.

18. »Petra consecrata« (posvećeni kamen) nije obvezatna jedino **na pomićnom oltaru ili stolu na kojemu se,** uz dozvolu Ordinarija, **misi izvan svetog mjesta** (čl. 265 OURM).

— Zato najstrože naređujem, da se odmah dokine praksa služenja Mise u crkvama ili kapelama bez »posvećenog kamena«.

19. III Uputa o Liturgiji insistira i na odstranjivanju zloporaba glede glazbe koja se upotrebljava kod bogoslužja.

I kad se radi o glazbi **za mlade,** upotrebljavanoj u bogoslužju, osnovni je uvjet da ona mora »ne samo riječima, nego i **napjevom, ritmom i glazbalima** odgovarati **dostojanstvu i svetosti mjesta i bogoštovlja«** (čl. 3)

Određena glazba koju su neki »radi uspješnijeg privlačenja mladih« pokušali unijeti u bogoslužje, često ne samo da **ni napjevom, ni ritmom, ni glazbalima** ne odgovara dostojanstvu i svetosti mjesta i bogoštovlja, nego čak stvara u crkvi kod bogoslužja tipični ugođaj ulice, plesne dvorane, »disko-klubova« i »noćnih klubova«. O kolikom se nedostatku ne samo ukusa nego i osnovnog zdravog religioznog osjećaja tu radi, neka svatko sam nepristrano prosudi.

Obvezatni kriteriji, po kojima se ima prosuđivati, da li određena glazba može biti upotrebljena u bogoslužju, sadržani su u koncilskoj Konstituciji o sv. Liturgiji i u pokoncilskoj Instrukciji Sv. Kongregacije obreda o glazbi u sv. Liturgiji. Na postupanju po tim kriterijima ponovno insistira III Uputa o Liturgiji, kojoj je upravo svrha, da se konačno stane na kraj kojekakvim nastranostima i anarhiji na području bogoslužja.

Prema tim kriterijima, glazba koja se upotrebljava u bogoslužju mora udovoljiti ovim uvjetima:

1) (kako je već navedeno) da odgovara dostojanstvu i svetosti mjesta i bogoštovlja;

2) da je prikladna hraniti molitvu i izražavati Kristov misterij;

3) da se odlikuje svetošću i dobrim oblikom (misli se muzičkim);

4) da odgovara duhu liturgijskog čina i naravi pojedinih njegovih dijelova;

5) da ne priječi djelatno sudjelovanje svega vjerničkog skupa;

6) da upravlja pažnju uma i osjećaja srca na svete stvarnosti koje se vrše.

— Stavljam u dužnost svim upraviteljima župa i rektorima crkava da, do daljnjega, dok stvar ne bude drukčije uređena, sami, poštivajući striktno navedene uvjete, odgovorno prosuđuju i određuju, koja će se glazba upotrebljavati kod bogoslužja u crkvama povjerenima njihovoj brizi.

— Od liturgijskih tekstova unutar Euh. slavlja dozvoljeno je nadomjestiti drugim odgovarajućim tekstovima **samo Ulaznu, Prikaznu i Pričesnu pjesmu,** i to **jedino na način** što ga je odredila naša Bisk. konferencija (v. Red Mise, str. 5). Ostale lijepe, vrijedne i omiljene duh. pjesme (»Žeteoca« i ostalih sastava ili pojedinaca) mogu se pjevati na različitim sastancima, priredbama, i , eventualno, dok se vjernici okupljaju na Euh. slavlje, pa i poslije njega, ali **ne u okviru Euh. Slavlja.**

— Što se tiče glazbala, u smislu čl. 63 Instr. o glazbi u sv. Liturgiji i čl. 3 III Upute o Liturgiji, zabranjujem u svim crkvama i kapelama na području dubrovačke biskupije kod bogoslužja upotrebu bubnjeva, svih instrumenata koji ne služe za izvođenje melodija (nego za davanje ritma ili postizanje nekih dodatnih zvučnih efekata), kao i svih ostalih instrumenata koji, u ovom našem kraju, »po općem sudu i općenitoj upotrebi pristaju samo profanoj glazbi« (Instr. o glazbi u sv. Lit., ib.). Također zabranjujem upotrebu instrumenata s tzv. **pojačalima.**

20. — U nekim je župama bio, navodno poodavno, zaveden običaj da se mjesto božićne »ponoćke« služi Misa na badnjak uvečer ili jedan sat prije ponoći, i to **po obrascu božićne noćne (prve) Mise.**

Napominjem da se to nije smjelo činiti bez posebnog indulta Sv. Stolice. A takva indulta nijedna naša župa ili crkva ovoga časa ne posjeduje.

Osim toga, novim Rimskim Misalom predviđeno je da se na badnjak navečer ima služiti Misa božićne vigilije (ako svećenik nije služio jutarnju Misu, za koju je predviđen obrazac ferijalne adventske Mise).

Upozorujem da 1) time što prisustvuju Misi božićne vigilije, vjernici, po sebi, ne udovoljavaju dužnosti prisustvovanja Misi na Božić; 2) svećenik ne može, na svoju ruku i bez dozvole, služiti na badnjak Misu i ujutro i navečer (to može jedino, ako ima dozvolu za binaciju za taj dan).

21. — Novim Rimskim Misalom predviđeno je da na Veliki četvrtak na području pojedine župe može biti **samo jedna »Missa in Coena Domini«**, u kojoj ima učestvovati cijela zajednica, **i svećenici i vjernici.**

Osim te Mise koja se služi u župskoj crkvi, nijedna druga Misa u kojoj drugoj crkvi ili kapeli ne smije se služiti bez dozvole Ordinarija, a Ordinarij je može dozvoliti samo iz opravdanog **pastoralnog** razloga i uz uvjet da se time vjernici ne odvlače indirektno s glavne večernje Mise.

— Neka se ubuduće ovo ima u vidu u svim župama s više crkava ili kapela, u kojima se inače redovito misi.

22. a) Primjećeno je da neka braća kod obreda krštenja, vjenčanja i, osobito, sprovoda, ne drže, u Službi Riječi, propisane homilije.

Ta homilija nije nešto što je prepušteno na volju svećeniku, nego je sastavni dio obreda, jednako kao i svetopisamska čitanja, i **ima se uvijek držati.**

Da bi obnovljeni obredi donijeli onu duhovnu korist, za kojom se išlo, svećenik mora bezuvjetno pojedini obred svaki put ponovno marno i podrobno pripremiti. Ako će ga obavljati čisto formalistički i šablonski, lišit će vjernike duhovnih blagodati, koje im je dužan pružiti.

Homilija prilikom sprovoda ne smije biti tzv. posmrtno slovo ili panegirik pokojniku (kako su neki počeli prakticirati), nego prava homilija nadovezana na tekst

pročitane Božje riječi (v. na pr. Red sprovoda, čl. 41). »Posmrtno slovo« predviđeno je da mogu držati rođaci ili znanci poslije **»Posljednje preporuke i oproštaja«** (v. Red sprovoda, čl. 46 na kraju i čl. 54).

b) Primjećeno je također da neki svećenici, navodno radi napjeva poznatih narodu i drugih nekih razloga, mjesto novih tekstova koji su sada **jedini dozvoljeni** upotrebljavaju, na svoju ruku, ili sadašnjim službenim tekstovima dodavaju i neke druge tekstove iz starog ili, gdjekada, i prastarog obrednika.

— S takvom se praksom, gdjegod ona postoji, ima **odmah** prestati, naravno uz dužno objašnjenje koje treba, možda i ponovno, dati narodu .

Stari se napjevi u dosta slučajeva dadu uspješno prilagoditi novim tekstovima. No, u svakom slučaju, novi obredi i tekstovi, koji su stupili na snagu i koji su sada jedini dozvoljeni, u cijelosti su nadomjestili i dokinuli, kao dozvoljene, odgovarajuće obrede i tekstove iz starog Obrednika.

Upotrebljavati, na svoju ruku, u cijelosti ili djelomice, te dokinute obrede i tekstove, isto je što i službeni obred Crkve nadomještati nekakvim svojim privatnim obredom. A to je, u javnom bogoštovlju, nedopustivo danas, kao što je bilo nedopustivo i nekada.

Dubrovnik, 1. rujna 1972.

+ **Sverin, v. r.**
biskup

(Iz VJESNIKA DUBROVAČKE BISKUPIJE, 1972. str. 80—86).

VIDICI

NAJVEČJI ABSURD MODERNEGA EKZISTENCIALIZMA

Že dobro desetletje prihaja do nas s Zahoda vest o tem, da se tam v vrstah teologov in filozofov razpravlja o »smrti Boga«. Cele vrste teologov, zlasti protestantskih, so zgradili celo teologijo o »božji smrti«. Vse te razprave so zares težko dojemljive in zapuščajo v bralcu mučen vtis, da je moderni človek (ali vsaj nekateri) izgubil svoje zanesljivo oporišče v božjem razodetju, kakor ga je skozi dolga stoletja razlagala Kristusova Cerkev. Hamilton, Altizer, van Buren in Bonhoeffer so prišli potom svojih sekularističnih analiz do neverjetnega modernega krščanstva, ki je v biti ateistično.

Že v prvem razredu ljudske šole nas je katehet učil, da je Bog večen, ker ne more umreti. Ta pojem je postal eden glavnih, ki smo si ga prisvojili o Bogu. Če smo že o Bogu mislili kot o dobrohotnem očetu, potem ni nič čudnega, če se je temu ali onemu v zavesti prikradel lik starčka z dolgo sivo brado, ki v prvi vrsti simbolizira starost, potem pa tudi dobrohotnost. Saj take zamisli navsezadnje le niso tako zgrešene, kajti Bog je v resnici star, starejši kot vse drugo na svetu. Pojem o Bogu si je vsak sam izoblikoval, sorazmerno stopnji svoje intelektualne zmogljivosti. Če nekateri teologi danes govorijo o smrti Boga, potem je to dejansko smrt ideje ali pojma o Bogu, kajti drugače je govoriti o božji smrti največji absurd našega stoletja.

Če nekateri tarnajo, da se čutijo od Boga zapuščeni, je morda povsem pravilno tudi vprašanje; ali so Boga sploh dovolj iskali in sicer iskreno iskali? Bog se razodeva le tistim, ki ga iskreno iščejo. Napuhnjenim pa se Bog že od samega začetka ustavlja, kakor je zapisal že starozavezni pisatelj.

In ker moderni človek želi vse razjasniti, kar se da in kar se ne da, se nenadoma sooča z nepremostljivimi ovirami; da bi pa ne priznal svojega poraza in svoje nemoči, se raje zateka k filozofiji in teologiji o »Božji smrti«. Mrtvega Boga pa ni treba več iskati, kajti kot tak je postal povsem nezanimiv.

V kaj vse nas lahko pripeljejo taki nazori pa je bolje da sploh ne skušamo analizirati, zakaj tak nihilizem bi na koncu zavrl ves človeški napredek in bi posameznike kakor tudi skupnost pognal v neizprosni obup. Po tej poti pa grozi človeku totalno uničenje, ki bi se najbolj odražalo v njegovem razosebljenju. Teologija o »božji smrti« je teologija o smrti osebnega Boga. Tak nauk pa ima kot nujno posledico razosebljenje človeka kot osebe, ki je ustvarjena po božji podobi in ta podoba je podoba osebnega Boga.

Vilko Šolinc

REVIZIJA VEROVANJA

Med novejše pojave na verskem področju je tudi revizija vere, manj ali bolj vsiljiva revizija vere, najprej lastne, potem pa tudi drugih, zakaj če kdo svojo vero podvrže reviziji, navadno postane nestrpen tudi do drugih, ki take revizije še niso izvedli. Vladimir Truhlar o tem zelo zanosno piše: »Umevno bo, zakaj

nekaj tradicionalnih določitev Kristusove resničnosti res ne zadostuje — zakaj so potrebni ponovni pregledi lastnega verovanja — zakaj iskanje vedno novih čistih glasov iz skrivnostnih razsežnosti Vstalega — glasov, ki zvene čutu, kakor ga nam danes odpira Duh — glasov ki nam v tem čutu dajejo Jezusa tudi zaznati, izkusiti«. (Znamenje, št. 3, leto II, stran 213). O kakšnih glasovih tu Truhlar govori, ni povsem jasno. Morda so to mistična doživetja, kakršnih so bili deležni nekateri svetniki, toda tudi v tem primeru ne gre za vse in za vsakogar in potemtakem tudi revizija, ki naj bi iz tega sledila, nikakor ne more biti veljavna za vse verujoče. Poleg tega je potrebno razmotriti še to zamisel: če bi kdo danes svojo vero revidiral, bi morda po enem letu imel spet podobne zahteve. Kam bi ga to le pripeljalo?

Še bolj nenavadno je, da Truhlar želi iz nekaterih dogem narediti drugorazredne resnice. V istem članku piše: »Ob izkustveni veri v Jezusa Kristusa in ob nezavedni, a dejanski povezavi z njim po »dobri volji« je pa vse drugo res drugotnega pomena in obrobne narave: papeško prvenstvo, njegova nezmotljivost, dogmi o Marijinem brezmadežnem spočetju in vnebovzetju, vse kar iz teh dogem izvira, toliko drugega, kar je v današnjih polemikah včasih tako zelo v ospredju, kakor da bi bilo poglavitno in edino, kar je treba rešiti.«

Res je, da nimajo vse dogme enak pomen, pa vendar ne gre, da bi ene razglasili za drugorazredne resnice, kajti resnica je samo ena, in vse dogme so medseboj povezane in tvorijo eno celoto božjega razodetja. Vsaka umetna delitev je prisilna tvorba in bi bila le v škodo čistemu nauku božjega razodetja.

Vilko Šolinc

ERICH PERZYWARA SJ
In memoriam

Poslije teške bolesti u dobi od nepune 83 godine preminuo je u Hagen, kod Murnau (Bavarska) Erich Przywara. Rodio se 12. listopada 1889. u Katovicama, u Gornjoj Šleziji i istog mjeseca 1972. preminuo. Od g. 1909. pripadao je Družbi Isusovaca.

Poznat je po brojnim i uvaženim publikacijama kao i po predavanjima, što ih je kao gost držao po raznim, pa i evangeličkim, sveučilištima. Cio svoj vijek proveo je kao slobodni pisac. Bio je u osobnim vezama s velikim duhovima svoga vremena, kao što su: Edmund Husserl, Martin Heidegger, Romano Gvardini, Karl Barth, Nocolai Hartmann, Martin Buber, Reinhold Schneider, Edith Stein, Hans Urs von Balthasar, Max Scheler, Ernst Cassirer, Paul Tilich i drugi. Vodio je diskusije sa skoro svim značajnim misliocima i teolozima svoga vremena. Ipak kao da ostaje usamljen iza svojih djela; usamljen također silazi s pozornice.

Njegova bibliografija broji nekih 800 što članaka što djela. Neko je vrijeme bio i suradnik mjesečnika »Stimmen der Zeit«. 12. listopada 1967. zemaljska vlada Gornje Šlezije udijelila mu je nagradu za kulturu. Tom prilikom Karl Rahner održao je laudatio, u kojoj E. Przywari pridaje slično značenje kao što ga ima Theillard de Chardin.

E. Przywara nije tretirao filozofska i teološka pitanja na način kako to biva na sveučilištima. U svome radu uvijek je ciljao na posljednju tajnu, koja ne da piscu da bude filozof, samo teolog, samo duhovni pisac ili samo kritičar suvremenog života. Przywara je universalist. I kao da se okreće prema svima htijući svakome po nešto dati. Neprestano je imao pred očima konačno odredište svega što postoji.

Vodio je dijalog s prošlošću i sadašnjošću, s poviješću zapadnog duha, počevši od Heraklita pa do Nietzschea. On se otvara svima.

Ono što je na II vatikanskom saboru (1962—1965) bilo javno i službeno prihvaćeno, nije bio plod koji je narastao preko noći, kako poneki misle. Sve je to bilo pripremano dugim teološkim naporima između I i II svjetskog rata. Trebalo je učiniti mnoštvo analiza, dobro razlikovati duhove, mnogo poniznosti i ljubavi. Takav epohalni preokret nije bila stvar nekog pojedinca već posao brojnih pojedinaca. Među katolicima vrijedni su spomena: A. D. Sertillanges, E. Gilson, Fr. von Hügel, M. Blondel, J. Bernhart, O. Casel, J. Maritain, Ch. Peguy, J. Marechal, R. Gvardini, K. Adam i mnogi drugi. Poslije II svjetskog rata iskrsla su nova imena: Congar, de Lubac, Schillebeckx, von Balthasar, Siewert, Welte, Max Müller. U ovoj generaciji poleta unutar Crkve mjesto je i E. Przywari. Od ove skupine ne smijemo ga odvajati. Uvid u povijest tih gibanja pruža nam i njegov zbornik članaka od 1942—1966. pod naslovom »Katholische Krise«, Düsseldorf 1967.

»Gledom na dubinu i širinu nema mu ravna«, misli H. Urs von Balthasar. I nastavlja: »Zacijelo, on je jedini posjedovao govor, u kojem se zamjećivala Božja riječ bez one lagane mučnine, koju prouzrokuje mlitav govor naše prosječne teologije.« E. Przywara duboko je uranjao u theologiam crucis. Bio je kadar shvatiti kasnog R. Schneidera.

Osnovna je teološka misao Przywarina bila genijalno tumačenje analogiae entis.

Bio je filozof, teolog i mistik. I to od svojih najranijih dana. Sve je obojeno Biblijom, patristikom i mističkim djelima. Od ovih posljednjih se ne udaljuje. Posebno voli velikog karmelićanina i naučitelja mistike sv. Ivana od Križa.

U njegovoj misli zapadni čovjek zauzimlje središnje mjesto. On određenje zapadnog čovjeka gleda u tom da bude uvršten u što većem broju u Corpus Christi mysticum, u Civitas Dei, u Sacrum Imperium i Theios cosmos. Tu se nalazi prava domaja zapadnog čovjeka, tu je ujedno i središte za sporazumijevanje među narodima kao i među kršćanskim konfesijama.

Spomenut ćemo nekoliko njegovih djela:
Schriften I: Frühe religiöse Schriften, Einsiedeln 1962[2];
Schriften II: Religionsphilosophische Schriften, Einsiedeln, 1962[2];
Schriften III: Analogia entis I i II;
Augustinus. Die Gestalt als Gefüge, Leipzig 1935;
Crucis Mysterium, Paderborn 1938; Humanitas / Der Mensch gestern und morgen, Nürnberg 1955 (opsežno djelo od 900 str.); Christentum gemäss Johannes (1954); In und gegen / Stellungen zur Zeit (1954); Idee Europa (1955); Geschpräsch zwischen der Kirchen (1956); Mensch / Typologische Anthropologie (1959); Logos / Logos, Abendland, Reich (neka vrsta oporuke, 1964).

Vrijedno je spomenuti njegovo djelo »Alter und Neuer Bund / Theologie der Stunde«, München 1956. To su večernja predavanja što ih je E. Przywara održavao u ratno vrijeme 1943—1945. po nalogu kard. M. Faulhabera u Münchenu a dijelom po nalogu kard. Initzera u Beču. Tu je istakao opreke između židovstva i kršćanstva s jedne strane i dionizijskog poganstva s druge. Predavanja su održavana u »glavnom gradu pokreta«, koji je, nadahnut nehumanim idejama, silovito poradio da donese navodno spasenje svijetu. U povezivanju Staroga i Novoga Zavjeta, kako je to obrađeno u navedenoj knjizi, uspijeva kao rijetko koji pisac.

Posljednjih godina oko E. Przyware slegla se tišina. Ima ih koji su rekli, da je njegovo vrijeme prošlo. No, poznati i uvaženi teolog Karl Rahner kaže, da »cjeloviti i pravi Przywara tek nadolazi«. Teologija ubuduće neće ga zacijelo mimoilaziti. Przywara je govorio o neshvatljivom Bogu. Njegova je riječ u zboru čitave Crkve, gdje se čuju raznoliki glasovi. Sve bez razlike, koji su ga susretali, on je bez buke i vike vodio prema posljednjoj tajni, koja se zove — Bog.

o. Franjo Carev OFM

OSVRT NA »KOBNE POGREŠKE NEKIH ‚KONCILSKIH LJUDI'« — R. GRAFENAUER-u

Velečasni, članak vam je dobar, no ipak je na jednom mjestu u imenovanom članku vašu redovničku strpljivost nadvladala opravdana nestrpljivost očitovana u glagolu »isplaziti« jezik — misleći na čas i način pričešćivanja.

Smijem korektno primijetiti slijedeće:

I. Ne valja nikoga tući još bezobraznijim oružjem, naime, ako se vama čini način pristojnog otvaranja usta i pristojnog pružanja jezika za vrijeme pričešćivanja nečim nedostojnim Isusa, onda ćemo svima, od Boga stvorene, jezike posjeći.

Bolje je rješenje: poučiti vjernike u etiketi i etici sa jezikom; kao i također primijetiti na sebi koji puta, uz mnoge uspjele, i neuspjela otvaranja usta kod pričesti.

II. Naš je Ordinarij donio pismenim putem slobodu pričešćivanja i na usta i na ruku, kao i stojeći i klečeći, što je, po mojem sudu, ispravno ili ovako rečeno: neka se pričesti vjernik onim načinom, kako to traži njegova pobožnost! Na to je i Ordinarij stavio naglasak, jer sam i sam bio svjedokom, ne jednom, i to od dekana vidjeti srdžbu što vjernici nisu točno stajali dva i dva u redu za pričest i što nisu točno odlazili sa pričesti lijevo i desno. Kako se svaka duša, tjerana u red kao ovca, baš kod pričesti osjetila, na to odgovorite Vi!

III. Vi ste za ruku! Poštujem vaše mišljenje, no ono više nije važno iza instrukcija Ordinarija. — Ja sam za jedno i drugo. No ipak mi riješite: što sada sa tim šakama iza primljene pričesti:

a) da li ih posjeći i spaliti, da se mrvice Tijela ne obeščaste (a čime će opet ići na pričest?)

b) da li dozvoliti **lizanje** dlana iza pričesti? To je opet (sudeći vašim mjerilom, kao isplaziti) nepristojno...

Vrijedno je spomenuti njegovo djelo »Alter und Neuer Bund / Theologie der Stunde«, München 1956. To su večernja predavanja što ih je E. Przywara održavao u ratno vrijeme 1943—1945. po nalogu kard. M. Faulhabera u Münchenu a dijelom po nalogu kard. Initzera u Beču. Tu je istakao opreke između židovstva i kršćanstva s jedne strane i dionizijskog poganstva s druge. Predavanja su održavana u »glavnom gradu pokreta«, koji je, nadahnut nehumanim idejama, silovito poradio da donese navodno spasenje svijetu. U povezivanju Staroga i Novoga Zavjeta, kako je to obrađeno u navedenoj knjizi, uspijeva kao rijetko koji pisac.

Posljednjih godina oko E. Przyware slegla se tišina. Ima ih koji su rekli, da je njegovo vrijeme prošlo. No, poznati i uvaženi teolog Karl Rahner kaže, da »cjeloviti i pravi Przywara tek nadolazi«. Teologija ubuduće neće ga zacijelo mimoilaziti. Przywara je govorio o neshvatljivom Bogu. Njegova je riječ u zboru čitave Crkve, gdje se čuju raznoliki glasovi. Sve bez razlike, koji su ga susretali, on je bez buke i vike vodio prema posljednjoj tajni, koja se zove — Bog.

o. Franjo Carev OFM

OSVRT NA »KOBNE POGREŠKE NEKIH ,KONCILSKIH LJUDI'« — R. GRAFENAUER-u

Velečasni, članak vam je dobar, no ipak je na jednom mjestu u imenovanom članku vašu redovničku strpljivost nadvladala opravdana nestrpljivost očitovana u glagolu »isplaziti« jezik — misleći na čas i način pričešćivanja.

Smijem korektno primijetiti slijedeće:

I. Ne valja nikoga tući još bezobraznijim oružjem, naime, ako se vama čini način pristojnog otvaranja usta i pristojnog pružanja jezika za vrijeme pričešćivanja nečim nedostojnim Isusa, onda ćemo svima, od Boga stvorene, jezike posjeći.

Bolje je rješenje: poučiti vjernike u etiketi i etici sa jezikom; kao i također primijetiti na sebi koji puta, uz mnoge uspjele, i neuspjela otvaranja usta kod pričesti.

II. Naš je Ordinarij donio pismenim putem slobodu pričešćivanja i na usta i na ruku, kao i stojeći i klečeći, što je, po mojem sudu, ispravno ili ovako rečeno: neka se pričesti vjernik onim načinom, kako to traži njegova pobožnost! Na to je i Ordinarij stavio naglasak, jer sam i sam bio svjedokom, ne jednom, i to od dekana vidjeti srdžbu što vjernici nisu točno stajali dva i dva u redu za pričest i što nisu točno odlazili sa pričesti lijevo i desno. Kako se svaka duša, tjerana u red kao ovca, baš kod pričesti osjetila, na to odgovorite Vi!

III. Vi ste za ruku! Poštujem vaše mišljenje, no ono više nije važno iza instrukcija Ordinarija. — Ja sam za jedno i drugo. No ipak mi riješite: što sada sa tim šakama iza primljene pričesti:

a) da li ih posjeći i spaliti, da se mrvice Tijela ne obeščaste (a čime će opet ići na pričest?)

b) da li dozvoliti **lizanje** dlana iza pričesti? To je opet (sudeći vašim mjerilom, kao isplaziti) nepristojno...

c) da li svećenik ima vremena i potrebe, prilikom pričešćivanja, gledati na oči, nos, usta (baš u ženskog svijeta — po navođenju Grafenauera!) i isplaznuti jezik? Ja mislim, da ne!!

d) da li ćemo dozvoliti sa dlana istresti moguće mrvice Tijela, ako ne ližemo, ako ne brišemo priručnim maramicama (koje bi tada trebalo pokupiti i svećenik prati kao i purifikatorije), ili ćemo dijeliti salvete papirnate na dlan i gore Sv. Pričest, pa ih poslije paliti... ili je najprikladnije i svrsishodnije pružiti pod bradu pliticu i pristojno otvoriti usta te pristojno **pružiti** jezik i primiti, Tijelo Kristovo u poštovanju, ne kao bombon (od Vas spomenut!).

Otpadaju svi problemi, koje, u slučaju pričešćivanja na ruku, postoje, a nije ih riješio ni Ordinarij ni Vi!!

IV. Mislim, da vjernici ne traže mak na kamenu, već im je važna Sv. Pričest. Ako pak je tako, onda treba gledati, kao što i Vi naglašujete, na **dostojno** pričešćivanje, a ne na vanjsku formu. Svejedno je duši kako prima, važno je da dostojno prima i da prima Krista. Možda ima netko, a da se u tomu ne slaže?!

Josip Lončar, Mače, u. ž.

REDOVNICE — SVEĆENIČKA PASTORČAD

(Osvrt na članak Č. Čekade: »Kriza u ženskim samostanima i mi svećenici« u zadnjem broju »S. B.«)

Kod čitanja članka gospodina Čekade ne može se čovjek oteti dojmu, da pred očima pisca lebdi jedna zastarjela slika redovničkog života, koja bi se dala ovako opisati: samostan s visokom ogradom, a u njemu puno, puno redovnica »šutljivih usta i oborenih očiju« i to u pelerinama. Vrijeme provode u »adoriranju po kapelama« i klečeći pred Gospom. Nema posjeta i razgovora. Ne spominju se »ferije« ni odlasci na »svečanosti, slave, priredbe, mlade mise, godišnje odmore i pohode rodbini«. Pred visokom ogradom stoji jedan anđeo s plamenim mačem i drži stražu, da se ne bi unutra ušuljali: »skepsa prema svemu što je nadnaravno, posvjetovnjačenje, materijalizam — te tipične i simptomatične značajke današnjeg vremena i suvremene kulture — tih zaraznih bolesti«. Posebno je strogo zabranjen ulaz »vilenim vatrenjastim svećenicima i progresističkim reformatorima kršćanskog i redovničkog života« i onima, koji sestrama daju »za redovnice sasvim suvišne pouke o seksualnom životu«.

Piscu su prema tome ideal samostani starog tipa, u kojima bi se sestre čuvale kao relikti prošlosti, a jedini odgovorni za njihovu budućnost bili bi svećenici.

Nekoliko primjedbi na ovakovo pisanje g. Čekade:

1. G. Čekada je poznat i po drugim svojim publicističkim radovima kao konzervativac, drugim riječima za njega je spas u ostajanju kod starog ili čak u vraćanju na staro. Dobija se dojam, da on budući da njegovo konzervativno pisanje nije našlo odjeka u drugim krugovima, traži nove »žrtve«, novu publiku i da se nada, da će ga se ovdje čuti, jer su »sestre po čitavoj svojoj tradiciji i odgoju naučene (!) da te svoje učitelje dočekuju s naj-

c) da li svećenik ima vremena i potrebe, prilikom pričešćivanja, gledati na oči, nos, usta (baš u ženskog svijeta — po navođenju Grafenauera!) i isplaznuti jezik? Ja mislim, da ne!!

d) da li ćemo dozvoliti sa dlana istresti moguće mrvice Tijela, ako ne ližemo, ako ne brišemo priručnim maramicama (koje bi tada trebalo pokupiti i svećenik prati kao i purifikatorije), ili ćemo dijeliti salvete papirnate na dlan i gore Sv. Pričest, pa ih poslije paliti... ili je najprikladnije i svrsishodnije pružiti pod bradu pliticu i pristojno otvoriti usta te pristojno **pružiti** jezik i primiti, Tijelo Kristovo u poštovanju, ne kao bombon (od Vas spomenut!).

Otpadaju svi problemi, koje, u slučaju pričešćivanja na ruku, postoje, a nije ih riješio ni Ordinarij ni Vi!!

IV. Mislim, da vjernici ne traže mak na kamenu, već im je važna Sv. Pričest. Ako pak je tako, onda treba gledati, kao što i Vi naglašujete, na **dostojno** pričešćivanje, a ne na vanjsku formu. Svejedno je duši kako prima, važno je da dostojno prima i da prima Krista. Možda ima netko, a da se u tomu ne slaže?!

Josip Lončar, Mače, u. ž.

REDOVNICE — SVEĆENIČKA PASTORČAD

(Osvrt na članak Č. Čekade: »Kriza u ženskim samostanima i mi svećenici« u zadnjem broju »S. B.«)

Kod čitanja članka gospodina Čekade ne može se čovjek oteti dojmu, da pred očima pisca lebdi jedna zastarjela slika redovničkog života, koja bi se dala ovako opisati: samostan s visokom ogradom, a u njemu puno, puno redovnica »šutljivih usta i oborenih očiju« i to u pelerinama. Vrijeme provode u »adoriranju po kapelama« i klečeći pred Gospom. Nema posjeta i razgovora. Ne spominju se »ferije« ni odlasci na »svečanosti, slave, priredbe, mlade mise, godišnje odmore i pohode rodbini«. Pred visokom ogradom stoji jedan anđeo s plamenim mačem i drži stražu, da se ne bi unutra ušuljali: »skepsa prema svemu što je nadnaravno, posvjetovnjačenje, materijalizam — te tipične i simptomatične značajke današnjeg vremena i suvremene kulture — tih zaraznih bolesti«. Posebno je strogo zabranjen ulaz »vilenim vatrenjastim svećenicima i progresističkim reformatorima kršćanskog i redovničkog života« i onima, koji sestrama daju »za redovnice sasvim suvišne pouke o seksualnom životu«.

Piscu su prema tome ideal samostani starog tipa, u kojima bi se sestre čuvale kao relikti prošlosti, a jedini odgovorni za njihovu budućnost bili bi svećenici.

Nekoliko primjedbi na ovakovo pisanje g. Čekade:

1. G. Čekada je poznat i po drugim svojim publicističkim radovima kao konzervativac, drugim riječima za njega je spas u ostajanju kod starog ili čak u vraćanju na staro. Dobija se dojam, da on budući da njegovo konzervativno pisanje nije našlo odjeka u drugim krugovima, traži nove »žrtve«, novu publiku i da se nada, da će ga se ovdje čuti, jer su »sestre po čitavoj svojoj tradiciji i odgoju naučene (!) da te svoje učitelje dočekuju s naj-

većim povjerenjem, da u njima gledaju auktoritet, da im, bez pogovora i rezerve vjeruju i da ih u svemu slijede.« Ne čudi nas, da ga na takvo pisanje navodi »dugogodišnje iskustvo«, ali nas čudi sljepilo za današnju situaciju. G. Čekada, mnogo se toga izmijenilo i Bogu hvala zato!

2. Pisanje g. Čekade je degradacija ženske osobe, ženskih redovničkih zajednica, svih sestara, u njegovim očima su one ništa više nego svećenička pastorčad, izručene na milost i nemilost dobrih ili loših svećenika. »Ne poduzmemo li mi svećenici ništa bit ćemo odgovorni za njihove duše i za dekadencu i propast našeg ženskog redovništva«. G. Čekada zaboravlja, da je prošlo vrijeme tutorstva muškarca nad ženom i da je nastupilo vrijeme emancipacije žene, koja je sigurno u smislu Isusova evanđelja. Žena stoji u današnjem društvu uz bok muškarcu, kako na radnom mjestu tako i u politici. Samo dva imena kao potvrda: Indira Gandhi i Golda Meir. Samo u samostanima žive sestre, prema mišljenju g. Čekade, koje ni zašto nisu sposobne, iako danas u njihovim redovima žive i rade osobe sa završenim višim školama i fakultetima, koje su sigurno u stanju odlučivati o svojoj sudbini i bez prevelike očinske brige g. Čekade.

3. Konstatacija g. Čekade da se »kod nas u bitnosti još uvijek vrše vanjski (!) redovnički propisi« nije ni malo laskava za redovničke zajednice i onda dalje »i kod nas se koncilska reforma shvatila najviše (!) kao reforma odijela i izvršila s očitom tendencijom da napravi barem po koju koncesiju ženskoj sujeti »je bezobzirno omalovažavanje plemenitih nastojanja u većini redovničkih zajednica za obnovom u koncilskom duhu. Šteta, jer upravo ti dobronamjerni obnovitelji trebaju itekako podstreka i ohrabrenja u borbi sa mnogim predrasudama i naslagama prošlih vjekova.

4. A i svećenici, koji se bratski a ne tutorski zauzimaju za sestre, neće lako oprostiti g. Čekadi na »često se nimalo (!) ne pazi ni koga se zove za takve funkcije, ni koga se na njih šalje«, a teško je vjerovati, da će i jedan od njih otići na pouku g. Čekadi.

5. Iz pera cijenjenog g. Čekade smo očekivali nekoliko konstruktivnih prijedloga za rješavanje dosta teške situacije današnjeg redovništva, ali ne na način kako to on radi u svom članku. Ako on ostaje kod toga, ne možemo, a da mu ne spomenemo onu iz evanđelja 31. nedjelje kroz godinu: »Vežu ljudima na pleća tovare teška nesnosna bremena, a sami ni da bi ih prstom makli.«

M. Anđelović

KNJIGE

MONS GRACIJA IVANOVIĆ

Mater Ecclesiae — Homilije — Štamparsko preduzeće »And. Paltošić« — Kotor, str. 149, velikog 8-formata. Ovo novo homiletičko djelo preuzv. kotorskog Administratora obrađuje nedjelje u godini 54 + 10 propovijedi: o Neoskvrnjenoj, sv. Obitelji i Bogorodici Mariji; blagdane Bogojavljenja, Kristovo krštenje, Cvjetnicu, Duhove, Presveto Trojstvo, Tijelovo... Svaka homilija je većinom po tri stranice.

Uvaženi pisac u Predgovoru naglašuje kako je II Vatikanski koncil, »jako naglasio **Sveto Pismo**« i kako je »na tom istom Koncilu svečano proklamovana i istaknuta **Marija, kao Majka Crkve«.** I nastalo je bujno skripturističko proljeće, integralno proučavanje Riječi Božje u bogoslovskom studiju i duhovnom životu liturgijskog bogoštovlja i individualne duhovne prakse.

Uz ovaj novi stav prema Sv. Pismu sretan i plodan za život Crkve, svijetli je bio događaj da je sv. Otac na Koncilu proglasio **Mariju Majkom Crkve,** jer **Nju sv. Pismo** na tri mjesta posebno spominje: Kad je s njom Gabrijel razgovarao prigodom Blagovijesti; kad je ona zahvaljujući za milosti Njoj i čovječanstvu udijeljene, izgovorila uzvišeni **Magnifikat,** i kada je u Kani Galilejskoj intervenirala kod Sina za braću rekavši im: **Što god vam reče učinite!**

Ove dvije velike ideje: **Cjelovitost sv. Pisma** i **Materinstvo Marijino** zlatna su nit koja se isprepliće kroz **64 Homilije Preuzv. Gracije Ivanovića.** Njegov je **nauk — ortodoksan.** Njegov **duh marijanski.** Riječ vedra, hrabra, srdačna u **obrani Riječi Božje i divne Majke Kristove.** On piše lagano, bistro, toplo, pa se čita na dušak.

Budući da smo siromašni u homiletičkoj literaturi, svoj braći svećenicima **od srca preporučam Homilije mons. Gracije Ivanovića koje se naručuju kod g. Auktora u Kotoru.**

fra Krsto Kržanić

DVA DJELA MAKARSKIH PROFESORA

U **Makarskoj** opstoji **Franjevačka visoka bogoslovija** koja je od prošle godine afilirana bogoslovnom Fakultetu u Zagrebu. Svi su profesori kvalificirani, svršivši Fakultet u Rimu, Freiburgu, Milanu, Zagrebu ili Ljubljani. Pred II svjetski rat izdavali su poznatu i priznatu **»Novu Reviju«.** U ovoj teologiji bio je nekoliko godina profesor i **dr fra Karlo Balić,** mariolog svjetskog glasa, predsjednik Papinske Marijanske Akademije i Komisije za kritična izdanja Duns Skotovih djela. — Bio je profesor u ovoj teologiji i blpk. **dr. O. Ante Crnica** pravnik, koji je objelodanio čitavu seriju pravnih djela — komentara Kodeksa kanonskog prava.

KNJIGE

MONS GRACIJA IVANOVIĆ

Mater Ecclesiae — Homilije — Štamparsko preduzeće »And. Paltošić« — Kotor, str. 149, velikog 8-formata. Ovo novo homiletičko djelo preuzv. kotorskog Administratora obrađuje nedjelje u godini 54 + 10 propovijedi: o Neoskvrnjenoj, sv. Obitelji i Bogorodici Mariji; blagdane Bogojavljenja, Kristovo krštenje, Cvjetnicu, Duhove, Presveto Trojstvo, Tijelovo... Svaka homilija je većinom po tri stranice.

Uvaženi pisac u Predgovoru naglašuje kako je II Vatikanski koncil, »jako naglasio **Sveto Pismo**« i kako je »na tom istom Koncilu svečano proklamovana i istaknuta **Marija, kao Majka Crkve**«. I nastalo je bujno skripturističko proljeće, integralno proučavanje Riječi Božje u bogoslovskom studiju i duhovnom životu liturgijskog bogoštovlja i individualne duhovne prakse.

Uz ovaj novi stav prema Sv. Pismu sretan i plodan za život Crkve, svijetli je bio događaj da je sv. Otac na Koncilu proglasio **Mariju Majkom Crkve**, jer **Nju sv. Pismo** na tri mjesta posebno spominje: Kad je s njom Gabrijel razgovarao prigodom Blagovijesti; kad je ona zahvaljujući za milosti Njoj i čovječanstvu udijeljene, izgovorila uzvišeni **Magnifikat**, i kada je u Kani Galilejskoj intervenirala kod Sina za braću rekavši im: **Što god vam reče učinite!**

Ove dvije velike ideje: **Cjelovitost sv. Pisma** i **Materinstvo Marijino** zlatna su nit koja se isprepliće kroz **64 Homilije Preuzv. Gracije Ivanovića.** Njegov je **nauk — ortodoksan.** Njegov **duh marijanski.** Riječ vedra, hrabra, srdačna u **obrani Riječi Božje i divne Majke Kristove.** On piše lagano, bistro, toplo, pa se čita na dušak.

Budući da smo siromašni u homiletičkoj literaturi, svoj braći svećenicima **od srca preporučam Homilije mons. Gracije Ivanovića koje se naručuju kod g. Auktora u Kotoru.**

fra Krsto Kržanić

DVA DJELA MAKARSKIH PROFESORA

U **Makarskoj** opstoji **Franjevačka visoka bogoslovija** koja je od prošle godine afilirana bogoslovnom Fakultetu u Zagrebu. Svi su profesori kvalificirani, svršivši Fakultet u Rimu, Freiburgu, Milanu, Zagrebu ili Ljubljani. Pred II svjetski rat izdavali su poznatu i priznatu **»Novu Reviju«.** U ovoj teologiji bio je nekoliko godina profesor i **dr fra Karlo Balić,** mariolog svjetskog glasa, predsjednik Papinske Marijanske Akademije i Komisije za kritična izdanja Duns Skotovih djela. — Bio je profesor u ovoj teologiji i blpk. **dr. O. Ante Crnica** pravnik, koji je objelodanio čitavu seriju pravnih djela — komentara Kodeksa kanonskog prava.

Ne mislim pisati povijest makarske Teologije, koja je bogata, značajna i časna, već ukratko prikazati dva najnovija djela dvaju makarskih profesora koja su odlično uspjela i na čast su piscima i Teologiji u kojoj rade.

I. **Dr fra Božo Vuco,** profesor dogmatike i bivši urednik »Nove Revije«, objelodanio je II izdanje **»Obrana mog vjerovanja«.** On je predavao u Teologiji 100 semestara. Do sada je objelodanio: **Le Pape et le Concil General, Bog, čovjek, religija, Lurd, Od atoma do svemira, Jezik prirode i prirodoslovaca, Jezik današnjih američkih prirodoslovaca, O komu nam govori priroda..«**

Ovo II izdanje **Obrane mog vjerovanja** kruna je njegova apologetskog rada kad ostavlja aktivnu profesorsku službu, a »do danas su je mnogi tražili.«

U njoj je obradio temeljne kršćanske probleme: opstojnost i savršenosti Božje, Providnost, duhovnost i besmrtnost duše, vjera i bezvjerje. Čitavo je djelo razvio u obliku upita i odgovora, objekcija i rješenja. Svi su odgovori bazirani na razumskim razlozima, rezultatima prirodnih znanosti i izjavama prvaka svih ogranaka znanosti. On je čitavu problematiku razdijelio na tri dijela: **Bog, čovjek, vjera — bezvjerje.**

Najprije se pita: Je li vjera nastala iz straha? I vjeruju li samo neznalice? On se ne zadovoljava da samim razlozima uvjerava o stvarnosti, važnosti i ljepoti vjere, već navodi uvjerenja osnivača prirodnih znanosti XIX i XX stoljeća: »svi oni jasno izjavljuju da njihove znanosti... vode k Bogu« (str. 21). **Kessel,** zoolog, tvrdi »Onaj koji bez predrasuda proučava prirodne znanosti, nužno dolazi Bogu.« (str. 24). Tako **Townes, Nobelovac,** veli: »Religija i moderna fizika ne samo da se ne protive jedna drugoj već su među sobom veoma blizu i pomažu se«. Današnji stručnjaci prirodoslovci gotovo stopostotno priznaju da »priroda svojom sređenosti, harmonijom i zakonima... jasnim i glasnim jezikom govori o Bogu.« (str. 26).

Posebno su interesantna poglavlja: Je li sve nastalo slučajno? I je li sve materija i da li je ona vječna? Pisac je dokazao apsurd te tvrdnje jer je svemir »neopisivo savršeno izrađen... Zamislio ga je, planirao i izradio neizmjerno savršeni Božji Um i Njegovo Svemogućstvo, pa je Hamann, Amerikanac - biolog, napisao: »Kamogod se okrenemo po prirodi u nama, oko nas i iznad nas, vidimo da je sve izgrađeno po planovima i zakonima, da je sve u divnom redu... i svaki novi zakon i plan koji u prirodi otkrivamo na vas glas dovikuje: Bog nas je stvorio, a čovjek nas samo otkriva.« (str. 46).

Lord **Kelwin,** profesor, svjetski fizičar, izjavio je: »Ako dosta ozbiljno mislite, prirodne znanosti će vas dovesti da priznate Boga« (str. 57). I **Hathavy** tvrdi: »ne može se ne pomisliti da bi neopisivo divni red koji prožimlje sav svijet oko nas, mogao biti išta drugo nego djelo beskrajnog Božjeg Uma koji je sve ovo planirao. Ovo ... današnje prirodne znanosti potvrđuju jače nego ikada prije« (str. 57).

Zatim učeni pisac potanko prikazuje neke filozofske dokaze za opstojnost Božju: **kozmološki,** iz pojma **uzročnosti i finalistički** o redu i svrhovitosti u prirodi, pa uvjerljivo, oslonjen na prvoklasne svjetske auktoritete dokazuje da su: i život i čovjek plod Stvoriteljeve mudrosti i volje. I **etnolozi** su preobilno dokazali

da su svi narodi i najprimitivnija plemena vjerovali u jedan vrhovni Um — u Boga Stvoritelja.

Na lagan način Ga o. Božo opisuje kao Jednoga, Neizmjernoga, Svemogućega, Nepromjenljivoga, Vječnoga, Mudroga i Dobroga Stvoritelja koji — **nužno** opstoji, jer »na svijetu ništa ne opstoji nužno... sve može biti i ne biti;... ništa na svijetu nema u sebi razloga s kojega opstoji;... a razlog ipak mora imati;... Stoga netko mora biti koji sam u sebi ima razlog svog opstojanja...« Dakle »nenužne stvari ovoga svijeta nužno dovode do jednog Bića... koje **nužno** opstoji, a to je Bog« (str. 92).

Dalje, auktor razvija problem i rješava prigovore protiv Providnosti. U svijetu su mnoge nesavršenosti: Grijeh dominira. Slobodna volja vuče u zlo. Zli su sretni, a dobri trpe svaki jad. Ljudsku zajednicu grizu demoni nejednakosti. Bolesti se množe. Smrti kose, a ne kida se lanac potresa i ratova. Pisac odgovara: Bog je premudar, Stvorivši bića — odredio im je cilj. Dao im je sredstva da ga postignu. Propisao im je zakone: Fizičkim bićima — fizičke a razumnim stvorovima — moralne. Čovjek je slobodan, pa Providonosni Bog pripušta fizičku stranu spomenutih zala, ali za moralne prestupke sankcija su pravedne kazne. Bog je pravedan, pa grijeha kažnjava, a kreposti nagrađuje. Budući da je on »mudar, sveznajući i pravedan, stoga ne može da se za svijet ne brine«... (rekao je) **V. Hugo:** »Bog živi. Tko god jede sjedi za njegovim stolom«.

U II dijelu pisac raspravlja dva glavna problema racionalne psihologije: duhovnost i besmrtnost duše. Budući da je duša — duhovna, nije materija; nije materija ni njezina energija već je — nadmaterijalna. Životinje imaju osjetnu, i stoga propadljivu dušu, ali je čovjek razumno biće i njegov umni rad nije u svemu ovisan o materiji: **on misli o svojoj misli.** Duhovni je princip života — nematerijalan, pa je stoga i — besmrtan. »Ozbiljni moderni **etnolozi** redom bez izuzetka priznaju da nema ni jednog tako zaostalog plemena koje ne bi znalo za besmrtnu dušu« — tvrdi P. W. Schmidt (str. 162).

U III dijelu pisac raspravlja o **vjeri i bezvjerju.** Pita: Ima li uvjerenih bezvjeraca? Odgovara, sa stručnjacima o tom problemu: »Takovih ljudi nema niti može biti« (str. 167). Čovjek zdrave pameti može se zapitati: »Odakle zakonitost, red i sređenost u njemu i u svijetu«? Gledajući svemir i sunčani sustav »ovaj kolosalni svemirski sat« a s druge svaki čovjek »u svom organizmu nosi milijune i milijarde... glasnih zvučnika koji mu na sav glas govore o beskrajnom Božjem Umu«. Pa i sami bezvjerci to priznaju. Bezvjerac Ar. Schopenhauer teško bolestan je uzdisao: »Moj Bože, o moj Bože«. Liječnik ga je upitao da li ipak i za filozofa postoji Bog. On je odgovorio: »Filozofija bez Boga u bolesti ne vrijedi ništa; ako ozdravim, sve će biti drukčije« (str. 168). — Kada je **Gandija** zapitao neki bezvjerac da mu preporuči najbolje oružje protiv Boga, on mu odgovori: »Čudno je to da tražite oružje za borbu protiv onoga koga nema« (str. 168).

Učenjaci prirodoslovci 96% osvjedočeni su vjernici. **Heine** je pred smrt napisao: »Ja umirem vjerujući u Stvoritelja svijeta čiju milost ponizno molim.« I naši bezvjerci Sabić, Hinković, Zarnik — prije obraćenja davali su očajne izjave ali poslije svojega obraćenja cvali su puni radosti i nade.

»Obrana mog vjerovanja« O. Bože dr Vuce I izdanje ubrzo je bilo raspačano. I ovo će doživjeti isti uspjeh. Pisac je proučio obilnu modernu prirodoslovnu literaturu iz svih djela učenjaka Amerikanaca, Engleza, Nijemaca, Francuza... Savršeno pozna njihove jezike, pa je lako uspio izrabiti to u svoje **apologetske** svrhe. Na 196 stranici teksta on daje bogat po sadržaju, ispravan po nauku, ugodan po lakom stilu — apologetikon vjere u Boga, oslonjen na razum i rezultate egzaktne znanosti.

U ovom II izdanju ima jedno tridesetak tehničkih pogrešaka. Na str. 30. ružno umjesto nužno; na str. 98 kost umjesto korist; a na str. 14 ispao je jedan redak. Kroz čitavo djelo nije dosljedno provedena logička ili gramatička interpunkcija. Ima i nekih provincijalizama. Na više se mjesta — pisac — povraća na ista pitanja ili isti dokaz da ga bolje izjasni. Ali ovo su sve sitnice prema bogatom daru koji je o. Božo darovao laičkoj inteligenciji za obranu vjerovanja. Piščev stil je lagan. Čita se ugodno. Bistro iznosi i rješava probleme, stoga ovo značajno apologetsko djelo preporučam, posebno katehetama bilo za apologiju vjere u praktičnoj primjeni za njihove đake, bilo za darivanje najvrjednijim propagandistima Radosne Poslanice Kristove.

II **Dr fra Karlo Jurišić,** profesor crkvene povijesti u Franj. visokoj bogosloviji u Makarskoj. Bio je dva decenija zelantni pastir duša. Iako je revno i savjesno vršio svoju apostolsku službu u više sela Makarskog primorja ipak je marljivo proučavao crkvenu i nacionalnu povijest kraja oko biokovskog masiva. Po mogućnosti je pohađao bogoslovni fakultet u Zagrebu. God. 1957. postigao je licencijat, a 1968. **doktorat.** Od god. 1957. profesor je povijesne grupe u Teologiji u Makarskoj. Surađivao je po raznim kat. smotrama i objavljivao priloge kulturno-povijesnog sadržaja. JAZ — mu je objelodanila **Tri nova priloga o bio-bibliografiji fra Andrije Kačića-Miošića** i **Stariji hrvatski natpisi Makarskog primorja.** God. 1970. u makarskom Zborniku izišli su mu **Nazivi naselja Makarskog primorja.** God. 1960. uspio je nagovoriti velikog Meštrovića za Kačićev spomenik u Bristu, a od 1958, s prof. fra Jozom Soldom uređuje godišnjak — zbornik Kačić u kojem je objelodanio tri rasprave.

Kršćanska Sadašnjost u Zagrebu sad mu je izdala životno djelo: **Katolička Crkva na biokovsko-neretvanskom području u doba turske vladavine,** kao III svezak Analecta croatica christiana. (Kršćanska Sadašnjost, Zagreb, Marulićev trg 14. Cijena 120 ND).

Pisac je čitavo djelo razdijelio u dva djela i uvod, u kojem govori o crkvenim i političkim prilikama od 7—15 stoljeća, te kako su Turci osvojili biokovsko-neretvansko područje, borbu za oslobođenje od Turaka i učešće franjevaca u toj borbi.

U I dijelu o. Karlo prikazuje Makarsku biskupiju za vrijeme turske vladavine — bez biskupa. Biskupija je obnovljena 1615. Opisuje njezino sjedište i granice, veze makarskih biskupa sa Sv. Stolicom, Bečem i Carigradom i njihove službe. U kratkim linijama zacrtao je portrete 4 biskupa: dva Kačića, Višnjića i Bijankovića: objektivno, mirno, znalački — prema dokumentima.

Dalje opisuje samostane: Zaostroga, Makarske, Živogošća i Imote te župe samostanske, svjetovnog svećenstva i trebinjske biskupije, nabrojivši crkve s njihova područja.

Vjerno prikazuje i kršćanski život ovog doba: Primanje sakramenata, štovanje relikvija i svetaca, odnose vjernika prema svećenicima i ćudoredni život svećenika i vjernika. Prikazao je i socijalno-karitativni i kulturno-prosvjetni rad. Daje podatke o samostanskim knjižnicama i arhivima; o skromnim doprinosima za znanost, književnost, graditeljstvo, plastiku i slikarstvo.

U II dijelu obrađuje u dva poglavlja: Pravni položaj Crkve i turska nasilja. I donio je listu mučenika za vjeru kao i fenomen islamizacije.

U III dijelu opisuje: mjere državnih vlasti i kako su se franjevci branili; kako su sakrivali dragocjenosti i hranu, a koji su se put i sabljom služili. A narod? Dizao je bune. Išao u hajduke. I iseljavao se.

Ovo je kratki, sažeti, skematični, ali sadržaj vrlo obilni ovog vrijednog djela.

Po mojem mišljenju rese ga dvije odlike: **Objektivno** je maksimalno jer se u svim tvrdnjama temelji na **dokumentima** ili pisanim ili u kamen urezanim. Usto, koliko je djelo objektivno, toliko je i **stvarno,** jer je obuhvatilo **čitav život** pod turskom okupacijom kroz dva stoljeća od 1571—1717. Djelo je dokumentirana, stvarna fotografija života Kat. Crkve na biokovsko-neretvanskom području za vrijeme okupacije.

Da je djelo objektivno i stvarna slika života naše Crkve i našeg naroda u ono mračno doba robovanja garancija je 800 turskih dokumenata, sačuvanih u 4 samostana biokovskog područja. Da li je ičije povijesno djelo jače garantirano autentičnim dokumentima? A baštinici su materijalni i idejni — ondašnjih franjevaca današnji sinovi oca Franje koji su sa svojim narodom vjerno stali i mučenički živjeli bez obzira na žrtve. To je njihova povijesna zasluga i čast. Ta su stoljeća žrtava i patnje najvrijedniji od njih opisali u savjesno vođenim kronikama — za povijest dragocjenim — sačuvanim u arhivima četiriju samostana, koje je pisac prostudirao kao i arhive državnih historijskih arhiva, JAZA, Zagreba, Dubrovnika i Zadra, poslužio se podacima Propagandina fotografskog arhiva i državnog u Mlecima. Pisac je sve vidio i u svojem djelu iskoristio. Stoga, o ovom djelu stručno izrađenom, dokumentiranom, savjesno objektivnom, sa vjernim prikazom života Crkve na biokovsko-neretvanskom području, crpljenim iz 800 dokumenata prevedenih s turskog; napisanim bosančicom ili latinicom, hrvatskih ili talijanskih djela, a sačuvanim u crkvenim ili državnim arhivima i bibliotekama; pročitanom orijentalnom literaturom i pregledom crkava, groblja utvrda i natpisa i konzultacijom mnogo stručnjaka u Splitu, Dubrovniku, Sarajevu, Beogradu, Novom Sadu i Rimu... možemo reći da je djelo dr o. Karla Jurišića: Katolička Crkva — objektivna, stvarna povijest njezina na — Biokovsko-neretvanskom području za vrijeme turske okupacije. Na čast je piscu i izdavaču. Od srca je preporučam!

Dr Ivo Perinić

ČETVRTA KNJIGA FRA VJEKE VRČIĆA

(»VRGORSKA KRAJINA«, Metković, 1972, str. 134)

Vrijeme je zlato. Stoga je za čovjeka veoma važno, ako li on to zlato znade korisno upotrijebiti.

Vjerno prikazuje i kršćanski život ovog doba: Primanje sakramenata, štovanje relikvija i svetaca, odnose vjernika prema svećenicima i ćudoredni život svećenika i vjernika. Prikazao je i socijalno-karitativni i kulturno-prosvjetni rad. Daje podatke o samostanskim knjižnicama i arhivima; o skromnim doprinosima za znanost, književnost, graditeljstvo, plastiku i slikarstvo.

U II dijelu obrađuje u dva poglavlja: Pravni položaj Crkve i turska nasilja. I donio je listu mučenika za vjeru kao i fenomen islamizacije.

U III dijelu opisuje: mjere državnih vlasti i kako su se franjevci branili; kako su sakrivali dragocjenosti i hranu, a koji su se put i sabljom služili. A narod? Dizao je bune. Išao u hajduke. I iseljavao se.

Ovo je kratki, sažeti, skematični, ali sadržaj vrlo obilni ovog vrijednog djela.

Po mojem mišljenju rese ga dvije odlike: **Objektivno** je maksimalno jer se u svim tvrdnjama temelji na **dokumentima** ili pisanim ili u kamen urezanim. Usto, koliko je djelo objektivno, toliko je i **stvarno,** jer je obuhvatilo **čitav život** pod turskom okupacijom kroz dva stoljeća od 1571—1717. Djelo je dokumentirana, stvarna fotografija života Kat. Crkve na biokovsko-neretvanskom području za vrijeme okupacije.

Da je djelo objektivno i stvarna slika života naše Crkve i našeg naroda u ono mračno doba robovanja garancija je 800 turskih dokumenata, sačuvanih u 4 samostana biokovskog područja. Da li je ičije povijesno djelo jače garantirano autentičnim dokumentima? A baštinici su materijalni i idejni — ondašnjih franjevaca današnji sinovi oca Franje koji su sa svojim narodom vjerno stali i mučenički živjeli bez obzira na žrtve. To je njihova povijesna zasluga i čast. Ta su stoljeća žrtava i patnje najvrijedniji od njih opisali u savjesno vođenim kronikama — za povijest dragocjenim — sačuvanim u arhivima četiriju samostana, koje je pisac prostudirao kao i arhive državnih historijskih arhiva, JAZA, Zagreba, Dubrovnika i Zadra, poslužio se podacima Propagandina fotografskog arhiva i državnog u Mlecima. Pisac je sve vidio i u svojem djelu iskoristio. Stoga, o ovom djelu stručno izrađenom, dokumentiranom, savjesno objektivnom, sa vjernim prikazom života Crkve na biokovsko-neretvanskom području, crpljenim iz 800 dokumenata prevedenih s turskog; napisanim bosančicom ili latinicom, hrvatskih ili talijanskih djela, a sačuvanim u crkvenim ili državnim arhivima i bibliotekama; pročitanom orijentalnom literaturom i pregledom crkava, groblja utvrda i natpisa i konzultacijom mnogo stručnjaka u Splitu, Dubrovniku, Sarajevu, Beogradu, Novom Sadu i Rimu... možemo reći da je djelo dr o. Karla Jurišića: Katolička Crkva — objektivna, stvarna povijest njezina na — Biokovsko-neretvanskom području za vrijeme turske okupacije. Na čast je piscu i izdavaču. Od srca je preporučam!

Dr Ivo Perinić

ČETVRTA KNJIGA FRA VJEKE VRČIĆA

(»VRGORSKA KRAJINA«, Metković, 1972, str. 134)

Vrijeme je zlato. Stoga je za čovjeka veoma važno, ako li on to zlato znade korisno upotrijebiti.

U povijesti Crkve, i općoj i nacionalnoj, uvijek je bilo njezinih svećenika, običnih dušobrižnka, koji su svoje slobodno vrijeme znali tako pametno upotrijebiti da su mnogi od njih ostavili djela koja su i Crkvi i narodu bila veoma korisna, a auktorima ostala trajni spomenici. Sjetimo se iz opće povijesti, npr., revnoga župnika Svete Marije Pomposke u Modeni Ljudevita Antuna Muratori (1672-1750), plodnog pisca na polju teologije, filozofije, filologije i još više povijesti tako da se smatra prvakom talijanskih povjesničara (Annali d'Italia, Rerum Italicarum scriptores, Antiquitates Italicae...). Iz domaće povijesti spomenimo samo fra Stipana Zlatovića (1831-1891), auktora poznatog djela »Franovci Države Presvet. Odkupitelja i Hrvatski puk u Dalmaciji« i don Petra Kaera (1848-1919), pisca više studija iz crkvene i narodne povijesti. Koliko su ova dvojica — po nepristranom kriteriju — zaslužna i za naš narod, vidi se i po tome što su njihova imena u naše dane uvrštena u Enciklopediju Jugoslavije. A obojica su bila skromni seoski župnici.

U niz naših revnih župnika i marljivih radnika perom spada i o. fra Vjeko Vrčić, franjevac Provincije Presv. Otkupitelja u Dalmaciji i sadašnji župski vikar Vrgorca. Ime se Vjeke Vrčića pojavljuje uz brojne crtice i članke u našim vjerskim časopisima već preko četiri desetljeća. U zadnjih je nekoliko godina fra Vjeko napisao i svojim skromnim sredstvima izdao četiri knjige, koje, doduše, nisu velike, ali su korisne i Crkvi i Narodu.

Kao župnik i gvardijan svoga rodnog mjesta Imotskog o. Vrčić je najprije izdao noviju podijest svoje župe pod naslovom »Odjeci 250-godišnjeg rada župe Imotski, 1717-2. VIII-1967« (Omiš, 1967, str. 112). Knjiga, ukrašena s ddadeset i pet slika (neke su od njih auktorovi crteži), pjesmama, pa i glazbenim prilozima, uvelike dopunjuje, osobito što se tiče novije crkvene povijesti, poznatu monografiju Ante Ujevića: Imotska krajina (Split, 1954).

Iza toga prvijenca slijedilo je najbolje Vrčićevo djelo autobiografskog sadržaja: »Biokovski župnik« (Đakovo, 1969, str. 202). Tu je auktor u književnoj formi donio osamdeset i dvije crtice svojih doživljaja, koje spadaju među ljepše stranice naše hrvatske, inače, još uvijek oskudne svećeničke književnosti.

Slijedeće godine auktor je izdao treću brošuru pod naslovom »Svećenici i redovnici Imotske krajine« (Đakovo, 1970, str. 79). Tu je pisac donio osnovne podatke o životu i radu tristotine šezdeset i devet katoličkih redovnika i svećenika, te pet pravoslavnih. Šteta što ti podaci nisu potpuniji.

Nedavno je o. Vrčić izdao i svoju četvrtu knjigu pod naslovom »Vrgorska krajina«, 1972. (Tisak »Biokovo« Metković, naklada 1000 primjeraka, str. 134, slika 18, jedna karta).

Knjiga ima oko 50 naslova ili odjela. Na prvih dvadesetak stranica obrađen je zemljopis Vrgorske krajine, kako se vidi iz ovih podnaslova: Vrgorska krajina, Vode i njihovi tokovi, Privreda, Ceste i putevi, Sijelo Vrgorske krajine, Pregled stanovništva (3-21). Zatim slijedi povijest od staroilirskih vremena pa do naših najnovijih događaja: Najstariji stanovnici Vrgorske krajine, Gorska župa i knezovi Jurjevići, Kreševska povelja, Osmanlijsko gospodarstvo, Mletačka uprava, Burne godine iza propasti Venecije, Austrija ponovo u Dalmaciji, Odjeci narodnog preporoda, Okupacija Bosne i Hercegovine, Jugoslavija, Najnoviji događaji (22-52).

Nakon povijesti dolazi umetak u vezi s dvjema najznačajnijim figurama iz naše kulturne povijesti što su bile povezane s Vrgorcem, a to su: narodni pjesnik fra Andrija Kačić Miošić (1704-1760) i »najveći hrvatski i slavenski pjesnik« (kako ga je ocjenio jedan hrvatski suvremeni pjesnik) Tin Ujević (1891-1955), koji se u Vrgorcu rodio. Kačić je u svom »Razgovoru ugodnom« opjevao Vrgorac i njegove junake, pa je auktor iz te »pismarice« donio izvatke u vezi s Vrgorcem, kao i Tinove zapise o rodnom mjestu (53-61).

Zatim slijede sažeti opisi župa ili glavnih mjesta Vrgorske krajine, a to su: Kozica, Orah, Poljica, Stilja, Ravča, Veliki Prolog-Dusina, Vrgorac i Zavojane (62-76).

Nakon toga pisac prikazuje važnije spomenike Vrgorske krajine, kao i njene znamenite ljude pod naslovima: **Vrgorska tvrđava,** Ostaci najstarijih naseobina, Istaknuta plemena iz davne prošlosti, Istaknute ličnosti, Pisci i kulturni radnici (77-94). Nadalje auktor obrađuje društveni rad, školstvo, turske ostatke, ostale spomenike kulture i »Zbirku župskog ureda Vrgorca«, koja je osnovana 1969 (94-109).

U dodacima nalazimo riječnik osobitih **riječi Vrgorske krajine,** koje je sabrao gimnazijalac Ivan Gruljušić, zatim stotinu devedeset i pet bilježaka, dva abecedna kazala (osobnih imena i zemljopisnih naziva), te popis literature i arhivske građe (11-132). Na koncu knjige nakon »Sadržaja« nadodana je karta Vrgorske krajine s najnužnijim podacima.

Vrčićeva je »Vrgorska krajina« prva zaokružena monografija o toj našoj slabo poznatoj, a zanimljivoj krajini, koja ujedno nosi nezavidni epiteton najsiromašnije općine u Hrvatskoj. Pisana laganim, a živim stilom, makar bez strogo znanstvenih pretenzija, ta je mala monografija za vrgorskog građanina i seljaka zapravo enciklopedijska zbirka najvažnijih saznanja o prošlosti i sadašnjosti njihove kršne i prkosne krajine. Stoga je knjiga od svakoga domoroca lijepo primljena. Sa svojim kazalima i bibliografijom knjižica će dobro doći i svakom hrvatskom intelektualcu i znanstvenom radniku kao putokaz u daljnjem istraživanju zemljopisa, te narodne, crkvene i kulturne povijesti Vrgorske krajine.

Nakon već poznatih monografija o Makarskoj (**Kaer,** Makarska i Primorje, 1914; **Ravlić,** Makarska i njeno primorje, 1934), Imotskom (**Ujević,** Imotska krajina, 1954) i Neretvi (**Smoljan,** Neretva, 1970) Vrčićevom »Vrgorskom krajinom« ispunjeni je jedna osjetljiva praznina tako da danas svaki od četiri glavna dijela Biokovsko-neretvanskog područja ima svoju monografiju. Opsegom manja, ali sadržajno raznolikija i bogatija, Vrčićeva se knjiga između gore spomenutih biokovsko-neretvanskih monografija odlikuje i time što je u potrebnim razmjerima ukratko obradila ne samo građansku nego i crkvenu povijest Vrgorske krajine.

Ali, tko radi, taj i griješi. Čitajući Vrčićevu najnoviju knjigu zapazio sam u njoj i neke nedostatke i omaške, između kojih bih spomenuo važnije. Prije svega, trebalo je više sistematike u cijelom djelu, pa bi knjiga bila preglednija i izbjegla bi se suvišna ponavljanja (o Tinu se govori isto na str. 58 i 91; tako i o fra Vici, »Vinku« Šalinoviću, 90, 93). Kandijski rat nije završio 1699. mirom u Srijemskim Kirlovcima (32), nego na bojištu 1669, a mirom 1671. Nije pravilno reći da su Uskoci (velikim slovom!) djelovali za vrijeme kandijskog rata (1645-1669, str. 30), jer 1617. njihova organi-

zacija mirom u Madridu bila zabranjena, a oni raseljeni. »Danijel Vakacio« i »Juraj (?!) Ugrinović« nisu bili makarski biskupi (27). Fra Danijel Vocensis bio je duvanjski biskup (1551-75), a fra Nikola (ne Juraj!) Ugrinović smederevski biskup (1565-1604), a neko su vrijeme bili samo administratori makarske biskupije. O jednome i drugome postoji novija literatura, pa se nije trebalo oslanjati na starijega i nepouzdanoga Lulića. — Kršćani nisu davali Turcima za porez samo akču po glavi nego mnogo više: za Sulejmana (1520-1566) harač je iznosio 25 akči godišnje po glavi, a za njegova sina i naseljednika Selima II već 30 akči. Kasnije je porez stalno rastao, pa je za Murata IV (1623-1640) dosegao visinu od 232 akče. (**K. Jurišić**, Katolička crkva . . ., 200).

U pogledu nabrajanja i opisivanja stećaka i drugih spomenika Vrgorske krajine trebalo bi na licu mjesta ispitati njihov broj i karakteristike. Tako auktor veli: »Kozica: pod Vrutkom na Crkvini nalazi se grob do groba. Ima nekoliko stećaka s križem, polumjesecom, štitom, oklopom, zvijezdama i mačem.« (83) To je možda nekada bilo. Danas se tu nalazi samo jedan stećak s dva konveksna križa i 5-6 drugih stećaka, ali se na njima ne vide nikakovi ornamenti. Također se danas više ne zapaža ni latinski natpis na mramornom tabernakulu u istom mjestu (103).

Zagonetni i izgubljeni natpis s groba u Velikom Prologu Fortis nije prepisao i donio u svom djelu (103) »Viaggio in Dalmazia« (II, 149) nego u privatnom pismu što ga je 15. VIII 1773. na petnaest stranica pisao osorskom kanoniku jezikoslovcu Matiji Soviću (Pismo se čuva u Univerzitetnoj knjižnici u Ljubljani, Ruk. II, c. 185).

Vrčićev jezik i stil su općenito dobri. Nekada upotrebljava pogrešne oblike iz govornog jezika namjesto književnih, npr. »obe strane Neretve« (23) mjesto obje. Ne kaže se »igranski župnik« (38) nego igarski. U citatu: »Čovjek od oka, struka impotentna« (90) bez sumnje bi trebalo biti »struka impozantna«. Mjesto mons acuta (71) ide mons acutus.

U knjižnici je mnogo tiskarskih pogrešaka, ali ih čitalac može lako ispraviti. Međutim je teže s onim pogreškama koje oko običnog čitaoca ne može zapaziti. To se dogodilo s moderniziranim tekstom kreševske povelje iz 1434. god., u kojoj se prvi put spominju neka mjesta u biokovskom primorju i zagorju. Tu su slagari izostavili ove dijelove: »i selo Zahojane s pravim granicama i kotarima« . . . i selo Bast s pravim granicama i kotarima« (24).

Izbor slika je dobar, ali su zbog slabog papira ili točnije zbog siromaštva izdavača loše ispale.

Korisno je što je auktor u svoje djelo uvrstio rječnik osobitih riječi koje je sabrao gimnazijalac Ivan Grljušić (110-112). Ali, trebalo je taj mali rječnik dati na pregled nekom stručnjaku, pa ne bi, npr., tolike riječi turskog i arapskog podrijetla bile nazvane našim kovanicama: matrak (arapski: toljaga) mertek (turski: greda), muša (arapski: pašnjak, neobrađena zemlja), ordija (tur. vojska), peča (tur. koprena na licu).

Uza sve navedene nedostatke, grješke i omaške Vrčićeva je četvrta knjiga pozitivna, jer ona je korisni pionirski rad o neobrađenoj Vrgorskoj krajini. Bilo bi poželjno kada bi tijekom vremena u boljoj tehnici izišlo dotjeranije izdanje koje bi financirao netko bogatiji od siromašnog dalmatinskog župnika.

Dr. fra Karlo Jurišić